

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อความพร้อมด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ  
ในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า จังหวัดพิษณุโลก

**Tourist's Opinion towards Ecotourism Readiness at Phuhin Rongkla  
National Park, Phitsanulok Province**

โดย

นายวชิรรัตน์ นันทเสน

เสนอ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์  
เพื่อความสมบูรณ์แห่งปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารทรัพยากรป่าไม้)

พ.ศ. 2546

ISBN 974-358-211-8



## ใบรับรองวิทยานิพนธ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (การบริหารทรัพยากรป่าไม้)

ปริญญา

การบริหารทรัพยากรป่าไม้

โครงการสหวิทยาการระดับบัณฑิตศึกษา

สาขา

ภาควิชา

เรื่อง ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อความพร้อมด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ  
ในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า จังหวัดพิษณุโลก

Tourist's Opinion towards Ecotourism Readiness  
at Phuhin Rongkla National Park, Phitsanulok Province

นามผู้วิจัย นายวาชรัตน์ นันทเสน

ได้พิจารณาเห็นชอบโดย

ประธานกรรมการ

( ผู้ช่วยศาสตราจารย์สมศรี ภัทรธรรม, วท.ม. )

กรรมการ

( ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุรเชษฐ์ เชษฐมาศ, M.S. )

กรรมการ

( อาจารย์ทรงธรรม สุขสว่าง, Ph.D. )

หัวหน้าภาควิชา

( รองศาสตราจารย์สันต์ เกตุปราณีต, Ph.D. )

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์รับรองแล้ว

( ศาสตราจารย์ทัศนีย์ อัดตะนันท์, D.Agr. )

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่ 31 เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2546

## กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ประสบความสำเร็จได้โดยได้รับความอนุเคราะห์จากผู้มีอุปการะคุณหลายท่าน

ผู้เขียนใคร่ขอกราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์สมศรี ภัทรธรรม ประธานกรรมการที่ปรึกษาที่ได้กรุณาช่วยให้คำแนะนำ ในเรื่องการศึกษาวิจัย ตลอดจนช่วยตรวจแก้ไขวิทยานิพนธ์จนสำเร็จสมบูรณ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุรเชษฐ์ เศรษฐมาต กรรมการวิชาเอก ดร. ทรงธรรม สุขสว่าง กรรมการวิชาการ รองศาสตราจารย์สันต์ เกตุปราณีต ประธานคณะกรรมการโครงการปริญญาโทและผู้แทนบัณฑิตวิทยาลัยที่ให้คำแนะนำและตรวจแก้ไขวิทยานิพนธ์ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นรวมทั้งอาจารย์ทุก ๆ ท่านที่ให้คำแนะนำในการศึกษาวิจัยครั้งนี้

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์กาญจนศ อรรถวิภาคไพศาลย์ และรองศาสตราจารย์วุฒิพล หัวเมืองแก้ว ที่ให้คำแนะนำและช่วยปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามและวิทยานิพนธ์ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณ คุณนพดล พุกกะวัน หัวหน้าอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า ซึ่งเป็นที่มีส่วนร่วมในการเก็บข้อมูล ตลอดจนเจ้าหน้าที่ทุกท่าน ของอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า และเพื่อนนิสิตปริญญาโทสาขาการบริหารทรัพยากรป่าไม้ ที่ให้คำปรึกษาตลอดจนให้กำลังใจอย่างดียิ่ง ตลอดระยะเวลาที่ทำการศึกษาวิจัยครั้งนี้

ขอขอบพระคุณ คุณชมนาด รุ่งอรุณ ที่ให้คำแนะนำการวิเคราะห์ข้อมูลขอขอบคุณ คุณกิ่งกาญจน์ นันทเสน ภรรยาที่ เป็นกำลังใจข้างกายเสมอ รวมทั้งบุตรธิดา ด.ช.โชติช่วง นันทเสน และนางสาวประติชญา นันทเสน ที่คอยช่วยเหลือประจำ

ความสำเร็จและคุณค่าของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ขอมอบแด่ นายโกวิท นันทเสน ที่เป็นบิดา และเป็นครูโรงเรียนหลักเมืองมหาสารคาม ขอกราบขอบพระคุณ นางสุรณีย์ นันทเสน มารดาผู้ให้กำเนิด ให้กำลังใจ รวมทั้งพี่สาว และน้องชาย ที่เป็นกำลังใจ ให้การทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้สำเร็จได้ด้วยดี

วาชรัตน์ นันทเสน

มีนาคม 2546

วารัตน์ นันทเสน 2546 : ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว ที่มีต่อความพร้อมด้าน  
การท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า จังหวัดพิษณุโลก ปริญญา  
วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารทรัพยากรป่าไม้) สาขาการบริหารทรัพยากรป่าไม้  
โครงการสหวิทยาการระดับบัณฑิตศึกษา ภาชานกรรมการที่ปรึกษา:

ผู้ช่วยศาสตราจารย์สมศรี ภัทรธรรม, วท.ม. 134 หน้า

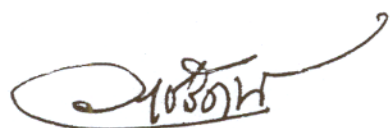
ISBN 974-358-211-8

วัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้คือเพื่อที่จะศึกษาปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีผล  
ต่อความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อความพร้อมด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บริการต่าง ๆ  
และสภาพแวดล้อม ในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า ในการศึกษาได้ใช้ตัวอย่างจำนวน 397 ราย  
เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลคือแบบสอบถาม ทำการเก็บข้อมูลภาคสนามในช่วงเดือน  
ตุลาคม – ธันวาคม 2545 การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีวิเคราะห์ทางสถิติเชิงพรรณนา และวิธีการทาง  
สถิติ t-test เพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัยโดยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป และกำหนดนัย  
สำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

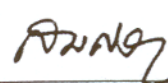
ผลการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 59.7 อายุเฉลี่ย 30.32 ปี  
มีการศึกษาระดับปริญญาตรี มากที่สุดร้อยละ 58.5 อาชีพเป็นพนักงานบริษัทเอกชนมากที่สุด ร้อยละ  
26.7 มีรายได้เฉลี่ยคนละ 15,106.83 บาทต่อเดือน ภูมิลำเนาส่วนใหญ่อยู่ในกรุงเทพมหานคร  
ร้อยละ 25.4 และเป็นนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวเป็นครั้งแรกร้อยละ 66.0

แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า ที่มีความพร้อมมากคือ ผาสูง  
(3.54 คะแนน) และลานหินปุ่ม (3.52 คะแนน) การบริการที่พักมี (3.54 คะแนน) สภาพและ  
คุณภาพอากาศ 3.64 คะแนน

ปัจจัยเศรษฐกิจและสังคม ที่มีผลทำให้ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อความพร้อม  
ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การบริการต่าง ๆ และสภาพแวดล้อม ณ อุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า  
แห่งนี้ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และ  
ประสบการณ์ในการท่องเที่ยว



ลายมือชื่อนิสิต



ลายมือชื่อประธานกรรมการ

25 / ๕.๓. 46

Wacharat Nantasen. 2003: Tourist's Opinion towards Ecotourism Readiness at Phuhin Rongkla National Park, Phitsanulok Province. Master of Science (Forest Resource Administration), Major Field: Forest Resource Administration, Interdisciplinary Graduate Program. Thesis Advisor: Assistant Professor Somsri Pattaratuma, M.S. 134 pages.  
ISBN 974-358-211-8

Objectives of this research were to determine the socio - economic factors affecting the tourist's opinion towards ecotourism services and environment at Phuhin Rongkla National Park. 397 tourists were used to be as the respondents for the study. The designed questionnaire was a tool to be used for gathering the data. The data collection was carried out during October – December 2002. The statistical analysis methods were employed for the data analysis including descriptive analysis and t-test for testing the research hypotheses by ready made computer program, with the given significant level of .05.

The result of the study showed that the gender of the most respondents was female (59.7%) , and the average age was 30.32 years, the most educational level was bachelor degree (58.5%) , and the most occupation was private company staff (26.7%) and having average monthly income of 15,106.83 baht per person. The most residence was Bangkok (25.4%), and it was the first trip of the most tourists (66.0%)

In this national park has readiness of location for ecotourism namely Pa-Chuthong and Lan Hin Poom, with the scores of 3.54 and 3.52, respectively. Moreover, the readiness of accommodation, condition and quality of climate were at high level, with their scores of 3.54 and 3.64 respectively.

In addition, the social economic social factors which caused statistically significant differences the tourist's opinions toward ecotourism services and environment in this national park were gender, age, educational level, occupation, and experience in travelling.

*Wacharat*

Student's signature

*Somsri*

Thesis Advisor's signature

*25 / 3 / 2003*

## สารบัญ

หน้า

สารบัญ	(1)
สารบัญตาราง	(3)
สารบัญภาพ	(7)
คำนำ	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	2
นิยามศัพท์	3
การตรวจเอกสาร	5
แนวความคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับความคิดเห็น	5
ความหมายของความพร้อม	9
การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	9
อุทยานแห่งชาติและแนวทางการจัดการ	14
อุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า	28
การท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า	35
ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	42
สมมติฐานในการวิจัย	44
กรอบแนวคิดในการวิจัย	45

## สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
อุปกรณ์และวิธีการ	46
อุปกรณ์	46
วิธีการ	46
การเก็บข้อมูล	48
การวิเคราะห์ข้อมูล	49
ผลการศึกษา	51
วิจารณ์	101
สรุปและข้อเสนอแนะ	111
สรุปผลการวิจัย	111
ข้อเสนอแนะ	113
เอกสารและสิ่งอ้างอิง	114
ภาคผนวก	118
ภาคผนวก ก แบบสอบถาม	119
ภาคผนวก ข ตารางผนวก	128

## สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ภูมิลำเนา และแหล่งข่าวข้อมูล	53
2	จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า จำแนกตามการมีประสบการณ์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ลักษณะผู้ร่วมเดินทาง จำนวนผู้ร่วมเดินทาง และยานพาหนะที่ใช้ในการเดินทาง	56
3	จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยวจำแนกตามการใช้บริการแหล่งท่องเที่ยว เชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า	58
4	จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ภูหินร่องกล้าจำแนกตามการใช้บริการด้านต่าง ๆ	59
5	คะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นเกี่ยวกับความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า	61
6	คะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับความพร้อมของบริการต่าง ๆ ในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า	62
7	คะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับความพร้อมของสภาพแวดล้อม ในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า	62
8	คะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการรบกวนของเสียงต่าง ๆ ในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า	63



## สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
9	จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่อุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า จำแนกตามปัญหาต่าง ๆ	64
10	จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า จำแนกตามข้อเสนอแนะด้านต่าง ๆ	66
11	เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นเกี่ยวกับความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้าของนักท่องเที่ยวที่มีเพศแตกต่างกัน	68
12	เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นเกี่ยวกับความพร้อมของบริการต่าง ๆ ในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้าของนักท่องเที่ยวที่มีเพศแตกต่างกัน	71
13	เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นเกี่ยวกับความพร้อมของสภาพแวดล้อมในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้าของนักท่องเที่ยวที่มีเพศต่างกัน	72
14	เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นเกี่ยวกับการรบกวนของเสียงต่างๆ ในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้าของนักท่องเที่ยวที่มีเพศต่างกัน	72
15	เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นเกี่ยวกับความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้าของนักท่องเที่ยวที่มีอายุแตกต่างกัน	74
16	เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นเกี่ยวกับความพร้อมของบริการต่าง ๆ ในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้าของนักท่องเที่ยวที่มีอายุแตกต่างกัน	76
17	เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นเกี่ยวกับความพร้อมของสภาพแวดล้อมในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้าของนักท่องเที่ยว ที่มีอายุแตกต่างกัน	78

## สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
18	เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นเกี่ยวกับการรบกวนของเสียงต่างๆ ในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้าของนักท่องเที่ยว ที่มีอายุแตกต่างกัน	78
19	เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นเกี่ยวกับความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยว เชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้าของนักท่องเที่ยว ที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน	80
20	เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นเกี่ยวกับความพร้อมของบริการต่าง ๆ ในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้าของนักท่องเที่ยว ที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน	82
21	เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นเกี่ยวกับความพร้อมของสภาพแวดล้อม ในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้าของนักท่องเที่ยว ที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน	83
22	เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นเกี่ยวกับการรบกวนของเสียงต่างๆ ในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้าของนักท่องเที่ยว ที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน	84
23	เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นเกี่ยวกับความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยว เชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้าของนักท่องเที่ยว ที่มีอาชีพแตกต่างกัน	86
24	เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นเกี่ยวกับความพร้อมของบริการต่าง ๆ ในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้าของนักท่องเที่ยว ที่มีอาชีพแตกต่างกัน	90
25	เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นเกี่ยวกับความพร้อมของสภาพแวดล้อม ในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้าของนักท่องเที่ยวที่มีอาชีพแตกต่างกัน	92
26	เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นเกี่ยวกับการรบกวนของเสียงต่างๆ ในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้าของนักท่องเที่ยวที่มีอาชีพแตกต่างกัน	93

## สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
27	เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ย ความคิดเห็นเกี่ยวกับความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้าของนักท่องเที่ยว ที่มีประสบการณ์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้าแตกต่างกัน	95
28	เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นเกี่ยวกับความพร้อมของบริการต่าง ๆ ในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้าของนักท่องเที่ยว ที่มีประสบการณ์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้าแตกต่างกัน	97
29	เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นเกี่ยวกับความพร้อมของสภาพแวดล้อมในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้าของนักท่องเที่ยว ที่มีประสบการณ์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้าแตกต่างกัน	99
30	เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นเกี่ยวกับการรบกวนของเสียงต่างๆ ในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้าของนักท่องเที่ยว ที่มีประสบการณ์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้าแตกต่างกัน	100
<b>ตารางผนวกที่</b>		
1	จำนวนร้อยละของนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า จำแนกตามรายจังหวัด	129
2	ค่า t เปรียบเทียบตัวแปรอิสระ คือ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ ประสบการณ์ในการท่องเที่ยวที่มีต่อความคิดเห็นเกี่ยวกับความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า	132
3	สถิติจำนวนรายได้ของประเทศไทยจากการท่องเที่ยวในช่วงปี 2535 – 2544	133
4	สถิติจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า ในช่วงปี 2535 – 2544	134

## สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	แผนที่อุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า จังหวัดพิษณุโลก	29
2	แผนที่สถานที่ท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า จังหวัดพิษณุโลก	36
3	แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย	45

ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อความพร้อมด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ  
ในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า จังหวัดพิษณุโลก

**Tourist's Opinion towards Ecotourism Readiness at Phuhin Rongkla  
National Park, Phitsanulok Province**

คำนำ

ปัจจุบันการท่องเที่ยวของประเทศไทยได้เจริญรุดหน้ามาเป็นลำดับ ก่อให้เกิดรายได้เข้าประเทศในช่วงปี พ.ศ.2535 – 2544 สูงถึง 2,106,545 ล้านบาท (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2545) และยังคงผลดีต่อเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ แต่ในทางตรงกันข้ามกลับทำให้สภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรมลง การจัดการการท่องเที่ยวโดยทั่วไปมักประสบกับปัญหาที่สวนทางกันระหว่างการพัฒนา กับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น รวมทั้งแหล่งวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ (eco-system) ในพื้นที่นั้นๆ ดังนั้นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงเป็นการท่องเที่ยวที่มีพื้นฐานอยู่กับธรรมชาติ (nature-based tourism) ซึ่งกำลังได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยว องค์กรของรัฐ องค์กรพัฒนาเอกชน ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว นักอนุรักษ์ และประชาชนผู้รักธรรมชาติโดยทั่วไป (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2544)

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นกระบวนการที่มีจุดมุ่งหมาย ขั้นตอน และวิธีการจัดการที่เป็นระบบ สามารถกำหนดผลสำเร็จของการจัดการที่สอดคล้อง และเชื่อมโยงกับความสมดุลของกระแสความต้องการของแต่ละด้าน ในทุกระดับโดยเฉพาะอย่างยิ่ง การรักษาระบบนิเวศ

อุทยานแห่งชาติ เป็นพื้นที่หนึ่งที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจเข้าไปท่องเที่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่งอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า โดยจะเห็นได้จากจำนวนนักท่องเที่ยว ในช่วงปี 2535 – 2544 จำนวนสูงถึง 724,366 คน (ส่วนอุทยานแห่งชาติ, 2544) ซึ่งสาเหตุสำคัญที่ทำให้นักท่องเที่ยวให้ความสนใจเข้าไปท่องเที่ยว เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีความสวยงามตามธรรมชาติ และเป็นแหล่งประวัติศาสตร์ของการสู้รบที่เกิดจากความขัดแย้งของลัทธิและแนวความคิด ซึ่งนำไปสู่การสูญเสีย

ชีวิต เลือด และน้ำตา ภาพประวัติศาสตร์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ณ ที่แห่งนี้ ตลอดจนเรื่องราวในอดีตได้รวมเข้าไว้ด้วยกันกับสภาพความสวยงามทางธรณีวิทยาและทัศนียภาพ อันเป็นประมุขกรรมที่เกิดจากการผสมผสานของพรรณไม้ การเปลี่ยนแปลงทางธรณีวิทยา ก่อให้เกิดจุดเด่นที่น่าสนใจ อาทิเช่น ลานหินแตก ลานหินปุ่ม ผาซุง น้ำตกหมันแดง น้ำตกร่มเกล้า ภราดร น้ำตกศรีพัชรินทร์ น้ำตกผาลาด โรงเรียนการเมืองการทหาร สำนักอำนาจรัฐ และกัณฑ์ลม เป็นต้น (สำนักอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ, 2545)

จากเหตุดังกล่าวและความสำคัญดังกล่าวข้างต้น จึงเห็นสมควรจะทำการศึกษาความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว ต่อสภาพความพร้อมโดยรวม ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการนำไปพิจารณา ปรับปรุงหรือพัฒนา และการบริหารด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ณ อุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า ที่สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว และในขณะเดียวกันสะท้อนถึงฐานทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เป็นอยู่ ต่อไป

### วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะพื้นฐานทางสังคม ของนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า
2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับความพร้อม ของสถานที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บริการต่าง ๆ และสภาพแวดล้อมในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า
3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว เกี่ยวกับความพร้อมของสถานที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บริการต่าง ๆ และสภาพแวดล้อม ในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า
4. เพื่อศึกษาปัญหา และข้อเสนอแนะของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการปรับปรุง หรือพัฒนา การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บริการต่าง ๆ และสภาพแวดล้อม ในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า

### นิยามศัพท์

นักท่องเที่ยว หมายถึง	ผู้ที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า จังหวัดพิษณุโลก ที่พักค้างและไม่พักค้าง ในช่วงปี 2545
อายุ หมายถึง	อายุของนักท่องเที่ยวที่ตอบแบบสอบถาม โดยแบ่งเป็น 2 ช่วง ได้แก่ อายุมาก คือนักท่องเที่ยวที่มีอายุสูงกว่าอายุเฉลี่ย อายุน้อย คือนักท่องเที่ยวที่มีอายุต่ำกว่าอายุเฉลี่ย
การศึกษา หมายถึง	วุฒิการศึกษาที่นักท่องเที่ยวสำเร็จการศึกษา โดยแบ่งเป็น 2 ระดับ ได้แก่ การศึกษามาก คือมีการศึกษาตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 ขึ้นไป การศึกษาน้อย คือมีการศึกษาน้อยกว่าระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6
อาชีพ หมายถึง	อาชีพของนักท่องเที่ยวที่ตอบแบบสอบถาม โดยแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ อาชีพที่อยู่ในหน่วยงานของภาครัฐ / รัฐวิสาหกิจ และ อาชีพที่ไม่อยู่ในหน่วยงานของภาครัฐ / รัฐวิสาหกิจ
ประสบการณ์ในการท่องเที่ยว หมายถึง	จำนวนครั้งของนักท่องเที่ยว ที่เข้ามาท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า โดยแบ่งเป็น ผู้ไม่มีประสบการณ์ ได้แก่ นักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเป็นครั้งแรก ผู้มีประสบการณ์ ได้แก่ นักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติมากกว่า 1 ครั้ง

แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง

แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่อุทยานแห่งชาติภูหิน  
ร่องกล้า ทางด้านประวัติศาสตร์ และด้านธรรมชาติ

บริการต่าง ๆ หมายถึง

บริการที่อุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า ได้จัดให้แก่  
นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้แก่ ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว  
สถานที่จอดรถ สถานที่กางเต็นท์ บ้านพัก ห้องน้ำ  
และห้องสุขา เป็นต้น



## การตรวจเอกสาร

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้ทำการศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. แนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความคิดเห็น
2. แนวคิดเกี่ยวกับความพร้อม
3. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
4. อุทยานแห่งชาติ และแนวทางการจัดการ
5. อุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า
6. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า
7. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

### แนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความคิดเห็น

#### ความหมายของ ความคิดเห็น (opinions)

ได้มีผู้ให้ความหมายของความคิดเห็นไว้หลายท่าน ดังต่อไปนี้

Hilgard (1962) ได้ให้ความหมายของความคิดเห็นว่า คือ การพิจารณาตัดสิน หรือความเชื่อที่นำไปสู่การคาดคะเน หรือการแปลผลให้พฤติกรรมหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

Webster (1996) ได้ให้ความหมายของความคิดเห็นว่า หมายถึงทรรศนะ การพิจารณาตัดสินใจ หรือการประเมินใจเกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือเรื่องใดเรื่องหนึ่ง (particular matter) ความคิดเห็นจึง

เป็นความรู้สึกในใจ และถ้าความคิดเห็นนั้นถูกยึดถืออย่างมั่นคงก็จะกลายเป็นความเชื่อมั่น (conviction) ส่วนทัศนนะ (view) เป็นความคิดเห็นที่ถูกต่อเติมด้วยความอคติ (bias) ไม่มากนักน้อย

Morgan and King (1966) ได้กล่าวว่าความคิดเห็น เป็นการแสดงออกที่เกิดขึ้นจากทัศนนะ ในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง อาจเป็นการยอมรับ หรือต่อต้านสถานการณ์บางอย่าง ของบุคคลหรือสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ที่มีอาจบอกได้ว่าเป็นการถูกต้องหรือไม่

ประภาเพ็ญ (2520) กล่าวว่า ความคิดเห็นเป็นการแสดงออกทางด้านทัศนคติอย่างหนึ่ง แต่การแสดงความคิดเห็นนั้น มักจะมีอารมณ์เป็นส่วนประกอบ และเป็นส่วนที่พร้อมที่จะมีปฏิกิริยา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ต่อสถานการณ์ภายใน

Kolesnik (1970) กล่าวว่าความคิดเห็น เป็นการแปลความหมายหรือการลงความเห็นที่เกิดจากข้อเท็จจริง ซึ่งแต่ละบุคคลคิดว่าถูกต้อง แต่คนอื่น ๆ อาจไม่เห็นด้วยก็ได้

สงวน และคณะ (2522) ให้คำจำกัดความว่า ความคิดเห็น คือ การแสดงออก ซึ่งวิจรรย์ญาณที่มีต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ ความคิดเห็นมีความหมายที่แคบกว่าเจตคติ เพราะความคิดของบุคคลเปลี่ยนแปลงไปตามข้อเท็จจริง และเจตคติ (attitude) ของบุคคล ในขณะที่เจตคติแสดงถึงสภาพความรู้สึกทั่ว ๆ ไปเกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ความคิดเห็นจะเป็นการอธิบายเหตุผล ที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยเฉพาะ

สุชา (2524) กล่าวว่าความคิดเห็น คือ ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งหนึ่ง แต่เป็นลักษณะที่ไม่ลึกซึ้งเหมือนกับทัศนคติ คนเราจะมีความคิดเห็นแตกต่างกันไป ความคิดเห็นเป็นส่วนหนึ่งของทัศนคติ

จากความหมายและแนวความคิดเกี่ยวกับความคิดเห็นดังกล่าว สรุปได้ว่าความคิดเห็นเป็นการแสดงออกทางด้านความรู้สึกต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งด้วยการพูด หรือการเขียน ในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง และการแสดงออกขึ้นอยู่กับ ภูมิหลังทางสังคม ประสบการณ์ และสภาพแวดล้อมของบุคคลนั้น

ดังนั้น ความคิดเห็นจึงหมายถึงความรู้สึกของมนุษย์ที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือการแสดงออกซึ่งวิจรรย์ญาณที่มีต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เป็นเรื่องของจิตใจ และเปลี่ยนแปลงไปตามข้อเท็จจริง

### ความสำคัญของความคิดเห็น

การสำรวจความคิดเห็น เป็นการศึกษารู้สึกของบุคคล กลุ่มคนที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง แต่ละคนแสดงความเชื่อและความรู้สึกใด ๆ ออกมาโดยการพูด การเขียน เป็นต้น การสำรวจความคิดเห็นจะเป็นประโยชน์ต่อการวางนโยบายต่าง ๆ การเปลี่ยนแปลงนโยบาย หรือการเปลี่ยนแปลงระบบงาน

### ประเภทของความคิดเห็น

Remmers and Rummel (1965) กล่าวว่า ความคิดเห็น มี 2 ประเภท คือ

1. ความคิดเห็นเชิงบวกสุด-เชิงลบสุด เป็นความคิดเห็นที่เกิดจากการเรียนรู้และประสบการณ์ ซึ่งสามารถทราบทิศทางได้ ทิศทางบวกที่สุด ได้แก่ ความรักจนหลงบูชา ทิศทางลบสุด ได้แก่ รังเกียจมากความคิดเห็นนี้รุนแรงเปลี่ยนแปลงได้ยาก

2. ความคิดเห็นจากความรู้ความเข้าใจ การมีความคิดยึดติดกับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ขึ้นอยู่กับความรู้ความเข้าใจที่มีต่อสิ่งนั้น เช่น ความรู้ความเข้าใจในทางที่ดี ชอบ ยอมรับ ความรู้ความเข้าใจในทางที่ไม่ดี ไม่ชอบ รังเกียจ ไม่เห็นด้วย

### ปัจจัยที่ทำให้เกิดความคิดเห็น

Oskamp (1977) กล่าวสรุปถึงปัจจัยที่ทำให้เกิดความคิดเห็นมี 5 ปัจจัย ดังนี้

1. ปัจจัยทางพันธุกรรม และสรีระ คือ อวัยวะต่าง ๆ ของบุคคลที่ใช้รับรู้ ความผิดปกติของอวัยวะความบกพร่องของอวัยวะสัมผัส ซึ่งมีผลต่อความคิดเห็นที่ไม่ดีต่อบุคคลภายนอก

2. ประสบการณ์โดยตรงของบุคคล คือ บุคคลได้ประสบการณ์ด้วยตนเอง กระทำด้วยตนเอง หรือได้พบเห็นทำให้บุคคลมีความพึงใจ และเกิดความคิดต่อประสบการณ์เหล่านั้นต่างกัน

3. อิทธิพลของผู้ปกครอง คือ เมื่อเป็นเด็กผู้ปกครองจะอยู่ใกล้ชิด และให้ข้อมูลแก่เด็กได้มาก จึงมีผลต่อพฤติกรรม และความคิดเห็นของเด็ก

4. ทักษะคิดและความคิดเห็นของกลุ่ม คือ เมื่อบุคคลเจริญเติบโตย่อมต้องมีกลุ่มสังคม ดังนั้นความคิดเห็นของกลุ่มเพื่อนกลุ่มอ้างอิง หรือการอบรมสั่งสอนของโรงเรียน หรือหน่วยงานที่มีความคิดเห็นเหมือนกันหรือต่างกัน ย่อมมีผลต่อความคิดเห็นของบุคคล

5. สื่อมวลชนหรือสิ่งต่าง ๆ ที่เข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันของคนเรา ได้แก่ วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ เป็นต้น ซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อความคิดเห็นของบุคคล

Foster (1952) ได้สรุปแนวความคิดเกี่ยวกับความคิดเห็นว่าปัจจัย 2 ประการ คือ

1. ประสบการณ์ ที่บุคคลมีต่อสิ่งของ บุคคล หมู่คณะ เรื่องราวต่าง ๆ หรือสถานการณ์ ความคิดเห็นเกิดขึ้นในตัวบุคคล จากการได้พบเห็นคุ้นเคย อาจถือได้ว่าเป็นประสบการณ์ตรง และจากการได้ยิน ได้ฟัง ได้เห็น รูปถ่าย หรืออ่านจากหนังสือโดยไม่ได้พบเห็นของจริง ถือว่าเป็นประสบการณ์ทางอ้อม

2. ระบบค่านิยมและการตัดสินใจ ค่านิยม เนื่องจากกลุ่มชนแต่ละกลุ่มมีค่านิยม และการตัดสินใจ ค่านิยมไม่เหมือนกัน คนแต่ละกลุ่มจึงมีความคิดเห็นต่อสิ่งเดียวกันแตกต่างกัน

### วิธีวัดความคิดเห็น

การวัดความคิดเห็นโดยทั่ว ๆ ไปจะต้องมีสิ่งประกอบ 3 อย่าง คือ บุคคลที่จะถูกวัด สิ่งเร้า และมีการตอบสนอง ซึ่งจะออกมาในระดับสูงต่ำมากน้อย วิธีวัดความคิดเห็นนั้นโดยมากจะใช้การตอบแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์ โดยให้ผู้ที่ตอบคำถามเลือกตอบแบบสอบถาม

การใช้แบบสอบถามสำหรับวัดความคิดเห็นนั้นจะต้องระบุให้ผู้ตอบ ตอบว่าเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับข้อความที่กำหนดให้ ส่วนการให้คะแนนขึ้นอยู่กับใจความว่าจะเป็นปฏิฐาน (positive) หรือปฏิเสฐ (negative)

### ความหมายของความพร้อม

ได้มีผู้ให้ความหมายของความพร้อม (Readiness) ไว้หลายท่าน ดังต่อไปนี้

เดโซ (2512) ได้ให้ความหมายของความพร้อม ว่าหมายถึง สภาพการเตรียมตัว เพื่อตอบสนองหรือกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง

ทวี และ อบรม (2517) ได้ให้ความหมายของความพร้อมว่า หมายถึง ลักษณะทั้งหมดในตัวบุคคลที่สามารถรวบรวมขึ้น เป็นเครื่องมือให้ใช้ในการตอบสนองสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ด้วยวิธีการใดวิธีหนึ่ง คือการเตรียมที่จะเจริญงอกงามต่อไป หรือการที่จะก้าวหน้าต่อไป

สุโท (2519) ได้ให้ความหมายว่า ความพร้อม คือ ความสามารถของเรา ที่จะดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ อย่างได้ผลดีในวันเวลาที่กำหนดให้ และในการทำงานทุกอย่าง

อาทร (2520) ได้ให้ความหมายของความพร้อมว่า หมายถึง ลักษณะสภาวะหรือสถานที่เกิดขึ้นภายในตัวบุคคล แล้วเป็นผลให้การกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งมีแนวโน้มที่จะประสบความสำเร็จ

สรุป อาจกล่าวได้ว่า ความพร้อม หมายถึง ความสามารถของบุคคล เพื่อสนองตอบหรือกระทำกิจกรรมใด กิจกรรมหนึ่ง เพื่อให้กิจกรรมนี้ประสบความสำเร็จ

### การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ความต้องการของประเทศ ในการสร้างความสมดุลระหว่างการพัฒนากับการอนุรักษ์ และกระแสของโลก ที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน จึงก่อให้เกิดกระแสที่สำคัญต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว 3 ด้าน คือ

1. กระแสความต้องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติ
2. กระแสความต้องการของนักท่องเที่ยว ในการศึกษาเรียนรู้สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ

### 3. กระแสความต้องการพัฒนาคน โดยการมีส่วนร่วมของประชาชน

จากพลัง 3 กระแสนี้ จึงทำให้เกิดแนวคิดการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวแนวใหม่ที่ป้องกันผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และเพื่อรักษาระบบนิเวศของธรรมชาติ ซึ่งเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่มีกรอบและโครงสร้างเล็ก ๆ รวมกัน แล้วสามารถนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้ (all tourism should be sustainable tourism) นักวิชาการจากสมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวภาคพื้นแปซิฟิก องค์การการท่องเที่ยวโลก และนักวิชาการในอุตสาหกรรมทั้งจากยุโรป สหรัฐอเมริกา ต่างให้คำจำกัดความของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนพื้นฐานของคำประกอบว่าเป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบ (responsible) ในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ (natural-based tourism) มีการจัดการสิ่งแวดล้อม (environmental management) และการให้ความรู้การศึกษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (environmental education-based tourism) โดยประชาชนในท้องถิ่นจะต้องมีส่วนร่วมในการจัดการ (community based participation) ร่วมคิด ดำเนินการ ได้รับผลประโยชน์ และบำรุงรักษา เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ และประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2544)

#### ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2544) ได้ให้ความหมายของ Ecotourism ในความหมายภาษาไทยว่า “การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์” โดยมีความประสงค์ที่จะสื่อความหมายให้กับชาวไทยทุกระดับเข้าใจว่า Ecotourism เป็นรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเพื่อรักษาสีเขียวสิ่งแวดล้อม ในการรับรู้ของชาวไทย คือ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ราชบัณฑิตยสถาน (2538) ได้ให้ความหมายของ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรม ที่เกี่ยวเนื่องกับระบบนิเวศ สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้อง ภายใต้การจัดการอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

## องค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

องค์ประกอบหลักที่สำคัญของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 4 ประการด้วยกัน (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2544) คือ

1. องค์ประกอบด้านพื้นที่ เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น (identity of authentic or endemic or unique) ทั้งนี้รวมถึงแหล่งวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ ในพื้นที่นั้น ๆ ดังนั้น องค์ประกอบด้วยด้านพื้นที่จึงเป็นการท่องเที่ยวที่มีพื้นฐานอยู่กับธรรมชาติ

2. องค์ประกอบด้านการจัดการ เป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อ (responsible travel) โดยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม มีการจัดการที่ยั่งยืนครอบคลุมไปถึงการอนุรักษ์ทรัพยากร การจัดการสิ่งแวดล้อม การป้องกันและกำจัดมลพิษ และความคุ้มครองพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีขอบเขต จึงเป็นการท่องเที่ยวที่มีการจัดการอย่างยั่งยืน (sustainable managed tourism) เพื่อให้เกิดเป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อ ที่ไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม

3. องค์ประกอบด้านกิจกรรมและกระบวนการ เป็นการท่องเที่ยวที่มีกระบวนการเรียนรู้ (learning process) โดยมีการให้การศึกษาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม และระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยว เป็นการเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ ความประทับใจ เพื่อสร้างความตระหนักและปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องต่อนักท่องเที่ยว ประชาชนท้องถิ่น และผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง จึงเป็นการท่องเที่ยวสิ่งแวดล้อมศึกษา (environmental education-based tourism)

4. องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม เป็นการท่องเที่ยวที่มีการคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชน และประชาชนท้องถิ่น (involvement of local community or people participation) ที่มีส่วนร่วมในการคิด วางแผน ปฏิบัติตามแผน ได้รับความไว้วางใจ ติดตามตรวจสอบ ตลอดจนร่วมบำรุงรักษาทรัพยากรท่องเที่ยว อันจะก่อให้เกิดผลประโยชน์ในท้องถิ่น ทั้งการกระจายรายได้ การยกระดับคุณภาพชีวิต และการได้รับผลตอบแทนเพื่อกลับมาบำรุงรักษา และจัดการแหล่งท่องเที่ยวด้วย และในที่สุดแล้ว ท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการควบคุมการ พัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ ท้องถิ่นในที่นี้ เริ่มต้นด้วยจากระดับรากหญ้า (grass root) จนถึงการปกครองส่วนท้องถิ่น และอาจรวมไปถึงการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้อง จึงเป็นการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน

## นโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การท่องเที่ยวประเทศไทยได้กำหนดแนวทางในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2544) ได้ดังนี้

1. การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จะต้องมีการควบคุมดูแลรักษา และจัดการทรัพยากรให้คงสภาพเดิมแท้ไว้ให้มากที่สุด หลีกเลี่ยงหรือลดเว้นการท่องเที่ยวในพื้นที่ที่อ่อนไหว ง่ายต่อการถูกรบกวนและฟื้นตัวได้ยาก

2. การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ต้องคำนึงถึงศักยภาพของทรัพยากรที่มีอยู่มีการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมและการปรับให้เกิดความสมดุลกับรูปแบบและกิจกรรมเดิมที่มีอยู่ พึงหลีกเลี่ยงความขัดแย้งอย่างรุนแรงต่อการท่องเที่ยวรูปแบบอื่น ๆ หากเน้นในการแปรประโยชน์จากการจัดท่องเที่ยวเชิงนิเวศสู่การท่องเที่ยวในระบบ

3. การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ต้องคำนึงถึงการพัฒนาด้านการให้การศึกษาสร้างจิตสำนึกที่ดีในการรักษาระบบนิเวศร่วมกัน มากกว่าการมุ่งเน้นความเจริญทางเศรษฐกิจ และการมีรายได้เพียงอย่างเดียว

4. การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศต้องให้ความสำคัญการมีส่วนร่วมของประชาชนและองค์กรท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากร การบริการ การแลกเปลี่ยนความรู้และวัฒนธรรมชุมชนในกระบวนการท่องเที่ยว รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนา หรือให้ประชาชนมีตัวแทนเป็นคณะกรรมการร่วมกันในทุกระดับ

5. ให้ความสำคัญของการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นความจำเป็นอันดับต้นในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ทั้งนี้ให้องค์กรต่าง ๆ กำหนดบทบาทที่ชัดเจนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยมีการจัดสรรงบประมาณ บุคลากร และกำหนดวิธีการที่เหมาะสม

6. นำแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เข้าสู่แผนพัฒนาระดับต่าง ๆ อย่างมีความสำคัญ ได้แก่ แผนพัฒนาท้องถิ่น แผนพัฒนาจังหวัด และแผนพัฒนาภาค พร้อมทั้งให้มีการจัดสรรและกระจายงบประมาณอย่างทั่วถึง และเพียงพอ



7. สนับสนุนการศึกษา วิจัย และประเมินผลการพัฒนาอย่างรอบด้าน เพื่อกำหนดแนวทางการจัดการ การแก้ไขปัญหา และการปรับปรุงแผนอย่างเป็นขั้นตอน

8. มีการใช้กฎหมายในการควบคุม ดูแล รักษาสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวอย่างเคร่งครัด โดยเน้นการแนะนำ ตักเตือน และสร้างวินัยการท่องเที่ยวควบคู่ไปด้วย

9. จัดทำ แนวทางปฏิบัติ หรือคู่มือการจัดการ (code of conduct) แก่ผู้เกี่ยวข้อง เพื่อให้ การมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างถูกต้อง

10. จัดให้มีเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทั้งในแนวตั้งและแนวนอน โดยให้มีการประสานงานด้านข้อมูลข่าวสาร และการจัดการร่วมกันทุกระยะ

จากการศึกษากำหนดความหมาย และนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแล้ว ทำให้ทราบว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (conservation tourism) ที่หมายถึง รูปแบบของการท่องเที่ยวเพื่อรักษาสีงแวดล้อม เป็นการจัดการการท่องเที่ยวที่รักษาคุณภาพทั้งการ ท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ และแหล่งวัฒนธรรม (cultural-based tourism) อันจะนำไปสู่การจัดการ ท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (sustainable tourism) ที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสุนทรียภาพ โดยใช้ทรัพยากรอันทรงคุณค่าอย่างชาญฉลาด สามารถรักษา เอกลักษณะความเป็นธรรมชาติและวัฒนธรรมไว้นานที่สุด เกิดผลกระทบน้อยที่สุดและใช้ประโยชน์ได้ ตลอดกาลยาวนานที่สุด

### กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

กิจกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวในแต่ละแหล่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ ที่จะทำให้นักท่องเที่ยวมีความเพลิดเพลินมีความรู้จากการท่องเที่ยว โดยเฉพาะการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้ความสำคัญต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวมาก เพราะกิจกรรมต่าง ๆ นั้น จะเป็นสื่อกลางนำการท่องเที่ยวไปสู่ เป้าหมายได้ กิจกรรมที่เหมาะสมจึงควรเป็นกิจกรรมที่เน้นการศึกษาหาความรู้ในระบบนิเวศและ วัฒนธรรมท้องถิ่น ควบคู่ไปกับการได้รับความเพลิดเพลิน ทั้งนี้ ต้องเป็นกิจกรรมที่มีผลกระทบ น้อยที่สุด หรือเป็นผลกระทบที่ป้องกัน หรือแก้ไขได้

## อุทยานแห่งชาติและแนวทางการจัดการ

### ความหมายของอุทยานแห่งชาติ

พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 ระบุว่าอุทยานแห่งชาติ หมายถึง พื้นที่ดินทั่วไป และให้ความหมายรวมถึง ภูเขา ห้วย หนอง คลอง บึง บาง ลำน้ำ ทะเลสาบ เกาะและที่ชายทะเล ที่ได้รับการกำหนดให้เป็นอุทยานแห่งชาติ ลักษณะที่ดินดังกล่าวเป็นที่ที่มีธรรมชาติที่น่าสนใจ และมีได้อยู่ในกรรมสิทธิ์หรือครอบครองโดยชอบด้วยกฎหมายของบุคคลใด ซึ่งมีใช้ทบวงการเมือง ทั้งนี้การกำหนดดังกล่าวก็เพื่อให้คงอยู่ในสภาพธรรมชาติ เพื่อสงวนไว้เป็นแหล่งการศึกษา และความรื่นรมย์ของประชาชนสืบไป (จรรยา, 2535)

เสรี (2530) กล่าวว่า อุทยานแห่งชาติ เป็นพื้นที่กว้างขวางประกอบด้วยทิวทัศน์ที่สวยงาม มีสิ่งที่น่าสนใจทางวิทยาศาสตร์ การศึกษาและด้านการท่องเที่ยว พักผ่อนหย่อนใจ เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของพืชหรือสัตว์ที่หายาก หรือมีปรากฏการณ์ธรรมชาติเป็นที่น่าอัศจรรย์ หรือมีสิ่งที่น่าสนใจเป็นพิเศษทางวัฒนธรรม

International Union for Conservation of Nature and Natural Resources [IUCN] (1990) ได้กำหนดความหมายของอุทยานแห่งชาติว่า เป็นพื้นที่ขนาดใหญ่ ซึ่งประกอบด้วยระบบนิเวศสำคัญที่เป็นตัวแทนของภูมิภาค ลักษณะเด่นตามธรรมชาติหรือทิวทัศน์งดงามเป็นแหล่งของพืชพันธุ์สัตว์ป่าธรณีสัณฐานและเป็นถิ่นที่อยู่อาศัยที่มีคุณค่าด้านวิทยาศาสตร์ การศึกษาและนันทนาการ โดยไม่ให้มีการเปลี่ยนแปลงสภาพไปจากเดิมและได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการจัดการอุทยานแห่งชาติว่า เพื่อคุ้มครองรักษาแหล่งธรรมชาติและทัศนียภาพที่มีความสำคัญระดับชาติ หรือระดับนานาชาติ สำหรับการวิจัยด้านวิทยาศาสตร์ การศึกษาและนันทนาการของมนุษย์ และเพื่อคงไว้ซึ่งความเป็นตัวแทนระบบนิเวศของภูมิภาค สัตว์มีชีวิตรักษาและทรัพยากรพันธุกรรม ตลอดจนชนิดพันธุ์ที่ใกล้จะสูญพันธุ์ ทั้งนี้เพื่อความมั่นคงและความหลากหลายทางนิเวศวิทยา

IUCN (1994) ได้สรุปความหมายของอุทยานแห่งชาติว่า เป็นพื้นที่ธรรมชาติทางบก และ/หรือทางทะเลที่ประกาศจัดตั้งขึ้นเพื่อ

1. คຸ້ມครองรักษาระบบนิเวศที่ปรากฏในพื้นที่เพื่อชนรุ่นปัจจุบันและอนาคต
2. ไม่ให้มีการใช้ประโยชน์หรืออนุญาตครอบครองที่เป็นอันตรายต่อระบบนิเวศ
3. เปิดโอกาสให้มีการใช้ประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้า วิจัย นันทนาการและการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม และวัฒนธรรมท้องถิ่น

อุทยานแห่งชาติเป็นพื้นที่คุ้มครองที่รัฐ โดยกรมป่าไม้จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 เพื่อคุ้มครองรักษาทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ เช่น พันธุ์ไม้ สัตว์ป่า ตลอดจนทิวทัศน์ ป่าและภูเขา ให้คงอยู่ในสภาพเดิมมิให้ถูกทำลาย หรือเปลี่ยนแปลงไป จึงจัดว่าเป็นพื้นที่ที่มีบทบาทสำคัญต่อการอนุรักษ์ระบบนิเวศต่าง ๆ เช่น การอนุรักษ์แหล่งต้นน้ำลำธาร ที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า หรือการอนุรักษ์พื้นที่แนวปะการัง ภูเขาทะเล ป่าชายเลน และชายหาด นอกจากนี้อุทยานแห่งชาติยังเป็นแหล่งรวมทรัพยากรธรรมชาติที่อำนวยความสะดวกต่อเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศ เช่น เป็นแหล่งท่องเที่ยวและนันทนาการที่มีเอกลักษณ์เดิมตามธรรมชาติสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยว ทั้งชาวไทย และชาวต่างประเทศ ทำให้เกิดการกระจายรายได้ และนำเงินตราเข้าสู่ประเทศ

#### แนวทางการจัดการอุทยานแห่งชาติ

คณะวนศาสตร์ (2534) ได้สรุปวัตถุประสงค์ในการจัดการอุทยานแห่งชาติ ตามเจตนารมณ์และเหตุผลในการประกาศพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 ที่ว่า “เพื่อคุ้มครองรักษาทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ เช่น พันธุ์ไม้ สัตว์ป่า ของป่า ตลอดจนทิวทัศน์ และภูเขาให้คงอยู่ในสภาพธรรมชาติเดิมมิให้ถูกทำลายหรือเปลี่ยนแปลงไป เพื่ออำนวยความสะดวกทั้งทางตรงและทางอ้อมแก่รัฐบาลและประชาชนสืบไป” ดังต่อไปนี้

1. เพื่อคุ้มครองและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ถิ่นกำเนิดของทรัพยากรธรรมชาติ ตลอดจนทรัพยากรทั้งหมด ที่มีอยู่ในอุทยานแห่งชาตินั้น
2. เพื่อการศึกษาค้นคว้าวิจัยทางวิทยาศาสตร์

### 3. เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ นันทนาการ และการท่องเที่ยว

การจัดการอุทยานแห่งชาติในประเทศไทย ในปัจจุบันไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์เพราะมีสาเหตุคือ

1. การบุกรุกพื้นที่โดยประชาชน
2. การล่าสัตว์
3. การจับสัตว์เพื่อการค้า
4. แนวเขตอุทยานแห่งชาติไม่ชัดเจนแน่นอน
5. การขาดแคลนงบประมาณ และบุคลากรที่มีความสามารถ
6. ความขัดแย้งเรื่องการใช้ที่ดิน
7. ขาดแคลนการจัดการที่แน่นอน
8. ขาดแคลนการวิจัยภายในพื้นที่

ซึ่งปัญหาที่สำคัญคือ การบุกรุกพื้นที่จากประชาชนและเกิดความขัดแย้งเรื่องการใช้ที่ดิน ปัญหาที่เกิดขึ้น จะก่อให้เกิดผลกระทบต่อมนุษย์ และระบบนิเวศที่เกี่ยวข้อง (สำนักอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ, 2539)

ดร.ชนัน และสุรเชษฐ์ (2539) ได้กล่าวถึงการจัดการอุทยานแห่งชาติว่าจำเป็นต้องยึดปรัชญาของการอนุรักษ์ไว้ซึ่งธรรมชาติและทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นองค์ประกอบหลักของพื้นที่ให้คงอยู่อย่างไม่เสื่อมสลาย และสามารถเอื้ออำนวยประโยชน์แก่สาธารณชนในเรื่องต่าง ๆ เช่น การนันทนาการ การท่องเที่ยว การศึกษาวิจัย การพัฒนาชนบทได้ตลอดไป และได้กล่าวถึงมาตรการหรือวิธีการในการจัดการ และอนุรักษ์อุทยานแห่งชาติไว้ 5 ประการ ดังนี้

## 1. การวางแผนการจัดการและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

มาตรการหรือกิจกรรมเบื้องต้นของการดำเนินงานเกี่ยวกับอุทยานแห่งชาติ ไม่ว่าจะขนาดเล็กหรือขนาดใหญ่จำเป็นต้องมีแผนการวางแผนอย่างรอบคอบเพื่อที่จะนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการ และการพัฒนาสิ่งต่าง ๆ อย่างมีระบบ ทั้งโดยคำนึงถึงศักยภาพ และข้อจำกัดของทรัพยากรธรรมชาติ และระบบนิเวศ รวมทั้งรูปแบบการใช้ประโยชน์ และความต้องการของประชาชนโดยรวม

ปกติการวางแผนการจัดการมักจะกระทำในระดับพื้นที่ โดยผลลัพธ์ที่ได้จากการวางแผน ก็คือแผนงาน(plan) ซึ่งอาจเรียกว่าแผนแม่บท (master plan) หรือแผนการจัดการ(management plan) โดยแผนนี้ มีประโยชน์เกี่ยวข้องกับหลายประการที่สำคัญคือ เป็นตัวนำทางสำหรับการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ตั้งแต่เรื่องการจัดการและพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก การดูแลความปลอดภัยแก่ผู้เข้ามาใช้ประโยชน์ ไปจนถึงการอนุรักษ์ และการบำรุงรักษาทรัพยากร เป็นเครื่องมือสื่อสารกับผู้บริหาร และองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เป็นเครื่องมือในการของบประมาณและหารายได้มาสนับสนุนการดำเนินงาน เป็นต้น ซึ่งสาระสำคัญในแผนการจัดการ และอนุรักษ์อุทยานแห่งชาติมีดังต่อไปนี้

1.1 การดูแลรักษาทรัพยากร ในแผนการจัดการจะต้องมีเนื้อหาครอบคลุมไปถึงการป้องกันและรักษาทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งยุทธวิธีการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าว ตลอดจนการแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดขึ้น เช่น เกี่ยวกับการพังทลายของดินตามไหล่เขา การบุกรุกแผ้วถางป่า การลักลอบล่าสัตว์ป่า การซ่อมแซมทรัพยากรธรรมชาติที่เสื่อมโทรม ตลอดจนปัญหา ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากผู้ใช้ประโยชน์ และจากพฤติกรรมทำลายของนักท่องเที่ยวในรูปแบบต่าง ๆ กัน เป็นต้น

1.2 นันทนาการและสื่อความหมาย ในแผนการจัดการจะต้องมีเนื้อหาครอบคลุมไปถึงการจัดการเกี่ยวกับการนันทนาการ และโปรแกรมสื่อความหมายธรรมชาติในพื้นที่ ซึ่งจะต้องระบุถึงแหล่งท่องเที่ยว และวิธีการในการบำรุงรักษาพื้นที่ไม่ให้เสื่อมโทรม ตลอดจนควบคุมไม่ให้เกิดการท่องเที่ยวส่งผลกระทบต่อนิเวศป่าไม้ และสัตว์ป่าตลอดจนทรัพยากรธรรมชาติอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง นอกจากนั้น ยังจำเป็นต้องระบุตัวโปรแกรมสื่อความหมายที่ควรจะทำ และให้บริการแก่นักท่องเที่ยว เพื่อให้ได้รับ ความรู้ ความเข้าใจ และความเพลิดเพลินทั้งยังเป็นการสร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์อีกด้วย

1.3 การบำรุงรักษา และฟื้นฟูทรัพยากร เมื่อมีการพัฒนาสิ่งแวดล้อมและเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามาใช้ประโยชน์อุทยานแห่งชาติ ผลที่ตามมาก็คือ การชำรุดทรุดโทรมของทรัพยากรต่าง ๆ เกิดขึ้น โดยค้ำนึ่งถึงบุคลากร และงบประมาณที่เหมาะสม นอกจากนี้ จะต้องระบุถึง ผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติที่อาจเกิดขึ้น จากการใช้ประโยชน์ของนักท่องเที่ยว และแนวทางในการบำรุงรักษา หรือฟื้นฟูให้กลับสู่สภาพเดิมด้วย

1.4 การอนุรักษ์อุทยานแห่งชาติ และการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมชุมชนท้องถิ่น เนื่องมาจากอุทยานแห่งชาติ ไม่ได้ตั้งอยู่โดดเดี่ยว แต่แวดล้อมด้วยชุมชนต่าง ๆ ทั้งที่อยู่โดยรอบอุทยานแห่งชาติ และภายในเขตอุทยานแห่งชาติเอง ตลอดจนหน่วยงานในพื้นที่ที่มีผลโดยตรงต่อการดำเนินงาน ด้านการจัดการและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในอุทยานแห่งชาติ ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีแนวทางในการประสานประโยชน์ และความร่วมมือระหว่างหน่วยงานดังกล่าว และประชาชนในท้องถิ่น สิ่งที่ควรคำนึงถึงก็คือ ทำอย่างไรถึงจะได้รับความร่วมมือจากประชาชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ อีกทั้งวิธีดำเนินการจัดการพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ให้เอื้ออำนวยประโยชน์ และพัฒนาเศรษฐกิจ ตลอดจนวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้าน และคนท้องถิ่นเพื่อประชาชนท้องถิ่น และให้เห็นประโยชน์ของการมีอุทยานแห่งชาติและช่วยกันอนุรักษ์ไว้

1.5 การจัดการด้านบริหารและบุคลากร สาระสำคัญของแผนงานย่อยก็เพื่อวางแนวทางในการกำหนดบุคลากรตลอดจนหน้าที่ความรับผิดชอบ ภารกิจฯ สิ่งก่อสร้างต่าง ๆ และงบประมาณ ในการดำเนินงานด้านการจัดการอุทยานแห่งชาติ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.6 การกำหนดความสำคัญก่อนหลัง เนื่องจากการดำเนินงานหรือกิจกรรมการจัดการพื้นที่นั้นหนาตาการครอบคลุมถึงสิ่งต่าง ๆ มากมาย ดังนั้นแผนงานที่จัดขึ้น จะต้องมีการกำหนดความจำเป็นก่อนหลังว่ากิจกรรมใดบ้าง ที่สำคัญมากก็ควรดำเนินการก่อน และอะไรบ้างที่สำคัญรองลงมา ก็ควรดำเนินการภายหลังตามลำดับ ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับงบประมาณ และกำลังคนซึ่งโดยปกติจะมีอยู่อย่างจำกัด

## 2. การแบ่งเขตการจัดการ

เครื่องมือที่สำคัญอีกอย่างหนึ่ง ของการจัดการอุทยานแห่งชาติก็คือ การจัดการแบ่งพื้นที่ ออกเป็นเขตต่าง ๆ เพื่อสะดวกในการบริหาร และการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ เพราะการแบ่ง เขตพื้นที่เป็นกระบวนการกำหนดรูปแบบ การใช้ประโยชน์อุทยานแห่งชาติให้สอดคล้องกับ สถานภาพและศักยภาพของทรัพยากรธรรมชาติ และสภาพแวดล้อม โดยใช้เป็นแนวทางใน การควบคุมกิจการจัดการ ปกติการแบ่งเขตพื้นที่จะกระทำควบคู่ไปกับการวางแผน และผลลัพธ์ ของการแบ่งเขตนี้จะเป็นแผนที่พร้อมระบุความหมาย และกฎเกณฑ์การใช้ประโยชน์อย่าง ชัดเจน โดยทั่วไปเขตการจัดการอุทยานแห่งชาติจะมี 3 เขต แต่บางพื้นที่อาจต้องแบ่งมากกว่า 3 เขต ก็ได้ ขึ้นอยู่กับความจำเป็น และความเหมาะสม โดยมีรายละเอียด ดังนี้

2.1 เขตบริการ (service zone) หรืออาจเรียกว่า เขตการใช้ประโยชน์อย่างเข้มข้น (intensive zone) หมายถึง เขตที่แบ่งไว้เพื่อการพัฒนาสิ่งก่อสร้าง และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ได้อย่างเต็มที่ ได้แก่ อาคารสถานที่เพื่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ เช่น ที่ทำการ บ้านพัก โรงเก็บ พัสตุครุภัณฑ์ โรงเรือนสำหรับสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ เป็นต้น สิ่งอำนวยความสะดวก ของนักท่องเที่ยว เช่น ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ที่พักแรมที่เป็นอาคารบ้านพัก ร้านค้า ร้านอาหาร ลานจอดรถ ห้องสุขา ฯลฯ ปกติแล้วพื้นที่หรือบริเวณที่เหมาะสม สำหรับเขตบริการควรเป็นพื้นที่ที่อยู่ใกล้ เส้นทางคมนาคมหลัก หรือสามารถเข้าออกได้สะดวก มีความลาดชันค่อนข้างต่ำ อยู่ใกล้แหล่งน้ำและควร เป็นบริเวณที่สภาพธรรมชาติเสื่อมโทรมหรือถูกทำลายไปแล้ว อุทยานแห่งชาติหนึ่ง ๆ อาจกำหนดให้มี เขตบริการเพียงจุดเดียวหรือหลายจุดก็ได้ขึ้นอยู่กับขนาดของพื้นที่ และปริมาณการใช้ประโยชน์ แต่ควรมี พื้นที่รวมกันไม่เกินร้อยละ 5 ของพื้นที่

2.2 เขตนันทนาการ (recreation zone) หมายถึง เขตที่รวมเอาสิ่งที่น่าสนใจหรือ จุด สนใจต่างๆ ที่เหมาะสมกับกิจกรรมนันทนาการต่าง ๆ ไว้เข้าด้วยกัน เช่น น้ำตก ถ้ำ แหล่งน้ำ ชาย หาด จุดชมวิว ทางเท้า ที่ตั้งแคมป์ บริเวณที่จัดไว้สำหรับสื่อความหมายธรรมชาติแบบต่างๆ ควรมี การพัฒนา สิ่งอำนวยความสะดวก เท่าที่จำเป็น แก่การเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการของ ประชาชน เท่านั้น ที่จอดรถ ห้องสุขา ตัวกลางสื่อความหมายธรรมชาติ เป็นต้น เขตนันทนาการนี้มี เนื้อที่ไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับลักษณะเด่นของพื้นที่ว่ามีมากน้อยแค่ไหน และประชากรมีความพอใจจะใช้ ประโยชน์มากน้อยเพียงใด

2.3 เขตป่าเปลี่ยว (primitive zone) หรืออาจเรียกว่า เขตสงวนสภาพธรรมชาติ (environmental preservation zone) หมายถึง บริเวณที่มีสภาพสมบูรณ์ และมีความเปราะบาง หรือเกิดผลกระทบได้ง่าย หากให้มีการใช้ประโยชน์โดยไม่มีการควบคุม ตลอดจนเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า และเป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร ปกติจะไม่มีการอนุญาตให้มีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกใด ๆ ทั้งสิ้น นอกจากจัดให้มีทางเท้าแบบง่าย ๆ ให้นักนันทนาการที่นิยมเดินป่า และศึกษาธรรมชาติ ได้เข้าไปใช้ในบางฤดูกาล เขตป่าเปลี่ยวนี้โดยมากจะมีพื้นที่กว้างใหญ่ บางกรณีจะมีเนื้อที่ถึงร้อยละ 90 - 95 ของพื้นที่ทั้งหมด

นอกจากเขตหลัก ๆ ทั้งสามดังกล่าวแล้ว อุทยานแห่งชาติบางแห่งอาจจำเป็นต้องจัดแบ่งเขตพื้นที่อีกเพื่อประโยชน์ในการจัดการ ได้แก่ เขตฟื้นฟูสภาพธรรมชาติ (recovery zone) ซึ่งหมายถึงพื้นที่บริเวณที่สภาพธรรมชาติเสื่อมโทรม หรือถูกทำลายต้องการให้มีการฟื้นฟูขึ้นใหม่ เขตการใช้ประโยชน์ในกรณีพิเศษ (special use zone) ซึ่งหมายถึงบริเวณที่มีการใช้ประโยชน์มาก่อนแล้ว แต่ไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ ของการจัดการแหล่งนันทนาการ เช่น เป็นที่ตั้งของหมู่บ้าน ที่ตั้งของสถานที่ราชการ เป็นต้น

### 3. การวางแผนบริเวณ และการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก

เป็นกิจกรรมหนึ่งของการวางแผนการจัดการ และพัฒนาอุทยานแห่งชาติ ที่เน้นถึงการกำหนดตำแหน่งที่ของสิ่งอำนวยความสะดวก (facilities) ต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อม และสอดคล้องกับการใช้ประโยชน์ของนักนันทนาการ นอกจากนี้ผังบริเวณยังใช้เป็นแนวทางในการกำหนดกิจกรรมนันทนาการของนักท่องเที่ยวด้วย

การวางแผนบริเวณเป็นกระบวนการและมีขั้นตอนต่าง ๆ คล้ายคลึงกับการวางแผนการจัดการ จะแตกต่างกันตรงที่การวางแผนบริเวณจะต้องอาศัยความละเอียดอ่อน และความตระหนักต่อสภาพแวดล้อม และความรู้สึกของผู้ใช้เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นการวางแผนอาคารหรือสิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ ตัวอย่างเช่น ศูนย์บริการท่องเที่ยวควรอยู่บริเวณไหนมีความเหมาะสมกับบริเวณนั้นหรือไม่ เวทีกลางแจ้งที่จะสร้างขึ้นอยู่ในบริเวณที่เหมาะสมกับความลาดชัน และการใช้ประโยชน์หรือไม่เพียงใด สภาพดินและหิน เปิดโอกาสให้มีการก่อสร้างมากน้อยเพียงใด กิจกรรมนันทนาการที่กำหนดขึ้น เหมาะสมกับบริเวณนั้นเพียงใด และขัดแย้งกับกิจกรรมอื่น ๆ หรือไม่ เป็นต้น นอกจากนี้ผังบริเวณที่จัดทำขึ้น จำเป็นจะต้องพิจารณาไปถึง งบประมาณ เวลา และ



กำลังคนที่องค์กรนั้นมีอยู่ ในกรณีที่ผังบริเวณได้รับการอนุมัติจากผู้บริหาร หรือผู้ที่เกี่ยวข้องแล้ว ผังบริเวณนั้น จะถูกแปลงไปสู่ผังที่มีรายละเอียดต่าง ๆ เช่น รายละเอียดด้านสถาปัตยกรรม รายละเอียดที่เกี่ยวกับวิศวกรรม ซึ่งพร้อมที่จะนำไปดำเนินการในพื้นที่จริงได้ทันที

การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ปกติแล้วจะยึดถือแนวทางของแผนการจัดการและผังบริเวณ ตลอดจนการแบ่งเขตการจัดการที่กำหนดไว้ แต่ก็มีปัจจัยหรือข้อพิจารณาบางประการ ที่ผู้เกี่ยวข้องควรถามตัวเอง ดังนี้

1. การใช้พื้นที่เป็นอย่างไร
2. ปริมาณและชนิดของดิน ที่แหล่งนี้มีอยู่เหมาะสมกับการพัฒนามากน้อยเพียงใด ที่จะก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม
3. สิ่งอำนวยความสะดวกที่จะสร้างขึ้น สามารถบำรุงรักษาให้อยู่ในสภาพที่ดีภายใต้กรอบ งบประมาณ และกำลังคนที่มีอยู่หรือไม่

อุทยานแห่งชาติแต่ละแห่ง ไม่จำเป็นที่จะต้องจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกครบทุกรูปแบบ เพื่อให้รู้จักและเข้าใจว่า สิ่งอำนวยความสะดวกมีกี่ประเภท แต่ละประเภทมีอะไรบ้าง ซึ่งการแบ่งสิ่งอำนวยความสะดวก สามารถแบ่งเป็นประเภทต่าง ๆ ดังนี้

3.1 อาคาร ถือเป็นกลุ่มสิ่งอำนวยความสะดวก ที่มีลักษณะพิเศษ มีทั้งอาคารที่สร้างขึ้น เพื่อใช้ในการบริหาร และการบำรุงรักษา หรือสำหรับการใช้ประโยชน์ของเจ้าหน้าที่ และอาคารที่สร้างขึ้นมาเพื่อบริการผู้มาเยือน อาคารที่ใช้สำหรับเจ้าหน้าที่ได้แก่ ที่ทำการ โรงเรียน สำหรับสาธารณูปโภค โรงเก็บพัสดุภัณฑ์ บ้านพักหรือหอพักเจ้าหน้าที่และคนงาน ด่านเก็บเงิน และควมคุมนักท่องเที่ยว ส่วนอาคารที่ใช้บริการนักท่องเที่ยว ได้แก่ ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ห้องน้ำ ห้องสุขา ร้านขายของ เบ็ดเตล็ด ร้านอาหาร ที่พักแรม และอื่น ๆ

3.2 สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้ใช้ในเวลากลางวัน มักจะรวมถึงเฉพาะสิ่งอำนวยความสะดวก ที่ให้บริการแก่นักท่องเที่ยวมาใช้ปฏิบัติกิจกรรมนันทนาการในช่วงกลางวัน

เท่านั้น ได้แก่บริเวณรับประทานอาหาร บริเวณเล่นเรือ (boating areas) ทางเท้า (trails) สนามเพื่อการเล่น บริเวณที่จัดให้มีการสื่อความหมายธรรมชาติ จุดชมวิว

3.3 สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้มาพักผ่อน ปกติจะหมายถึงสิ่งอำนวยความสะดวกที่ใช้บริการแก่ผู้มาพักผ่อน ที่สำคัญได้แก่ ที่กางเต็นท์หรือบริเวณตั้งแคมป์ ซึ่งมีอยู่หลายลักษณะ บริเวณตั้งแคมป์สำหรับผู้ไปใช้ประโยชน์กลุ่มใหญ่ และที่พักแรมที่เป็นอาคารหรือบ้านพักแบบถาวรหรือกึ่งถาวร

3.4 สิ่งอำนวยความสะดวกสนับสนุน สิ่งอำนวยความสะดวกประเภทนี้จะรวมไปถึงสิ่งที่เป็นอาคารสถานที่ ไปจนถึงการสร้างความสะดวกให้แก่อุทยานแห่งชาติ ซึ่งจำเป็นต่อการใช้ประโยชน์ทั้งในกลางวันและกลางคืน และให้บริการทั้งเจ้าหน้าที่และผู้มาเยือน ที่สำคัญได้แก่น้ำดื่ม น้ำใช้ สุขา ถังขยะ ที่รวบรวมขยะและสิ่งปฏิกูล ระบบถนน ลานจอดรถหรือที่จอดรถ เครื่องหมายการจราจร เครื่องหมายหรือแผ่นป้าย ศาลาหลบแดดและฝน ท่าเทียบเรือ ท่าจอดเรือ ห้องอาบน้ำ แผ่นประกาศ ม้านั่ง การปลูกต้นไม้ที่ให้ร่มเงา เป็นต้น

#### 4. การจัดการผู้มาเยือน/นักท่องเที่ยว

การจัดการกับผู้มาเยือนในที่นี้ หมายถึง การนำเอากฎระเบียบ ข้อมูล และการให้การศึกษา มาใช้เป็นตัวควบคุมจำนวน ประเภท และพฤติกรรมของผู้มาเยือน เพื่อให้การดำเนินงานนั้นทนทานการของผู้มาเยือนเอื้อประโยชน์ด้านต่าง ๆ แก่ตนเอง และขณะเดียวกันเพื่อเป็นการป้องกันและลดผลกระทบ ที่อาจเกิดขึ้นแก่ทรัพยากรธรรมชาติ และสภาพแวดล้อมของอุทยานแห่งชาติ เทคนิคการจัดการผู้มาเยือน มีหลายรูปแบบ แต่ละรูปแบบมีความเหมาะสมในแต่ละสถานการณ์หรือในแต่ละพื้นที่แตกต่างกันไป แต่เทคนิคที่กล่าวต่อไปนี้ ได้รับการพิสูจน์ในต่างประเทศมาแล้วว่า ประสบความสำเร็จแล้วในระดับหนึ่ง ดังนั้นในประเทศไทย การนำเทคนิคเหล่านี้มาใช้ อาจจำเป็นต้องพิจารณาด้วยความรอบคอบ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ลักษณะการใช้ประโยชน์ของคนไทย จะแตกต่างไปจากชาวต่างประเทศ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.1 การจำกัดปริมาณการใช้ประโยชน์ จัดว่าเป็นเทคนิคที่ง่ายโดยไม่คำนึงถึงสาเหตุปัญหา เช่น กรณีการห้ามไปพักผ่อนบนอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ แต่อนุญาตให้ใช้ได้เฉพาะเวลากลางวันเท่านั้น แต่เทคนิคอันนี้ ขัดแย้งกับวัตถุประสงค์ของการจัดการอุทยานแห่งชาติ

ที่มุ่งเน้นเปิดโอกาสให้ผู้มาเยือนได้รับประโยชน์พื้นที่ เพื่อความรื่นรมย์อย่างไรก็ดีเทคนิคดังกล่าว จะใช้ได้ในกรณีที่ ความต้องการของนักท่องเที่ยวมีมากเกินไป และฝ่ายกิจการพื้นที่ไม่มีทางเลือก อื่นที่ดีกว่า

4.2 การกระจายการใช้ประโยชน์ การรวมตัวกันอยู่อย่างหนาแน่นของนักท่องเที่ยว ที่ใดที่หนึ่งมากเกินไป จะเป็นสาเหตุปัญหาผลกระทบสิ่งแวดล้อม ความเสื่อมโทรมของ ทรัพยากรและการขาดความเป็นอิสระ หรือสันโดษ เป็นผลมาจากความหนาแน่นของนักท่องเที่ยว เกือบทั้งสิ้น เทคนิคการจัดการที่ให้ประสิทธิภาพสูง ซึ่งเป็นที่กล่าวถึงมากที่สุด คือ การกระจายผู้มาเยือน ออกไปตามจุด หรือบริเวณต่าง ๆ ของพื้นที่ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เช่น กรณีของที่ตั้งแคมป์ การ กระจาย คั้งกล่าวนี้อาจทำได้โดย

4.2.1 กระจายผู้มาพักแรมไปตามจำนวนที่ตั้งแคมป์ ที่มีอยู่เดิม แต่ให้มีระยะห่าง ระหว่างกลุ่มมากขึ้น

4.2.2 กระจายผู้มาพักแรมไปตามที่ตั้งแคมป์ ที่จัดสร้างขึ้นใหม่ โดยอาจเพิ่ม หรือไม่เพิ่มระยะห่างระหว่างกลุ่มก็ได้

4.2.3 ขยายฤดูกาลของการมาพักแรมให้ยาวนานขึ้น โดยอาจเพิ่มจำนวนที่ตั้ง แคมป์ก็ได้

เทคนิคการจัดการแต่ละชนิดข้างต้นให้ผลลัพธ์ในการลดผลกระทบสิ่งแวดล้อม แตกต่างกันไปในแต่ละบริเวณ หรืออาจกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่า ข้อดีข้อเสียของเทคนิคแต่ละอย่าง ไม่เหมือนกัน แต่โดยรวมแล้ว ถือว่าการกระจายผู้ใช้ประโยชน์ เป็นเทคนิคการจัดการผู้มาเยือนที่ดี อย่างหนึ่ง ยิ่งถ้าใช้ควบคู่กับเทคนิคอื่น ๆ ก็จะได้ผลดีที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ต้องเข้าใจว่า เทคนิคการกระจายผู้ใช้ประโยชน์ ก็มีข้อจำกัดอยู่มาก คุญแจสำคัญก็คือ การใช้เทคนิคนี้ในสถานที่ และขนาดที่จะเป็นประโยชน์จริง ๆ เท่านั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในอุทยานแห่งชาติที่มีการใช้ประโยชน์ ไม่หนาแน่น หรือรุนแรงเกินไป เพราะอุทยานแห่งชาตินั้น มีการจัดทำแผนการจัดการอย่างมีระบบ และสามารถควบคุม กิจการต่าง ๆ ได้

4.3 การรวมการใช้ประโยชน์ เป็นเทคนิคการจัดการผู้มาเยือนอย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นสิ่งตรงกันข้ามกับเทคนิคที่เพิ่งจะกล่าวผ่านมา ระยะห่างระหว่างกลุ่มผู้มาพักแรมอาจทำให้ใกล้ชิดกันมากขึ้น โดยไม่ต้องเพิ่มที่ตั้งแคมป์ หรือทำให้การใช้รวมตัวอยู่ในบางบริเวณเท่านั้น

เทคนิคการรวมการใช้ประโยชน์ จะเหมาะสมกับพื้นที่อุทยานแห่งชาติที่มีขนาดเล็ก และมีการใช้ประโยชน์เป็นปริมาณมาก โดยปกติเครื่องมือในการรวมการใช้ประโยชน์ มักจะเน้นวิธีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก ตัวอย่างเช่น ในกรณีของที่ตั้งแคมป์ ต้องการให้กลุ่มผู้ใช้รวมตัวกันอยู่บางบริเวณ ก็ออกแบบพัฒนาที่กางเต็นท์ ที่มีพื้นผิวรองรับเห็นชัดเจน ทุกคนจะต้องกางเต็นท์ตรงบริเวณนี้เท่านั้น แต่เพื่อให้ทุกคนปฏิบัติตาม จำเป็นต้องสร้างกฎเกณฑ์ หรือระเบียบการใช้แคมป์ให้กลุ่มผู้ใช้ปฏิบัติตาม และอาจใช้วิธีการชักชวน หรือโน้มน้าวผู้ใช้ให้ปฏิบัติตามก็ได้ เช่น การให้ข้อมูลข่าวสาร การให้ความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับผลกระทบสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

4.4 การจำกัดระยะเวลาการใช้ ปริมาณและระดับการใช้ประโยชน์สามารถทำให้น้อยลงได้ โดยการจำกัดช่วงเวลาการใช้ประโยชน์ทั้งพื้นที่ และบางบริเวณ เช่น อนุญาตให้มี การใช้พื้นที่ หรือบางบริเวณในเฉพาะเวลากลางวัน ถ้ามีการค้างแรมได้ ก็ให้ใช้ในจำนวนวันที่กำหนดเท่านั้น อาจเป็น 3 วัน หรือไม่เกิน 7 วัน แล้วแต่ความเหมาะสม โดยพิจารณาถึงขนาดของพื้นที่ ความเปราะบาง หรือความคงทนของบริเวณ ที่เปิดให้นักท่องเที่ยวใช้ประโยชน์เป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งเท่ากับเป็นการเปิดโอกาสให้กลุ่มผู้ใช้อื่น ๆ ที่ต้องการสามารถเข้ามาใช้ประโยชน์ได้มากกว่ากลุ่มขึ้น

4.5 การจำกัดฤดูกาลใช้ประโยชน์อุทยานแห่งชาติ หรือบริเวณใดบริเวณหนึ่งของอุทยานแห่งชาติ อาจมีความเปราะบาง หรือง่ายต่อการสูญเสียสภาพในฤดูกาลของปี ตัวอย่างเช่น ฤดูกาลผสมพันธุ์ของสัตว์ หรือฤดูกาลที่ดินง่ายต่อการถูกรบกวนทำลาย เป็นต้น ดังนั้นการปิดหรือไม้อนุญาตให้มีการใช้ประโยชน์อุทยานแห่งชาติ หรือบางบริเวณควรกระทำในช่วงเวลาดังกล่าว เพื่อเปิดโอกาสให้ธรรมชาติ ได้พักฟื้นตัว กลับสู่สภาพปกติของมันเอง และพร้อมจะสามารถรองรับการใช้ประโยชน์ในเวลาถัดมา

4.6 การจำกัดขนาดของกลุ่มผู้ใช้ สามารถนำมาใช้เพื่อหลีกเลี่ยงความขัดแย้งระหว่างกลุ่มผู้ใช้ประโยชน์ กลุ่มผู้ใช้ที่มีขนาดใหญ่ มักจะครอบครองสิ่งอำนวยความสะดวกมากกว่ากลุ่มผู้ใช้ที่มีขนาดเล็ก และมักจะเป็นกลุ่มที่สร้างปัญหาด้านความหนาแน่นด้วย แม้ว่าจะเป็นการยากที่จะประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม แต่กลุ่มผู้ใช้ที่มีขนาดใหญ่ มีแนวโน้มที่จะก่อปัญหาต่าง ๆ ได้

มาก เพราะคนกลุ่มใหญ่มักจะกระจายไปที่ต่าง ๆ ได้มาก และกว้างขวาง เพราะว่าคนกลุ่มใหญ่สามารถรบกวนพื้นที่ได้รวดเร็วกว่าคนกลุ่มเล็ก การจำกัดขนาดของกลุ่มผู้ใช้เป็นเทคนิคที่เหมาะสมจะนำไปใช้กับแหล่งอุทยานแห่งชาติ ที่มีความเป็นธรรมชาติมาก ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในเขตป่าเปลี่ยว (primitave zone) หรือเขตสงวนสภาพธรรมชาติ เช่น ในป่าลึก และควรใช้ควบคู่ไปกับวิธีการอื่น ๆ ดังกล่าวมาแล้ว

4.7 การให้การศึกษาเรื่องผลกระทบ ถือว่าเป็นกุญแจสำคัญ ที่สามารถใช้ลดผลกระทบในอุทยานแห่งชาติ แต่ต้องเข้าใจว่าการให้การศึกษาไม่ใช่ยาครอบจักรวาล และไม่สามารถแก้ไขปัญหายุ่งยากทุกอย่างได้ แต่อย่างน้อยถ้าขาดการให้ความรู้ความเข้าใจแก่ผู้มาเยือน การจัดการเกี่ยวกับผลกระทบ ก็ไม่อาจประสบผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น การให้การศึกษา หรืออาจเรียกว่าสื่อความหมายธรรมชาติ (nature interpretation) จึงเป็นรากฐานสำคัญของระบบ การจัดการอุทยานแห่งชาติ

สิ่งที่ควรจำและระลึกถึงอยู่เสมอ ก็คือข้อมูลข่าวสารที่ถ่ายทอดไปยังผู้ใช้ประโยชน์ จะต้องออกแบบให้สอดคล้อง กับสถานที่ และกลุ่มผู้ใช้ พฤติกรรมบางอย่างของผู้ใช้ อาจเหมาะสมและยอมรับได้ในพื้นที่หนึ่ง แต่ไม่อาจเหมาะสมในอีกพื้นที่หนึ่งได้ ดังนั้น ในการจัดทำโปรแกรมให้การศึกษา จึงควรพิจารณาถึงสิ่งต่อไปนี้

4.7.1 เน้นที่ข้อความ ควรเลือกเน้นข้อมูลข่าวสารที่นำไปสู่ความเข้าใจถึงปัญหา และการแก้ไขเฉพาะเรื่อง เฉพาะอย่าง ไม่ควรให้มีข้อมูลมากจนผู้มาเยือนไม่สามารถเข้าใจประเด็นได้ ควรอธิบายถึงปัญหาให้ชัดเจน ประเภทของพฤติกรรมที่สร้างปัญหา และจะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอย่างไร จึงจะช่วยแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ ถ้าหากแนวความคิด และเหตุผลของการให้มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมชัดเจน ผู้มาเยือน ก็สามารถจะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้เหมาะสมกับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้

4.7.2 ต้องรู้จักผู้มาเยือน หากรู้ว่ากลุ่มผู้มาเยือนเป็นใคร มีลักษณะอย่างไร และต้องการอะไรบ้าง และช่วยให้การออกแบบ และเลือกข้อความ ที่จะสื่อทำให้ถูกต้องเหมาะสม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กลุ่มผู้ใช้เป็นกลุ่ม ๆ ไป

4.7.3 เลือกสื่อหรือวิธีการสื่อ โดยปกติแล้วสื่อหรือตัวกลางมีมากมายหลายรูปแบบ และข้อดีข้อเสียแตกต่างกันไป สื่อบางชนิดได้มีการทดลองใช้มาแล้ว บางชนิดยังไม่เคยทดลองใช้มาก่อนเลย และมีสื่อบางอย่างเท่านั้น ที่ไม่ได้รับการประเมินประสิทธิภาพมาก่อน แม้ว่าแผ่นพับจะใช้กันอย่างกว้างขวาง อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่มีการสร้างศูนย์บริการนักท่องเที่ยว อาจกล่าวได้ว่า เป็นการสื่อที่ครอบคลุมเรื่องราวต่าง ๆ ได้มากที่สุด สื่อมวลชน เช่น โทรทัศน์ วิทยุ และหนังสือพิมพ์ อาจเข้าถึงประชาชนได้กว้างขวาง แต่มักไม่ถึงกลุ่มคนที่ถูกต้อง ข้อเสนอแนะที่ควรทราบก็คือว่า ควรพิจารณาใช้สื่อชนิดต่าง ๆ ควบคู่กันไป แล้วแต่สถานการณ์

4.7.4 ระบุสถานที่ สื่อมักขึ้นอยู่กับกลุ่มเป้าหมาย และตัวกลางที่ใช้เป็นสำคัญ นักท่องเที่ยวบางคนสามารถติดต่อได้ที่บ้าน โดยทางไปรษณีย์ โทรทัศน์ วิทยุ หรือหนังสือพิมพ์ แต่ส่วนใหญ่ มักจะเป็นตัวอุทยานแห่งชาติเอง ซึ่งถ้าเป็นอุทยานแห่งชาติ ก็จำเป็นจะต้องมีการจัดสรรพื้นที่ให้เหมาะสม โดยปกติแล้ว ควรจะมีสื่อในบริเวณที่นักท่องเที่ยวไปรวมตัวกันอยู่มาก ๆ เช่น ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ด้านเก็บค่าธรรมเนียม จุดชมวิว ที่ตั้งแคมป์ เป็นต้น

นอกจากเทคนิคที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว วิธีการจัดการท่องเที่ยวอีกแบบหนึ่งก็คือ การแบ่งเขตพื้นที่ออกเป็นส่วนตัวต่าง ๆ ตามลักษณะทางกายภาพและชีวภาพ ดังที่กล่าวในหัวข้อ “การจัดการแบ่งเขตการจัดการ” ซึ่งถือว่าเป็นเทคนิคที่มีประสิทธิภาพอย่างหนึ่ง แต่ก็จำเป็นต้องใช้ควบคู่ไปกับเทคนิคอื่น ๆ ด้วย

5. การประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และชุมชนท้องถิ่นอีกแบบหนึ่งก็คือ การแบ่งเขตพื้นที่ออกเป็นส่วนตัวต่าง ๆ ตามลักษณะทางกายภาพและชีวภาพ ดังที่กล่าวในหัวข้อ “การจัดการแบ่งเขตการจัดการ” ซึ่งถือเป็นเทคนิคที่มีประสิทธิภาพอย่างหนึ่ง แต่ก็จำเป็นต้องใช้ควบคู่ไปกับเทคนิคอื่น ๆ ด้วย

อุทยานแห่งชาติในประเทศไทย เช่นเดียวกับอุทยานแห่งชาติในประเทศอื่น ๆ ที่กำลังพัฒนาซึ่งส่วนใหญ่แล้ว ยังประสบปัญหาด้านการอนุรักษ์พื้นที่ และทรัพยากรธรรมชาติอันเนื่องมาจากการบุกรุก ทำลาย และความต้องการพึ่งพิงทรัพยากรธรรมชาติต่าง ๆ เพื่อการดำรงชีพของชาวบ้านท้องถิ่น มาตรการที่สำคัญเพื่อลดปัญหาดังกล่าวลงก็คือ มวลชนสัมพันธ์ เพื่อประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบ และเห็นประโยชน์ของการอนุรักษ์อุทยานแห่งชาติไว้ นอกจากนี้ จำเป็นต้องขอความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับชุมชน เช่น ฝ่ายปกครองและหน่วยงาน

ส่งเสริมด้านการเกษตรต่าง ๆ ในการสนับสนุน ให้มีการดำเนินงานสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ การจัดการอุทยานแห่งชาติ โดยเฉพาะการควบคุมดูแล มิให้ชาวบ้านบุกรุกพื้นที่ป่า เพื่อเป็นที่ทำกิน

มาตรการอื่นๆ ที่สำคัญในการลดความขัดแย้ง ระหว่างอุทยานแห่งชาติและชาวบ้านท้องถิ่น โดยเฉพาะเรื่องที่ดินทำกิน และการพึ่งพิงทรัพยากรธรรมชาติ ในอุทยานแห่งชาติ ได้แก่ การให้ ประชาชนมีส่วนร่วม และได้รับประโยชน์จากอุทยานแห่งชาติ เช่น การสนับสนุนให้ชาวบ้านได้รับ รายได้ จากการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ โดยการเป็นไกด์นำทางเที่ยวป่า การขายของที่ระลึก อาหาร และการให้บริการที่พักแรมแก่นักท่องเที่ยว เป็นต้น มาจากแนว ความคิดในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ นอกจากนั้นควรอนุญาต การเก็บหาของป่าที่สามารถทดแทนกันได้ เช่น หน่อไม้ ผักหวาน เห็ด ฯลฯ ก็ควรอนุญาตตามความเหมาะสม และกำลังในการผลิตทดแทนของป่าต่าง ๆ ดังกล่าว ในส่วนพื้นที่กันชน ซึ่งได้มีการศึกษาอย่างรอบคอบแล้ว

ประการสุดท้ายก็คือ อุทยานแห่งชาติ ก็ควรเปิดโอกาสให้ชาวบ้านท้องถิ่นที่คาดว่าจะได้รับ ผลกระทบกระเทือน จากการจัดการและอนุรักษ์อุทยานแห่งชาติให้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการ จัดทำแผนการจัดการอุทยานแห่งชาติ เป็นที่เชื่อกันว่าการให้ประชาชนมีส่วนร่วม หรือมีบทบาทในการจัดทำแผน นอกจากจะเป็นการเพิ่มคุณภาพของแผนในการตอบสนองความต้องการ ของประชาชนท้องถิ่นและผู้เกี่ยวข้องแล้วยังทำให้กลุ่มคนดังกล่าว มีความรู้สึกเป็นเจ้าของ มีความ ต้องการ ให้ความร่วมมือ โดยเฉพาะในขั้นการนำแผนงานไปปฏิบัติ และเชื่อมั่นในความจริง และความยุติธรรมของรัฐ ที่มีต่อประชาชนด้วย







## 2. ลักษณะภูมิอากาศ

อุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า มีลักษณะภูมิอากาศหนาวเย็นตลอดปี โดยเฉพาะในฤดูหนาว อุณหภูมิจะต่ำประมาณ 0 – 4 องศาเซลเซียส มีหมอกปกคลุมทั้งบริเวณ ส่วนฤดูร้อนอากาศเย็นสบาย ฝนตกชุก ในฤดูฝน อุณหภูมิเฉลี่ยทั้งปี ประมาณ 18–25 องศาเซลเซียส

## 3. ลักษณะทางธรณีวิทยา

สภาพทางธรณีวิทยาของอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า ทางด้านใต้ ด้านตะวันออก และ ตะวันตก มีลักษณะเป็นหน้าผาชัน ทางด้านทิศเหนือเป็นเขาที่ค่อย ๆ แลบลงทีละน้อย เนื่องจากภูหินร่องกล้าเป็นเทือกเขา ที่มีการเอียงเทของชั้นหินแบบโครงสร้างประทุนคว่ำ โดยมีปลายข้างหนึ่งเอียงลงทางทิศเหนือ และมีรอยเลื่อนขนานอยู่ทั้งสองข้าง หินที่พบในบริเวณนี้เป็นหินชุดโคราช (Korat group) บนยอดเขามีหน่วยหินภูพาน (Phu-Phan formation) ซึ่งจะค่อย ๆ มุดเอียงลงทางทิศเหนืออยู่ใต้หน่วยหินโลกกรวด (Khok Kruat formation) สันนิษฐานว่า หินเหล่านี้เกิดจากการสะสมของ ตะกอนแม่น้ำ ที่เรียกว่า Braided stream ในยุค Cretaceous ตอนต้นถึงตอนปลายประมาณ 120-100 ล้านปีมาแล้ว จนถึงยุค Tertiary ตอนต้นหรือประมาณ 55 ล้านปีมาแล้ว หิน เหล่านี้ คงจะถูกแรงบีบอัดจากทางตะวันออกเฉียงเหนือ และตะวันตกเฉียงใต้ขึ้นพร้อมๆ กัน ทำให้เกิดลักษณะโค้งงอ เป็นประทุนคว่ำทำให้เกิดรอยแตก 2 แนวตั้งฉากกัน หลังจากนั้นก็เกิดกระบวนการผุพังทำลาย จนเมื่อประมาณ 40 ล้านปีมานี้ ได้เกิดรอยเลื่อนขึ้นอีกทั้ง 2 ข้างของเทือกเขา เมื่อเปรียบเทียบดู จะเห็นว่าตรงกลางของภูหินร่องกล้ายกตัวสูงขึ้น ในขณะที่ทางตะวันตกและตะวันออกทรุดต่ำลง และ ทางด้านใต้ชั้นหินมีการเคลื่อนที่มากกว่าด้านเหนือ จากรอยแตกเหล่านี้ เมื่อเกิดกระบวนการการทางเคมีฟิสิกส์ จึงเกิดเป็นลายหินแตกขนาดใหญ่หิน ในลานหินแตกเป็นหน่วยหินภูพาน ที่ประกอบด้วย หินทราย และหินกรวดมน (สำนักอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ, 2539)

ภูมิประเทศของอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า มีลักษณะพิเศษ คือ มีลานหินขนาด และลักษณะต่าง ๆ กัน กระจัดกระจายเป็นหย่อมๆ หลายแห่ง เช่น ลานหินปุ่ม ลานหินแตก ลานเอนกประสงค์ เป็นต้น สภาพทั่วไปของลานหินแตกกว้างประมาณ 1 กิโลเมตร ยาวประมาณ 2 กิโลเมตร ในบริเวณลานหิน จะมีรอยแตกของหินเป็นทางยาวความลึกในระดับต่าง ๆ กัน ระยะห่างระหว่างร่องของแนวหินตั้งแต่ 1-5 เมตร รอยแตกจะยาวจากทิศตะวันออกไปสู่ทิศตะวันตก ตลอดแนวความกว้างของลานหิน นอกจากนี้ยังมีรอยแตกตั้งฉากกับรอยแตกแบบแรกเป็นระยะ ๆ โดย

เฉพาะที่บริเวณใกล้ขอบของลานหินแตก พื้นผิวบริเวณลานหินมีรอยแตกตื้นบ้าง ลึกบ้าง บางแห่งเกิดจากการถล่มของแนวหินเอียงซ้อนเกยบนอีกแนว จึงทำให้เกิดเป็นหลืบหิน บางบริเวณเป็นแอ่งตื้น ๆ มีดินสะสมบางบริเวณมีลักษณะเป็นปุ่ม รูปร่างและขนาดต่างกันและบางบริเวณผิวค่อนข้างเรียบ (สำนักอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ, 2539)

#### 4. พันธุ์ไม้และสัตว์ป่า

อุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า ปกคลุมไปด้วยป่าไม้ 3 ชนิด คือป่าเต็งรัง ป่าดิบเขาและป่าสนเขา ป่าเต็งรังเป็นป่าที่ขึ้นในพื้นที่ระดับต่ำบริเวณเชิงเขา พื้นที่เป็นดินที่ขาดความอุดมสมบูรณ์และค่อนข้างแห้งแล้ง พันธุ์ไม้ที่พบได้แก่ เต็ง (*Shorea obtusa* Wall. Ex Bl.) รัง (*Shorea siamensis* Miq.) เหียง (*Dipterocarpus obtusifolius* Teijsm. Ex Miq.) ตะคร้อ (*Schleichera oleosa* (Lour.)) พลวง (*Dipterocarpus tuberculatus* Roxb.) เป็นต้น ส่วนป่าดิบเขาจะขึ้นในบริเวณเขาสูง ซึ่งมีปริมาณน้ำฝนค่อนข้างมาก อากาศชื้นเป็นป่ารกทึบ พันธุ์ไม้ที่พบเห็นทั่วไป ได้แก่ ก่อเดือย ก่อหัวหมู อบเชย ทะโล้ ส่วนไม้พื้นล่าง ได้แก่ หวาย ปาล์มชนิดต่าง ๆ สำหรับ ป่าสนเขาเป็นป่าบนที่ราบหลังภู มีสนสองใบ และสนสามใบขึ้นปะปนกัน ส่วนใหญ่เป็นสนสองใบ บางแห่งอยู่รวมกันเป็นป่าสนกว้างใหญ่

นอกจากนี้ยังพบกล้วยไม้ป่า ดอกไม้ป่าหลายชนิดขึ้นอยู่กับตามลานหิน เช่น ม้าวิ่ง เอื้องตาหิน เอื้องคำหิน เอื้องสายสามสี ช้องนางคลี่ เหง้าน้ำทิพย์ กุหลาบขาว กุหลาบแดง ฟองหิน รวมทั้งมอส เฟิร์น ไลเคนต์ และตะไคร้ชนิดต่าง ๆ ในช่วงปลายฤดูฝนต่อฤดูหนาวดอกไม้ป่าเหล่านี้ จะออกดอกบานสะพรั่ง มีสีสังดงามมาก

#### 5. ลักษณะประชากร

ประชากรที่อาศัยอยู่รอบ ๆ บริเวณ อุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า ส่วนใหญ่เป็นชาวเขาเผ่าม้งที่เค้ายอาศัยอยู่ในพื้นที่ป่าอุทยานแห่งชาติ และถูกทางราชการอพยพลงไป จัดสรรที่ดินให้อาศัยทำมาหากินอยู่ในพื้นที่ หมู่บ้านน้ำไช บ้านเข็กน้อย บ้านแม่หัวทับเบิก และบ้านพัฒนาภูหินร่องกล้า โดยเฉพาะบ้านพัฒนาภูหินร่องกล้า ประชากรส่วนใหญ่เป็นทหารปลดประจำการ หรือประชากรที่ผ่านการคัดเลือกมาจากทางราชการ ชาวม้งที่อาศัยอยู่เป็นกลุ่มม้งชาวอยู่กันเป็นครอบครัวใหญ่ มีขนาดครอบครัว 7 – 10 คน ลักษณะการแต่งกายผู้ชายจะนุ่งกางเกงขาลวม ทางตรงสีดำ หรือสีน้ำเงิน สวมเสื้อสีดำเหมือนกัน มีลวดลายอันงดงามประจำเผ่าขลิบอยู่บริเวณริมปก ชายเสื้อขอบกระเป๋าลูกและปักเป็นวง

อยู่ที่ต้นแขน สำหรับ ผู้หญิงก็จะนุ่งกางเกงสีดำหรือน้ำเงิน มีลวดลายเช่นเดียวกับชุดผู้ชาย ที่เอวจะพันไว้ด้วยผ้าแถบยาวสีแดงเข้ม สีส้ม หรือ สีฟ้าสด สำหรับประชากรชาวไทยที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านรอบอุทยานแห่งชาติ คือ บ้านแก่งลาด บ้านชำรุ้ บ้านหินลับ และบ้านโจะโหวะ ประชากรทั้งหมดมีอาชีพหลัก คือ เกษตรกรรม อาชีพรอง คือ การเผาถ่าน

## 6. สภาพเศรษฐกิจ

ประชากรที่อาศัยอยู่รอบ ๆ พื้นที่อุทยานแห่งชาติ มีอาชีพหลักในการทำการเกษตรกรรม รายได้จึงขึ้นอยู่กับราคาของผลิตผลในแต่ละปี แต่โดยเฉลี่ยชาวบ้านมีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำ สำหรับอาชีพรองลงมา คือการตัดฟัน เผาถ่านขาย และการเก็บหาของป่า สำหรับอำเภอ นครไทย ซึ่งเป็นอำเภอที่รับประโยชน์จากการจัดตั้งอุทยานแห่งชาติมากที่สุด โดยได้รับผลประโยชน์ในรูปการขายอุปกรณ์และอาหารสำหรับการพัก รายได้จากการรับจ้าง ในการรับนักท่องเที่ยว ขึ้นไปยังอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า

## 7. สภาพทรัพยากรธรรมชาติ

การสำรวจสภาพป่าไม้ และการใช้ที่ดินบริเวณพื้นที่อุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า จังหวัดพิษณุโลก โดยกองสำรวจทรัพยากรธรรมชาติ ด้วยดาวเทียม สำนักงานคณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม จากการแปลและตีความหมายข้อมูลดาวเทียม Landsat 5 ระบบ TM บันทึกข้อมูลเมื่อเดือนพฤศจิกายน 2534 ประกอบกับข้อมูลดาวเทียมบันทึกข้อมูลเมื่อเดือนมีนาคม 2536 โดยทำการจำแนกสภาพป่าไม้และการใช้ที่ดินออกเป็นประเภทใหญ่ ๆ ดังนี้ (สำนักอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ, 2539)

1. ป่าดิบเขา (Lower mountain rain forest หรือ Hill evergreen forest) ป่าชนิดนี้เป็นป่าไม้ผลัดใบ เกิดในที่ที่มีอากาศเย็นบนภูเขาที่มีความสูงจากระดับน้ำทะเล 1,000 เมตรขึ้นไป ซึ่งสภาพป่าดั้งเดิมที่ยังไม่ถูกทำลาย พบเหลือเป็นผืนใหญ่ทางตอนใต้ของอุทยาน ตั้งแต่ระดับประมาณ 1,200 เมตรขึ้นไป มีเรือนยอดของไม้ขึ้นแน่นทึบติดต่อกัน ป่าดิบเขาริมธารและบนพื้นที่ค่อนข้างระดับต่ำ ลุ่ม ๆ ดอน ๆ หน้าดินค่อนข้างลึกและชุ่มชื้นตลอดปี เรือนยอดของไม้ ขึ้นบนจะสูงกว่าป่าดิบเขาตามลาดไหล่เขาและตามสันเขา พรรณไม้ของป่าดิบเขา ได้แก่ มะมุ่นคอย (*Elaeocarpus sphaericus*)

(Gaerthn.), กำจัดต้น (*Zanthoxylum limonella* (Dennst.)), มะคะหลวง (*Garcinia xanthochymus* Hk. f. ex T.) และก้อชนิดต่าง ๆ เช่น ก้อเด็ย (*Castanopsis acuminatissima* (Bl.)A. DC.) เป็นต้น

บริเวณชายป่าดิบเขามักจะพบพรรณไม้เบิกนำขนาดเล็กถึงขนาดใหญ่ขึ้นอยู่ทั่วไป ได้แก่ ตะขบป่า (*Flacourtia indica* (Burm.f.) Merr.) , ตะไคร้ต้น (*Litsea cubeba* (Lour.) Pers.) , กำลิ่งเลื้อย โคร่ง (*Betula alnoides* Ham. Ex D. Don.) เป็นต้น

พื้นที่ป่าดิบเขาที่ถูกรบกวนและได้รับอิทธิพลจากไฟป่าบ้างไม่มากนักน้อย มีสภาพค่อนข้างโปร่งจะพบสนสองใบ (*Pinus merkusii* Jungh. & De Vriese) และสนสามใบ (*P. kesiya* Roy. ex Gord.) ขึ้นปะปนอยู่กับไม้ก้อชนิดต่าง ๆ จึงเปลี่ยนสภาพเป็นป่าดิบเขาอีกประเภทหนึ่ง เรียกว่า ป่าก้อ-สนเขา (Lower mountain pineoak forest) พบเป็นหย่อมเล็ก ๆ บริเวณที่ทำการอุทยานแห่งชาติ ภูหินร่องกล้า และพื้นที่โล่งตามขอบลานหินที่ระดับประมาณ 950 - 1,150 เมตร

2. ป่าเบญจพรรณ (Mixed deciduous forest) ลักษณะเป็นป่าโปร่ง มีไม้ชั้นล่างน้อยชนิดพันธุ์ไม้ป่าเบญจพรรณจะผลัดใบ เพื่อลดปริมาณการสูญเสียน้ำในฤดูร้อน

ลักษณะที่ปรากฏบนพื้นที่จริง จะพบเป็นหย่อมเล็กหย่อมน้อยสลับกับป่าเต็งรัง สภาพพื้นที่ของป่าเบญจพรรณจะมีดินลึกและอุดมกว่าดินป่าเต็งรัง มักจะปรากฏเป็นแนวแคบ ๆ ตรงรอยต่อป่าดิบแล้งแต่ส่วนใหญ่ได้ถูกทำลายจนเสื่อมสภาพเช่นเดียวกับป่าดิบแล้ง พรรณไม้ป่าเบญจพรรณที่เหลืออยู่ เช่น ประดู่ (*Pterocarpus macrocarpus* Kurz) , แดง (*Xylia xylocarpa* (Roxb.)), ขอบป่า (*Morinda tomentosa* Hey. Ex Roth) เป็นต้น นอกจากนั้น ยังพบป่าไฟขึ้นปะปนกระจัดกระจายอยู่ทั่วไป

3. ป่าเต็งรัง (Dry dipterocarp forest หรือ Dry deciduous dipterocarp forest) ลักษณะเป็นป่าผลัดใบ ดินเป็นดินลูกรังมีชั้นดินตื้น อุ่มน้ำได้น้อย มีธาตุอาหารในดินต่ำ บางแห่งเกิดไฟไหม้เป็นประจำทุกปี ป่าชนิดนี้จะมีไม้พื้นล่างน้อยชนิด ลักษณะเป็นป่าโปร่ง จะมีหญ้าไฟเพ็ก ซึ่งจะพบตามเชิงเขาจนถึงพื้นที่ลาดเขา ระดับความสูงประมาณ 600 เมตร ส่วนใหญ่สภาพป่าไม้ขนาดเล็กแคระแกร็น ไม้ใหญ่ได้ถูกตัดฟันออกไปเกือบหมด พรรณไม้ที่พบมากได้แก่ พลวง พรรณไม้ชนิดอื่นที่พบทั่วไป ได้แก่ เหียง เต็ง รัง ตะคร้อ เป็นต้น

4. ป่าเสื่อมโทรม สภาพป่าดั้งเดิมอาจเป็นป่าดิบแล้ง ป่าเบญจพรรณ หรือป่าเต็งรัง ซึ่งถูกบุกรุกทำลายเหลือเพียงไม้ขนาดเล็ก กระแจะกรีน ไม้ใหญ่ได้ถูกตัดฟันออกไปเกือบหมด เหลือเป็นหย่อมเล็ก ๆ บริเวณตามหุบเขาริมห้วย
5. ป่าสัก (teak forest) พบบริเวณใกล้หน่วยอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้าห้วยน้ำไซ
6. ไร่ร้าง (old clearing) ไร่ร้างบริเวณภูหินร่องกล้า แต่เดิมเป็นป่าดิบแล้งและป่าดิบเขา ซึ่งถูกบุกรุกทำลายเพื่อทำไร่เลื่อนลอย ปัจจุบันถูกทิ้งและปกคลุมด้วยหญ้า ต้นสาบเสือ บางแห่งปกคลุมด้วยไผ่ต้นเล็ก
7. พื้นที่เกษตรกรรม (agricultural area ) ลักษณะเป็นไร่เลื่อนลอยที่ราษฎรเข้ามาบุกรุกพื้นที่เพื่อทำการเพาะปลูก พื้นที่เดิมเป็นป่าธรรมชาติ ปัจจุบันถูกใช้เป็นที่ปลูกพืชไร่ ได้แก่ ข้าวไร่ ข้าวโพด เป็นต้น
8. พื้นที่ปลูกป่า ป่าปลูกพบเป็นแปลงบริเวณใกล้ถนน ที่จะเข้าพื้นที่อุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า ซึ่งอยู่ใกล้หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า ห้วยน้ำไซ เริ่มปลูกตั้งแต่ปี 2533 ส่วนใหญ่ได้แก่ ประดู่
9. หินโพล่ เป็นหินทราย ซึ่งพบบริเวณลานหิน และลานหินปุ่ม และบริเวณอื่น ๆ อีกบ้างเล็กน้อย

### การท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า

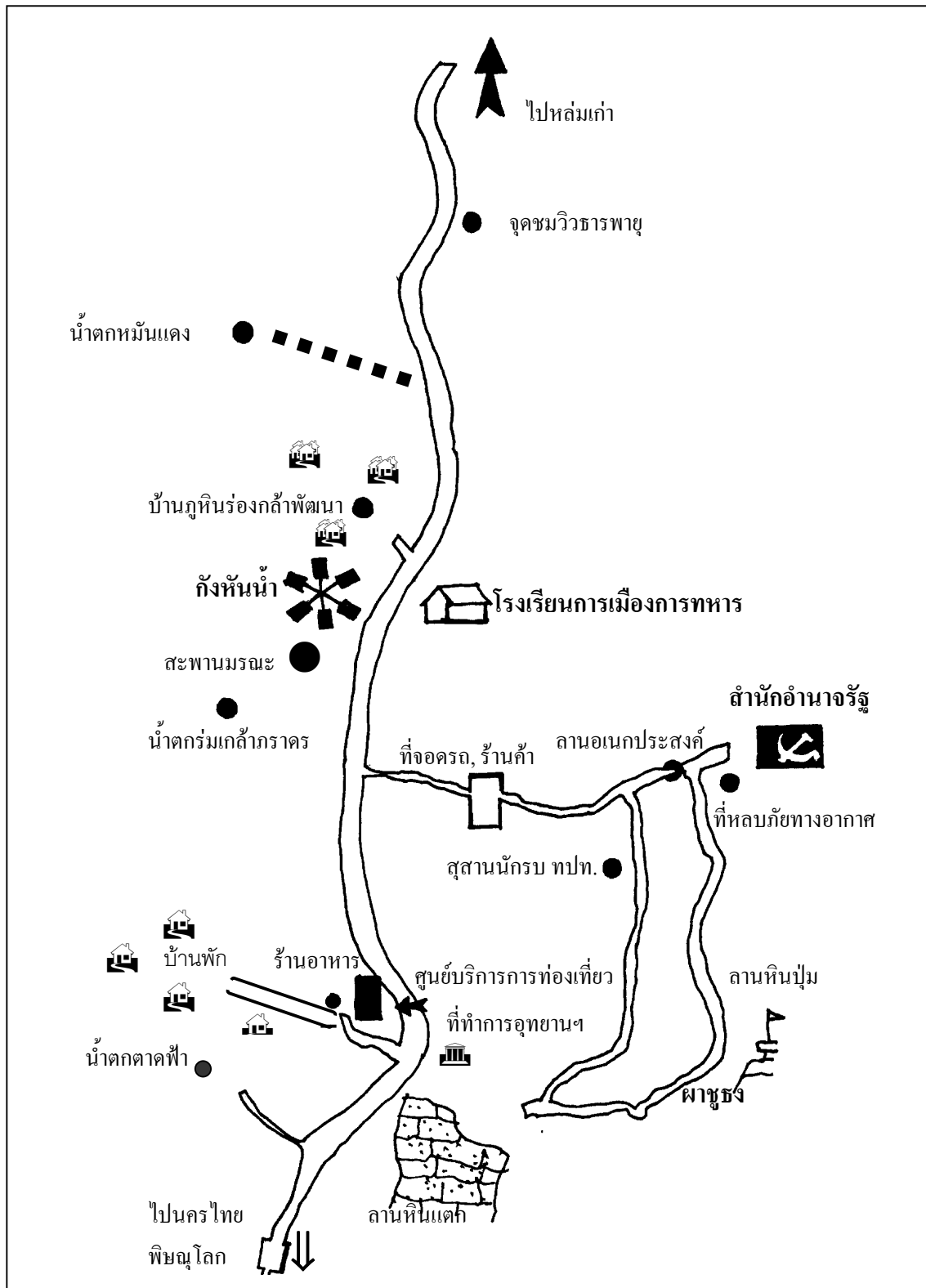
เนื่องจากอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า เป็นอุทยานแห่งชาติทางประวัติศาสตร์ ซึ่งมีสภาพธรรมชาติที่สวยงาม แปลกตา ผิดจากอุทยานแห่งชาติโดยทั่วไป ดังนั้นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า สามารถแบ่งออกเป็น 2 ด้าน คือ

1. ด้านประวัติศาสตร์ ได้แก่ สถานที่ต่าง ๆ ที่อดีตผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ เคยใช้เป็นที่อยู่อาศัย เป็นที่ประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งสถานที่ท่องเที่ยวเหล่านี้ จะได้รับการรักษาดูแลให้คงอยู่ในสภาพเดิม (สำนักอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ, 2539) เช่น

1.1 โรงเรียนการเมืองการทหาร อยู่ห่างจากที่ทำการอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า ประมาณ 6 กิโลเมตร มีสภาพเป็นป่าดิบเขา รกทึบหนาแน่นไปด้วยต้นไม้ใหญ่ ในอดีตเคยเป็นสถานที่ สำหรับการศึกษาดูตามแนวทางของลัทธิคอมมิวนิสต์ ในบริเวณโรงเรียนการเมืองการทหาร จะประกอบไปด้วยบ้านฝ่ายพลเรือน ฝ่ายพลการ ฝ่ายสื่อสาร และสถานพยาบาล ส่วนเหล่านี้มีทั้งหมด 31 หลัง เป็นบ้านหลังเล็ก ๆ กระจายอยู่อย่างเป็นระเบียบ ภายในบ้านแต่ละหลังจะมีแคร่สำหรับนอน และโต๊ะสำหรับเขียนหนังสือ ทำด้วยไม้กระดานอย่างหยาบ ๆ นอกจากนี้บริเวณตอนกลางของ โรงเรียนการเมืองการทหาร มีรถแทรกเตอร์จอดอยู่ 1 คัน ซึ่ง ผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ ทำการยึดจากบริษัทพินเนส แล้วเผาทิ้งไว้

1.2 กังหันน้ำ เป็นกังหันที่ทำด้วยไม้ขนาดใหญ่ เส้นผ่าศูนย์กลาง 1.5 เมตร สร้างโดยฝีมือนิสิต คณะวิศวกรรมกรรมศาสตร์ จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่เคยเป็นแนวร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์ในอดีต ซึ่งจุดประสงค์หลักที่สร้างขึ้น เพื่อใช้ในการดำข้าวเพื่อช่วยทุ่นเวลา และแรงงาน จะมีบ้างที่ใช้ปั่นกระแสไฟฟ้าใช้ใน โรงเรียนการเมืองการทหาร กังหันน้ำนี้ตั้งอยู่ เยื้อง ๆ กันกับโรงเรียนการเมืองการทหาร ซึ่งอยู่ห่างกันประมาณ 50 เมตร สภาพโดยรอบจะเป็นป่า และมีน้ำตกที่สามารถลงเล่นน้ำได้

1.3 สะพานมรณะหรือประตูวิ้ว เป็นสถานที่บรรดาเหล่าทหารไทยได้เสียชีวิต และบาดเจ็บเป็นจำนวนมาก เพราะทางคอมมิวนิสต์ได้มีการดักซุ่มโจมตี โดยมีการซ่อนตัวอยู่บนลานหินที่มีลักษณะเป็นก้อนหินธรรมชาติ ที่ทำเป็นแนวสะพานโค้ง



ภาพที่ 2 แผนที่สถานที่ท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า จังหวัดพิษณุโลก

ที่มา : ดัดแปลงจากสำนักอนุรักษ์ธรรมชาติ (2539)



1.4 สำนักอำนารัฐ อยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า ห่างจากที่ทำการอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า ประมาณ 3 กิโลเมตร ซึ่งเป็นสถานที่ใช้ดำเนินการ การเมือง การทหาร การปกครอง และมวลชน คล้ายกับศาลากลางจังหวัด ทางเข้าสำนักอำนารัฐ จะเป็นทางเดินแคบ ๆ ไปตามซอกหิน มีลำธารเล็ก ๆ ไหลผ่าน มีที่หลบภัยทางอากาศ ในบริเวณนี้ จะมีบ้านไม้เป็นกลุ่มมีโรงดำข้าว โรงอาหาร โรงทอผ้า สถานที่อบรมที่สอบสวนของฝ่ายจัดตั้ง และคุกสำหรับกักขังผู้กระทำความผิด บ้านพักระดับผู้บริหารพรรค ที่รายรอบอยู่บริเวณสำนักอำนารัฐ

1.5 หมู่บ้านมวลชน เป็นที่อยู่อาศัยของกลุ่มมวลชน มีอยู่หลายหมู่บ้าน เช่น หมู่บ้านดาวแดง หมู่บ้านดาวชัย แต่ละหมู่บ้านมีบ้านประมาณ 40 – 50 หลัง เรียงรายอยู่ในป่ากริมทางที่ตัดมาจากอำเภอหล่มสัก ลักษณะบ้านเป็นไม้หลังเล็ก ๆ ไม้ยกพื้น หลังคามุงด้วยกระเบื้องไม้ บ้านแต่ละหลัง จะมีหลุมหลบภัยทางอากาศอยู่ด้วย

1.6 โรงพยาบาล อยู่ห่างจากสำนักอำนารัฐ ประมาณ 2 กิโลเมตร ซึ่งโรงพยาบาลนี้ ถูกสร้างขึ้นเมื่อปี 2519 ลักษณะของโรงพยาบาลที่ตั้งอยู่กลางป่า มีอุปกรณ์ในการรักษาคนป่วย เกือบครบถ้วน มีห้องปรุรงยา ห้องพักรพื่น และยานชนิดต่าง ๆ โดยยาและเครื่องมือต่างๆ เหล่านี้ได้รับการสนับสนุนจากจีน และขีดความสามารถสูงสุดในการรักษา คือ การผ่าตัด และในโรงพยาบาลแห่งนี้มีหมอทั้งคนไทยและม้ง (หมอ 6 คน พยาบาล 24 คน) ซึ่งเรียนจบหลักสูตรเร่งรัดมาจากจีน ปัจจุบันโรงพยาบาลแห่งนี้ เหลือเพียงซากที่ถูกไฟป่าเผาไหม้ทำลายไป แต่อุปกรณ์บางอย่าง และตำราแพทย์ ถูกเก็บรักษาไว้ที่ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว

1.7 สุสานนักรบ กองทัพปลดแอกแห่งประเทศไทย (ทปท.) สถานที่แห่งนี้เป็นที่ฝังร่างสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์ ที่เสียชีวิตบนสมรภูมิจังหวัดภูหินร่องกล้า ซึ่งยังคงเป็นตำนานเล่าขานสืบต่อกันมาว่าแผ่นดินนี้ ได้ถูกทาดด้วยเลือดสีแดงหลายแสนตารางกิโลเมตร และสิ่งที่จะให้อนุชนรุ่นหลังได้ทราบเคารพคือ แผ่นดินที่กลบหน้าพร้อมการสูญเสียที่ยากจะประเมินค่าได้ ญาติผู้เสียชีวิต ตลอดจนนักท่องเที่ยวมักจะมาวางดอกไม้ บูหรี เครื่องใช้ เพื่อแสดงการคารวะแก่ดวงวิญญาณของนักรบ

1.8 ที่หลบภัยทางอากาศ เป็นที่หลบภัยทางธรรมชาติซึ่งทางผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ใช้เป็นเกราะป้องกันเพื่อลดความเสียหายในการสู้รบ นอกจากนี้ยังใช้เป็นที่พักเสบียงและอาวุธ มีลักษณะเป็นเพิงหินขนาดใหญ่ 2 แห่งด้วยกันคือ ก่อนถึงโรงเรียนการเมืองการทหารประมาณ 200

เมตร สามารถจุคนได้ไม่ต่ำกว่า 500 คน และแห่งที่สองคือทางเข้าสำนักอำนาจรัฐสามารถจุคนได้ไม่ต่ำกว่า 200 คน

1.9 ลานอเนกประสงค์ ลานหินแห่งนี้เป็นลานหินกว้าง อยู่ก่อนจะเข้าสำนักอำนาจรัฐ ในอดีตใช้เป็นที่ประชุม พบปะสังสรรค์กันในหมู่สมาชิก ภายในลานหินเป็นที่ตั้งของปืนต่อสู้อากาศยานซึ่งผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ ใช้ยิงเฮลิคอปเตอร์เพื่อป้องกันการโจมตีของฝ่ายรัฐบาล และบริเวณใกล้เคียง ๆ จะพบร่องรอยของการทิ้งระเบิดของฝ่ายรัฐบาล สิ่งที่น่าสนใจบนลานหินแห่งนี้คือ ชั้นแคร็ก (sun crack) มีลักษณะเป็นร่องรอยของแนวหินที่ถูกน้ำกัดเซาะจนมีลักษณะเป็นชั้น ๆ ซึ่งเป็นที่บ่งบอกว่า เมื่อหลายล้านปีก่อน สถานที่แห่งนี้เคยอยู่ใต้ทะเลมาก่อน

## 2. ด้านธรรมชาติที่สวยงาม ได้แก่

2.1 ลานหินแตก อยู่ห่างจากฐานศรีพัชรินทร์ ประมาณ 300 เมตร ลักษณะเป็นรอยหิน ที่มีรอยแตกเป็นแนวเป็นร่องเหมือนแผ่นดินแยก รอยแตกนี้บางรอยก็มีขนาดแคบ แต่รากต้นหญ้า ขอนไขไปได้ บางรอยก็กว้างพอคนก้าวข้ามได้ และบางรอยก็กว้างมากจนไม่สามารถกระโดดข้าม สำหรับความลึกของร่องหินแตกนั้นไม่สามารถจะคะเนได้ ลักษณะเช่นนี้สันนิษฐานว่าอาจจะเกิดจากการโก่งตัวหรือเคลื่อนตัวของโลก จึงทำให้พื้นหินนั้นแตกเป็นแนว นอกจากนี้บริเวณหินแตกยังปกคลุมไปด้วยมอส ไลเคนส์ ตะไคร่ เฟิร์น และกล้วยไม้ชนิดต่าง ๆ

2.2 ลานหินปุม อยู่ห่างจากที่ทำการอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า ประมาณ 4 กิโลเมตร อยู่ริมหน้าผามีลักษณะเป็นลานหินผุดขึ้นเป็นปุมไล่เลี่ยกัน สูงประมาณ 1 ฟุต คาดว่าเกิดจากการสึกกร่อนตามธรรมชาติของหินทางเคมีและฟิสิกส์ ประกอบกับการขัดเกลาของกระแสลมและสายฝน นอกจากนั้นทางด้านประวัติศาสตร์ ลานหินแห่งนี้ยังเป็นที่สำหรับพักผ่อนของพรรคคอมมิวนิสต์ เนื่องจาก อยู่บนหน้าผาจะมีลมพัดเย็นสบาย เหมาะแก่การนั่งพักผ่อน แต่ปัจจุบันเหลือเพียงหลักฐาน ที่บ่งบอกบางส่วนเท่านั้น โดยเก็บรักษาไว้ที่ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว

2.3 ผาซุง เป็นยอดเขาที่มีความสูงถึง 1,614 เมตร ซึ่งสูงเป็นอันดับ 3 รองจากภูหมันขาวและภูมโกล มีลักษณะเป็นหน้าผาสูงชัน มองเห็นภูมิทัศน์ของเทือกเขาอันสลับซับซ้อน โดยเฉพาะยามเย็น สามารถที่จะชมความงามพระอาทิตย์ได้ ในอดีตผาซุงเป็นที่ที่พรรค

คอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย (พคท.) ใช้เพื่อไปปักธงสีแดงรูปหมอนเคียว ซึ่งถือเป็นสัญลักษณ์ที่แสดงถึงความมีชัยต่อทหารไทย นอกจากนี้ตลอดเส้นทางเดิน เราสามารถที่จะศึกษาพันธุ์ไม้ต่าง ๆ ควบคู่ไปด้วยก็ได้

2.4 น้ำตกหมันแดง เป็นน้ำตกที่มีชั้นต่าง ๆ รวม 32 ชั้น มีต้นน้ำออกจากเขาภูหมัน ซึ่งมีน้ำตลอดปี ตามเส้นทางทางเดินเท้า จะผ่านป่าดงดิบที่อุดมสมบูรณ์ ที่ทำให้นักท่องเที่ยวสัมผัสความเย็นสดชื่นของสภาพป่าดงดิบ เส้นทางเดินเท้าที่เข้าสู่ น้ำตก ระยะทาง 3.5 กิโลเมตร

2.5 น้ำตกกรมเกล้า – ภราดร เป็นน้ำตกฝาแฝด 2 แห่ง ที่อยู่ติด ๆ กัน อยู่ห่างจากที่ทำการอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า บนถนนภูหินร่องกล้าประมาณ 5 กิโลเมตร ก่อนถึงโรงเรียนการเมืองการทหารประมาณ 1 กิโลเมตร จากถนนสายใหญ่ จะต้องเดินลัดลงไปบนทางเท้าที่เพิ่งทำขึ้นใหม่เป็นระยะทางประมาณ 400 เมตร ตัวน้ำตกไม่สูงใหญ่นัก แต่สภาพแวดล้อมโดยรอบมีลักษณะเป็นป่าบริสุทธิ์อันงดงามมาก

2.6 น้ำตกศรีพัชรินทร์ ตั้งอยู่ก่อนถึงที่ทำการอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า บริเวณเชิงเขาประมาณ 4 - 5 กิโลเมตร ชื่อ น้ำตกนี้ตั้งขึ้นเพื่อเป็นอนุสรณ์ ให้กับทหารจากค่าย “ศรีพัชรินทร์” จังหวัดขอนแก่น ซึ่งเป็นทหารหน่วยแรกที่ขึ้นมาบนภูหินร่องกล้า อยู่ห่างจากถนนประมาณ 600 เมตร ต้องเดินไปตามทางที่ตัดลงไปในหุบเล็ก ๆ จนถึงลานหินและลำธาร เดินย้อน ลำธารขึ้นไปประมาณ 150 เมตร ก็จะถึงตัวน้ำตก ซึ่งน้ำตกมีความสูงประมาณ 20 เมตร บริเวณน้ำตกจะเป็นแอ่งขนาดใหญ่ ที่เหมาะสำหรับเล่นน้ำ

2.7 น้ำตกผาลาด และน้ำตกตาดฟ้า ตั้งอยู่บริเวณเชิงภูหินร่องกล้า โดยแยกซ้ายจากหมู่บ้านห้วยน้ำไซต่อไปประมาณ 2 กิโลเมตร จะถึงที่ทำการพลังงานไฟฟ้าห้วยชะมัน อันเป็นที่ตั้งของน้ำตกแก่งลาด ขึ้นเขาต่อประมาณ 3 - 4 กิโลเมตร มีทางเดินแยกซ้ายลงไปที่น้ำตาดฟ้าหรือน้ำตกค่านกออกซอ เป็นน้ำตกชั้นเดียวขนาดใหญ่ ที่สวยงามมาก

2.8 น้ำตกห้วยชะมันน้อย อยู่ระหว่างเส้นทางอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า – โรงเรียนการเมืองการทหาร น้ำตกแห่งนี้เป็นน้ำตกขนาดเล็ก ๆ ซึ่งเดินเข้าไป 70 เมตร มีแอ่งน้ำพอที่จะเล่นน้ำได้ การเดินทางสะดวกสบาย เหมาะสำหรับเป็นที่พักผ่อนสำหรับครอบครัว ก่อนจะถึงโรงเรียนการเมืองการทหาร ยังมีน้ำตกคู่แฝดอีกแห่งหนึ่ง

2.9 น้ำตกร่องกล้า เป็นน้ำตกแห่งใหม่ที่ยังไม่เปิดให้นักท่องเที่ยวได้เข้าไป แต่หากสนใจต้องติดต่อเจ้าหน้าที่ให้พาไป ซึ่งตั้งอยู่ห่างจากที่ทำการประมาณ 1-2 กิโลเมตร การเดินทาง จะใช้การเดินเท้า สภาพโดยทั่วไปของป่าจะเป็นป่าดิบเขาผสมป่าเบญจพรรณ การเดินอาจพบรอยเท้าสัตว์ได้ เช่น หมูป่า เลียงผา เก้ง เสือ ฯลฯ ช่วงที่เหมาะสมแก่การท่องเที่ยว ก็จะเป็นช่วงหน้าฝน เพราะน้ำจะมาก แต่ไม่สามารถที่จะลงเล่นได้ เพราะกระแสน้ำค่อนข้างแรงและเชี่ยวมาก นอกจากนี้ยังพบพันธุ์ไม้แปลก ๆ มากมาย เช่น มะยมแคระ

2.10 จุดชมวิwb้านม้งร่องกล้า ในฤดูหนาวสามารถเป็นทะเลหมอกได้ บ้านม้งร่องกล้า เป็นหมู่บ้านจัดตั้งใหม่ บนพื้นที่ซึ่งกันออกจากเขตอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า หมู่บ้านนี้เป็นหมู่บ้านชาวเขาเผ่าม้ง ซึ่งอดีตเคยเป็นแนวร่วมของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ปัจจุบันเป็นที่แวะซื้อผลผลิตจากไร่ของชาวม้ง ทั้งพืชผัก ผลไม้ ไม้ดอกเมืองหนาว เช่น แครอท บล๊อคโคลี ไข่หวาน นอกจากนี้ยังมีฟักม้ง หรือฟักแก้ว ซึ่งเป็นผักพื้นเมืองที่มีรูปร่างคล้ายฟักธรรมดาแต่กรอบและหวานกว่า

2.11 จุดชมวิวกุหลอมโล จุดนี้ที่มองเห็นยอดกุหลอมโล ซึ่งเป็นภูเขาซึ่งมีชื่อเสียงลูกหนึ่งของอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า ความสูง 1,664 เมตร เนื่องจากเป็นเนินสูงที่สามารถตั้งฐานปืนใหญ่ยิงเข้าใส่ภูหินร่องกล้าได้ สมัยก่อนจึงเคยเป็นจุดสู้รบเดือดร้อนแรงจุดหนึ่งในสมรภูมิภูหินร่องกล้า

2.12 จุดชมวิวธารพายุ ตั้งอยู่บริเวณ กิโลเมตรที่ 32 จากที่ทำการอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า ตามเส้นทางภูหินร่องกล้า - หล่มเก่า บริเวณหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า บ้านทับเบิก เป็นจุดชมพระอาทิตย์ขึ้นที่สวยงาม ห่างจากหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า บ้านทับเบิกเป็นจุดชมวิว ซึ่งมองเห็นทิวทัศน์ได้กว้างไกล ในช่วงฤดูฝนจะมีพายุ หมอกลอยต่อกันตลอดเวลา คุงสายน้ำในลำธาร ปัจจุบันกรมทางหลวงได้สร้างรัชมังคลาภิเษก และที่นั่งพักผ่อนหย่อนใจของนักท่องเที่ยวด้วย

### ข้อมูลเดินทางสู่อุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า

การเดินทางไปยังอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า นั้นถ้ามีรถส่วนตัวขอแนะนำไปใช้เส้นทางพิษณุโลก จากกรุงเทพมหานคร - พิษณุโลก ใช้เวลาประมาณ 6-7 ชั่วโมง เข้าสู่ อำเภอนครไทย

– บ้านห้วยดินตั่ง – บ้านห้วยน้ำไซ - ฐานพัชรินทร์ ซึ่งก็เข้าสู่เขตอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า รวมระยะทางจากนครไทย – อุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า ประมาณ 33 กิโลเมตร และถ้าหากไม่ได้ใช้เส้นทางจากกรุงเทพมหานคร ก็สามารถใช้เส้นทางอื่นได้ ดังนี้

จังหวัดเพชรบูรณ์ ไปทางอำเภอหล่มสัก – หล่มเก่า – บ้านวังบาน – บ้านโจะโหวะ ผ่านตรวจหน่วยพิทักษ์ป่าบ้านทับเบิก – อุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า รวมระยะทาง 115 กิโลเมตร

จังหวัดพิษณุโลก – อำเภอวังทอง – บ้านแยง – หนองกระเทียม – บ้านห้วยดินตั่ง ผ่านตรวจหน่วยพิทักษ์ป่าบ้านห้วยน้ำไซ – อุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า รวมระยะทาง 121 กิโลเมตร

จังหวัดเลย – อำเภอด่านซ้าย – อำเภอนครไทย – บ้านห้วยดินตั่ง – ผ่านตรวจหน่วยพิทักษ์ป่าบ้านห้วยน้ำไซ – อุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า รวมระยะทาง 152 กิโลเมตร

นอกจากนี้ยังมีบริการของ บริษัทขนส่งจำกัด ซึ่งมีทั้งรถธรรมดาและรถปรับอากาศ จากสถานีขนส่งหมอชิต รถทัวร์ของบริษัทเอกชน เช่น บริษัทพิษณุโลกยานยนต์ บริษัทเชิดชัยทัวร์ บริษัทถาวรฟาร์ม บริษัทวินทัวร์ ราคาตั้งแต่ 218 – 240 บาท และเมื่อถึงพิษณุโลกแล้ว ก็สามารถนั่งรถต่อไปยัง อำเภอนครไทย จากนั้นต่อรถสองแถวที่ติดป้ายขึ้นภูหินร่องกล้า ซึ่งถ้ามาเป็นหมู่คณะก็อาจจะเหมาก็ได้ ซึ่งแล้วแต่จะตกลงราคากับเจ้าของรถ แต่ราคาเหมาอาจจะอยู่ที่ 300 – 500 บาทต่อวัน และนักท่องเที่ยวจะต้องเสียค่าธรรมเนียมผ่านด่านอีก หากไม่เหมาะท่านควรจะเดินทางมาถึงนครไทยแต่เช้าเพราะรถที่จะขึ้นอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า นั้นมีขึ้นวันละ 3 เที่ยว เสียค่ารถคนละ 40 บาท แต่จะต้องรอให้มีผู้โดยสารเต็มรถก่อน

### ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ปริยาพร (2527) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว ต่อแผนการพัฒนา สิ่งอำนวยความสะดวก บริเวณอุทยานแห่งชาติภูกระดึง จังหวัดเลย ส่วนหนึ่งของการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวมีความต้องการ ที่จะได้รับบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็น

พันทิพา (2530) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว ที่มีต่อแผนพัฒนา สิ่งอำนวยความสะดวกบริเวณอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ พบว่านักท่องเที่ยวเลือกมาท่องเที่ยวใน อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เนื่องจากสภาพแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติ และตั้งใจมาทำในกิจกรรมที่ต้องการ

อภิวรรณ (2534) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว เกี่ยวกับการปรับปรุง และพัฒนาสถานที่พักผ่อน ในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในสภาพธรรมชาติ แต่ต้องการให้มีการปรับปรุงซ่อมแซมสิ่งอำนวยความสะดวกให้อยู่ในสภาพพร้อมใช้งาน ปลอดภัย และกลมกลืนกับสภาพแวดล้อม

ช่อแพร (2541) ทำการศึกษาเรื่องสภาพเศรษฐกิจ สังคมของนักท่องเที่ยวที่มีความสัมพันธ์กับการประกอบกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จากการศึกษาพบว่าการประกอบกิจกรรมเดินป่า มีความสัมพันธ์กับ เชื้อชาติ รายได้ และผู้ร่วมเดินทางท่องเที่ยว การประกอบกิจกรรมศึกษาธรรมชาติ มีความสัมพันธ์กับ รายได้ การประกอบกิจกรรม ดูนก/สัตว์ป่า มีความสัมพันธ์กับ อายุ และระดับการศึกษา กิจกรรมส่องสัตว์ โดยใช้สปอร์ตไลต์ มีความสัมพันธ์กับระดับการศึกษาและกิจกรรมพักผ่อนด้วยกัน มีความสัมพันธ์กับเชื้อชาติ ระดับการศึกษา และกลุ่มผู้ร่วมเดินทาง

สฤณี (2541) ได้ศึกษาศักยภาพและแนวทางการจัดการอุทยานแห่งชาติ เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กรณีศึกษาอุทยานแห่งชาติอ่าวพังงา จังหวัดพังงา จากการศึกษาพบว่า อุทยานแห่งชาติอ่าวพังงา มีศักยภาพสูงต่อการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ สำหรับแนวทางในการจัดการควรมีการพัฒนาบุคลากร ปรับปรุงระบบสื่อความหมายและการให้บริการนักท่องเที่ยว เน้นการสร้างความร่วมมือ และประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐ เอกชน และชุมชน ท้องถิ่น ส่งเสริมกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ให้หลากหลายมากขึ้น และมีการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง

ฉลอง (2542) ได้ศึกษาการพัฒนาคู่มือสื่อความหมายธรรมชาติ และประวัติศาสตร์เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า ผลการวิจัยพบว่า คู่มือสื่อความหมายธรรมชาติ และประวัติศาสตร์เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า มีประสิทธิภาพ สามารถเพิ่มความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสภาพธรรมชาติ และประวัติศาสตร์ ในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้าของนักท่องเที่ยวการพัฒนา และผลิตคู่มือ เพื่อให้นักท่องเที่ยวใช้ศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับสภาพธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในพื้นที่อุทยานแห่งชาตินั้น เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะสื่อประเภทนี้ สามารถเพิ่มความรู้ความเข้าใจให้แก่นักท่องเที่ยวได้ อันเป็นหนทางหนึ่ง ที่จะช่วยทำให้เกิดจิตสำนึกที่ดี ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้

ดวงตา (2543) ได้ศึกษาประสิทธิผลของการนำนโยบายไปปฏิบัติ : ศึกษาเฉพาะกรณีมีการท่องเที่ยวไทย 2541 – 2542 พบว่า ผู้ที่อยู่ในธุรกิจท่องเที่ยว มีความเห็นว่านโยบายดังกล่าว ประสบผลสำเร็จมาก ในการนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลยุทธ์ทางการตลาด การโฆษณา เพื่อให้ได้มาซึ่งนักท่องเที่ยวที่มีศักยภาพ อย่างไรก็ตามบริษัทนำเที่ยวภายในประเทศที่มีขนาดเล็กและขนาดกลาง ได้รับผลประโยชน์จากโครงการนี้ค่อนข้างน้อย ในขณะที่บริษัทนำเที่ยวขนาดใหญ่ ที่มีการร่วมลงทุนกับต่างชาติ ได้รับผลประโยชน์มากกว่า นอกจากนี้ความพยายามของ ททท. ที่จะพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ และการให้บริการที่ประทับใจนั้น ยังไม่น่าพึงพอใจมากนัก

นิกร (2544) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการพัฒนาสวนพฤกษศาสตร์ จังหวัดสระบุรี ผลการศึกษาพบว่า เพศ อายุ ระดับการศึกษา ภูมิฐานะ สถานภาพสมรส อาชีพรอง รายได้ จำนวนครั้งที่เคยมาเที่ยว แหล่งข้อมูลรับข้อมูลข่าวสาร วัตถุประสงค์ ในการมาเที่ยว และระยะเวลาในการเดินทาง เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว ส่วน อาชีพหลัก ประสบการณ์ของนักท่องเที่ยว เป็นปัจจัยที่ไม่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว

### สมมติฐานในการวิจัย

ผู้วิจัย กำหนดสมมติฐานในการวิจัย ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า ดังนี้

สมมติฐานที่ 1 นักท่องเที่ยวที่มีเพศแตกต่างกันจะมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บริการต่าง ๆ และสภาพแวดล้อมแตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 2 นักท่องเที่ยวที่มีอายุแตกต่างกันจะมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บริการต่าง ๆ และสภาพแวดล้อมแตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 3 นักท่องเที่ยวที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันจะมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บริการต่าง ๆ และสภาพแวดล้อมแตกต่างกัน

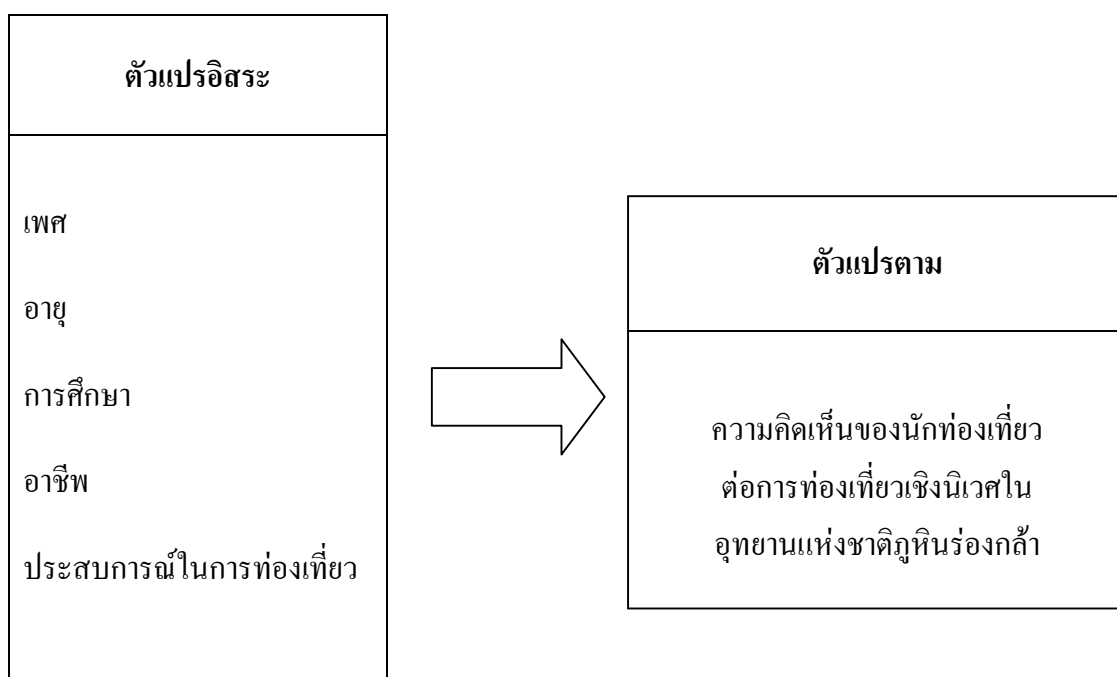
สมมติฐานที่ 4 นักท่องเที่ยวที่มีอาชีพแตกต่างกันจะมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บริการต่าง ๆ และสภาพแวดล้อมแตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 5 นักท่องเที่ยวที่มีประสบการณ์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้าแตกต่างกันจะมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บริการต่าง ๆ และสภาพแวดล้อมแตกต่างกัน



### กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากแนวคิดในการศึกษาวิจัย เรื่อง ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า ผู้วิจัยนำมาสรุปเป็นกรอบแนวคิดและตัวแปรในการศึกษาวิจัยได้ดังนี้คือ



ภาพที่ 3 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

## อุปกรณ์และวิธีการ

### อุปกรณ์

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูลจากบทความ เอกสารทางวิชาการ และข่าวสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จากนั้นจึงดำเนินการสร้างแบบสอบถาม เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย
2. แบบสอบถามที่จัดทำขึ้น เพื่อใช้เก็บข้อมูลสำหรับการวิจัย
3. คอมพิวเตอร์ โปรแกรมสำเร็จรูป

### วิธีการ

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา แนวคิด ทฤษฎี ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและเอกสารอื่น ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม และกรอบแนวคิดในการวิจัย เพื่อให้ครอบคลุมเนื้อหาและวัตถุประสงค์ในการศึกษา โดยวิธีการศึกษา ดังนี้

1. ทำการสำรวจเบื้องต้นในด้านสถานที่ ข้อมูลท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ทางประวัติศาสตร์ ของอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า พร้อมสอบถามจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐานด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อใช้ประกอบการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม
2. จัดทำแบบสอบถามโดยใช้เอกสารและข้อมูลที่ได้จากการศึกษาสำรวจและตั้งสมมติฐานเป็นพื้นฐานในการออกแบบสอบถาม ซึ่งประกอบด้วย คำถามแบบปลายเปิดและปลายปิด นำแบบสอบถามไปให้คณะกรรมการที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบแก้ไข ได้แบบสอบถามแบ่งเป็น 4 ตอน คือ

- ตอนที่ 1 สภาพพื้นฐานทางสังคมประชากร ของนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยว ในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า
- ตอนที่ 2 การใช้บริการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และบริการต่าง ๆ ของนักท่องเที่ยว ในอุทยานแห่งชาติแห่งชาติภูหินร่องกล้า
- การใช้บริการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
  - การใช้บริการที่พัก
  - การใช้บริการอาหาร
  - การใช้บริการศูนย์บริการนักท่องเที่ยว
  - การใช้บริการร้านสหกรณ์ของอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า
  - การใช้บริการกำจัดขยะ
- ตอนที่ 3 ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศบริการต่าง ๆ และสภาพแวดล้อม ในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า
- ความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
  - ความพร้อมของแหล่งบริการต่าง ๆ
  - ความพร้อมของสภาพแวดล้อม ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
- ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะของนักท่องเที่ยว เกี่ยวกับความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และบริการต่าง ๆ ในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า

3. นำแบบสอบถามที่ได้สร้างขึ้น ไปทำการทดสอบ (Pre - test) กับนักท่องเที่ยว ที่มาท่องเที่ยวที่อุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า จำนวน 30 คน แล้วนำผลที่ได้รับมาตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือด้วยวิธีของ Cronbach Alpha ซึ่งได้ความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Alpha) เท่ากับ 0.76 ซึ่งอยู่ในระดับที่สามารถยอมรับได้

4. ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยใช้ข้อมูลจากการทดสอบความเชื่อมั่น และนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

### การเก็บข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อทำการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือแบบสอบถาม ให้นักท่องเที่ยวตอบแบบสอบถาม ในช่วงเวลาที่นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า โดยผู้วิจัยทำการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (accidental sampling) กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตร Yamane (1973) ซึ่งนิยมใช้ในการคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่น้อยที่สุดที่ยอมรับในการเป็นตัวอย่างของประชากรได้ มีสูตร ดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

- n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง  
 N = จำนวนหน่วยประชากร  
 e = ความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้

กำหนดความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่างเท่ากับ .05 ได้กลุ่มตัวอย่าง จากจำนวนของนักท่องเที่ยว ที่เข้ามาท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า ในช่วง ปี พ.ศ. 2543 ถึง ปีพ.ศ. 2544 มีจำนวนนักท่องเที่ยว 157,816 คน เมื่อนำมาคำนวณหาขนาดกลุ่ม ตัวอย่างโดยวิธีใช้สูตร Yamane ข้างต้น เมื่อแทนค่าลงในสูตรที่ระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ เท่ากับ .05 จะได้ดังนี้

$$\begin{aligned} n &= \frac{157,816}{1 + (157,816 \times 0.0025)} \\ &= 397 \text{ คน} \end{aligned}$$

ได้นำแบบสอบถามไปสอบถามนักท่องเที่ยว ที่เข้ามาท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้าที่ใช้บริการ บ้านพัก เต็นท์ ของอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า รวมทั้งนักท่องเที่ยวที่ใช้บริการที่ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว และเป็นนักท่องเที่ยวที่ได้ท่องเที่ยวตามเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางด้านธรรมชาติและประวัติศาสตร์ของอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า โดยการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ จำนวน 397 คน ระหว่างวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ.2545 ถึงวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2545 ได้แบบสอบถามที่สมบูรณ์ทั้งสิ้น 397 ชุด

### การวิเคราะห์ข้อมูล

สำหรับความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า ได้กำหนดระดับคะแนน ดังต่อไปนี้

พร้อมมาก	=	4 คะแนน
พร้อมปานกลาง	=	3 คะแนน
พร้อมน้อย	=	2 คะแนน
ไม่พร้อม	=	1 คะแนน

ส่วนคะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า ได้จัดคะแนนเฉลี่ย ดังนี้ คือ

พร้อมมาก	=	3.50 – 4.00 คะแนน
พร้อมปานกลาง	=	2.50 – 3.49 คะแนน
พร้อมน้อย	=	1.50 – 2.49 คะแนน
ไม่พร้อม	=	1.00 – 1.49 คะแนน

การวิเคราะห์แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (descriptive analysis) ในรายละเอียดเกี่ยวกับสถานภาพของนักท่องเที่ยว เช่น เพศ อายุ การศึกษา อาชีพรายได้นำเสนอในรูปแบบตารางแสดงค่าความถี่ร้อยละ กรณีนี้เป็นข้อมูลเชิงปริมาณแสดงค่าเฉลี่ย ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด
2. การวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างตัวแปร กับความคิดเห็นที่มีต่อความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่อุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า โดยวิธี t – test

### สถานที่ทำการวิจัย

อุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า จังหวัดพิษณุโลก

### ระยะเวลาทำการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้ระยะเวลาในการดำเนินการ ตั้งแต่เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2545 ถึงเดือนมกราคม พ.ศ.2546 รวม 8 เดือน

## ผลการศึกษา

ในการศึกษาความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า จังหวัดพิษณุโลก ได้ผลการศึกษาแบ่งเป็น 5 ตอน คือ

ตอนที่ 1 สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมของนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานภูหินร่องกล้า

ตอนที่ 2 การใช้บริการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศและบริการต่างๆ ของนักท่องเที่ยวที่ได้มาท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับ ความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บริการต่าง ๆ และสภาพแวดล้อมในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า

ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะของนักท่องเที่ยว เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศและบริการต่าง ๆ ในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า

ตอนที่ 5 ทดสอบสมมติฐาน

ตอนที่ 1 สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมของนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า

จากผลการศึกษาสภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม ของนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า เกี่ยวกับ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ภูมิลำเนา และแหล่งข่าวข้อมูล ดังตารางที่ 1

เพศ นักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า เป็นเพศหญิง ร้อยละ 59.7 และเป็นเพศชาย ร้อยละ 40.3

**อายุ** สำหรับอายุของนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า ปรากฏว่าเป็นผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 25 ปี มากที่สุดร้อยละ 37.8 รองลงมาเป็นผู้ที่มีอายุ 25-34 ปี ร้อยละ 31.0 ผู้มีอายุ 35-44 ปี ร้อยละ 20.9 ผู้มีอายุ 45-54 ปี ร้อยละ 8.0 และผู้ที่มีอายุมากกว่า 54ปี ร้อยละ 2.3 นอกจากนี้ยังพบว่าผู้ที่มีอายุน้อยที่สุด คือ 7 ปี อายุมากที่สุด 80 ปี ดังนั้นอายุเฉลี่ยจึงเท่ากับ 30.32 ปี

**ระดับการศึกษา** ระดับการศึกษาของนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า พบว่า เป็นผู้ที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีมากที่สุดร้อยละ 58.5 รองลงมาเป็นผู้ที่มีการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ร้อยละ 10.1 เป็นผู้ที่มีการศึกษาระดับปริญญาโท ร้อยละ 8.3 เป็นผู้ที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 6.0 เป็นผู้ที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 5.1 เป็นผู้ที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ร้อยละ 4.8 เป็นผู้ที่มีการศึกษาระดับ ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ร้อยละ 4.0 และเป็นผู้ที่มีการศึกษาระดับอนุปริญญาหรือเทียบเท่าเพียงร้อยละ 3.2

**อาชีพ** จากผลการศึกษาเกี่ยวกับอาชีพของนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า พบว่าเป็นพนักงานบริษัทเอกชนมากที่สุด ร้อยละ 26.7 รองลงมาเป็นนักเรียนนักศึกษา ร้อยละ 25.2 เป็นผู้ที่มีอาชีพเป็นข้าราชการ ร้อยละ 22.9 เป็นผู้ประกอบธุรกิจส่วนตัว ร้อยละ 12.1 เป็นผู้ที่มีอาชีพเป็นพนักงานรัฐวิสาหกิจ ร้อยละ 8.6 เป็นผู้ที่มีอาชีพเป็นเกษตรกร ร้อยละ 2.7 นอกจากนี้เป็นแม่บ้าน ร้อยละ 1.0 และเป็นผู้ที่ว่างงาน ร้อยละ 0.8

**รายได้** จากผลการศึกษารายได้ของนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า พบว่ามีผู้ที่ไม่ระบุรายได้ ร้อยละ 17.4 ที่เหลือเป็นผู้ที่มีรายได้ โดยเป็นผู้ที่มีรายได้มากกว่าเดือนละ 18,000 บาท มากที่สุด ร้อยละ 21.9 รองลงมาเป็นผู้ที่มีรายได้ต่ำกว่า 6,000 บาทต่อเดือน ร้อยละ 17.6 ซึ่งเท่ากับเป็นผู้ที่มีรายได้ 10,000-13,999 บาท เป็นผู้ที่มีรายได้ 6,000-9,999 บาท ร้อยละ 13.9 และเป็น ผู้มีรายได้ 14,000-17,999 บาทต่อเดือนร้อยละ 11.6 นอกจากนี้ยังพบว่าผู้ที่มีรายได้ต่อเดือนน้อยที่สุดคือ 300 บาท มีรายได้ต่อเดือนมากที่สุด 80,000 บาท ดังนั้นรายได้เฉลี่ยต่อเดือนจึงเท่ากับ 15,106.83 บาท



ภูมิถิ่น จากผลการศึกษาที่อยู่ปัจจุบันของนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า พบว่า เป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในจังหวัดกรุงเทพมหานครมากที่สุด ร้อยละ 25.4 รองลงมาเป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ร้อยละ 18.9 อาศัยอยู่ในจังหวัดภาคกลาง ร้อยละ 17.9 อาศัยอยู่ในจังหวัดพิษณุโลก ร้อยละ 14.4 อาศัยอยู่ในจังหวัดภาคเหนือ ร้อยละ 9.6 อาศัยอยู่ในจังหวัดภาคใต้ ร้อยละ 9.0 และพบว่าเป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในจังหวัดภาคตะวันออก ร้อยละ 4.8

แหล่งข่าวข้อมูล จากผลการศึกษาแหล่งข่าวข้อมูลนักท่องเที่ยวของมาเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า ปรากฏว่า นักท่องเที่ยวได้รับข่าวสารข้อมูลจากโทรทัศน์มากที่สุด ร้อยละ 76.8 รองลงมาได้ข่าวสารจากเพื่อน ร้อยละ 63.0 จากวารสาร ร้อยละ 39.2 จากญาติ ร้อยละ 28.5 จากอินเทอร์เน็ต ร้อยละ 19.6 จากหนังสือพิมพ์ ร้อยละ 7.6 และจากวิทยุมีเพียง ร้อยละ 3.0

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า  
จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ภูมิถิ่น และแหล่งข่าวข้อมูล

n = 397

พื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมของนักท่องเที่ยว	จำนวน (คน)	ร้อยละ
<u>เพศ</u>		
ชาย	160	40.3
หญิง	237	59.7
<u>อายุ (ปี)<sup>1</sup></u>		
ต่ำกว่า 25 ปี	150	37.8
25-34 ปี	123	31.0
35-44 ปี	83	20.9
45-54 ปี	32	8.0
มากกว่า 54 ปี	9	2.3
<u>ระดับการศึกษา</u>		
ประถมศึกษา	24	6.0
มัธยมศึกษาตอนต้น	20	5.1
มัธยมศึกษาตอนปลาย	19	4.8
ปวช.	16	4.0
ปวส.	40	10.1

ตารางที่ 1 (ต่อ)

n = 397		
พื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมของนักท่องเที่ยว	จำนวน (คน)	ร้อยละ
อนุปริญญาหรือเทียบเท่า	13	3.2
ปริญญาตรี	232	58.5
ปริญญาโท	33	8.3
<u>อาชีพ</u>		
ข้าราชการ	91	22.9
พนักงานรัฐวิสาหกิจ	34	8.6
พนักงานบริษัทเอกชน	106	26.7
ธุรกิจส่วนตัว	48	12.1
เกษตรกร	11	2.7
นักเรียน นักศึกษา	100	25.2
แม่บ้าน	4	1.0
ว่างงาน	3	0.8
<u>รายได้ (บาท/เดือน)<sup>2</sup></u>		
ต่ำกว่า 6,000 บาท	70	17.6
6,000-9,999 บาท	55	13.9
10,000-13,999 บาท	70	17.6
14,000-17,999 บาท	46	11.6
มากกว่า 18,000 บาท	87	21.9
ไม่ระบุ	69	17.4
<u>ภูมิลำเนา</u>		
กรุงเทพมหานคร	101	25.4
พิษณุโลก	57	14.4
ภาคกลาง	71	17.9
ภาคเหนือ	38	9.6
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	74	18.9
ภาคตะวันออก	19	4.8
ภาคใต้	36	9.0

ตารางที่ 1 (ต่อ)

n = 397		
พื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมของนักท่องเที่ยว	จำนวน (คน)	ร้อยละ
<u>แหล่งข่าวข้อมูล</u>		
โทรทัศน์	305	76.8
เพื่อน	250	63.0
วารสาร	156	39.2
ญาติ	113	28.5
อินเทอร์เน็ต	78	19.6
หนังสือพิมพ์	30	7.6
วิทยุ	12	3.0

<sup>1</sup> อายุน้อยที่สุด 7 ปี มากที่สุด 80 ปี อายุเฉลี่ย 30.32 ปี

<sup>2</sup> รายได้น้อยที่สุด 300 บาท รายได้สูงสุด 80,000 บาท รายได้เฉลี่ย 15,106.83 บาท ต่อเดือน

<sup>3</sup> ได้รับข้อมูลจากแหล่งข่าวมากกว่า 1 แหล่ง

สำหรับผลของการศึกษาข้อมูลการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า ด้านประสบการณ์การท่องเที่ยว ลักษณะผู้ร่วมเดินทาง จำนวนผู้ร่วมเดินทาง และยานพาหนะที่ใช้ในการเดินทาง

ประสบการณ์การท่องเที่ยว จากผลการศึกษาประสบการณ์การท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า ปรากฏว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นผู้ที่ไม่มีประสบการณ์ในการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า ร้อยละ 66.0 มีประสบการณ์ ร้อยละ 34.0 โดยมีประสบการณ์ 1 ครั้ง ร้อยละ 14.9 รองลงมา มีประสบการณ์มากกว่า 3 ครั้ง ร้อยละ 7.6 มีประสบการณ์ 2 ครั้ง ร้อยละ 7.1 และมีประสบการณ์ 3 ครั้ง ร้อยละ 4.4

ลักษณะผู้ร่วมเดินทาง จากผลการศึกษาพฤติกรรมการเดินทางของนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า ปรากฏว่า เป็นผู้ที่เดินทางมาท่องเที่ยวคนเดียว ร้อยละ 1.8 เป็นผู้เดินทางเป็นกลุ่ม ร้อยละ 98.2 โดยเดินทางเป็นกลุ่มเพื่อน ร้อยละ 56.4 สมาชิกครอบครัว ร้อยละ 19.9 กลุ่มเพื่อนและสมาชิกครอบครัว ร้อยละ 16.6 และกลุ่มนักท่องเที่ยว ร้อยละ 5.3

จำนวนผู้ร่วมเดินทาง จากผลการศึกษาพบว่าจำนวนผู้ร่วมเดินทางของนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีจำนวน 12 คนขึ้นไป ร้อยละ 27.7 รองลงมา กลุ่มต่ำกว่า 4 คน ร้อยละ 23.3 จำนวน 7-9 คน ร้อยละ 18.7 จำนวน 10-12 คน ร้อยละ 18.5 จำนวน 4-6 คน ร้อยละ 11.8 จากผลการศึกษาพบว่านักท่องเที่ยวที่มีผู้ร่วมเดินทางน้อยที่สุด 2 คน มากที่สุดจำนวน 200 คน ดังนั้นจำนวนเฉลี่ยกลุ่มนักท่องเที่ยวจึงเท่ากับ 13.99 คน

ยานพาหนะที่ใช้ในการเดินทาง จากผลการศึกษาพบว่านักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า ส่วนใหญ่ใช้รถยนต์ส่วนตัว ร้อยละ 78.8 รองลงมา รถยนต์เช่า ร้อยละ 19.6 รถมอเตอร์ไซด์ ร้อยละ 1.3 และพบว่ามีนักท่องเที่ยวที่เดินทางด้วยการเดิน ร้อยละ 0.3

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า  
จำแนกตามการมีประสบการณ์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ลักษณะผู้ร่วมเดินทาง จำนวนผู้  
ร่วมเดินทาง และยานพาหนะที่ใช้ในการเดินทาง

			n = 397
<u>ข้อมูลการท่องเที่ยว</u>		จำนวน (คน)	ร้อยละ
<u>การมีประสบการณ์การท่องเที่ยวเชิง</u>			
<u>นิเวศในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า</u>			
	ไม่มี	262	66.0
	มี	135	34.0
	1 ครั้ง	59	14.9
	2 ครั้ง	28	7.1
	3 ครั้ง	18	4.4
	มากกว่า 3 ครั้ง	30	7.6
<u>ลักษณะผู้ร่วมเดินทาง</u>			
	เดินทางคนเดียว	7	1.8
	เดินทางเป็นกลุ่ม	390	98.2
	กลุ่มเพื่อน	224	56.4
	สมาชิกครอบครัว	79	19.9
	กลุ่มเพื่อนและสมาชิกครอบครัว	66	16.6
	กลุ่มนักท่องเที่ยว	21	5.3

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ข้อมูลการท่องเที่ยว	จำนวน (คน)	ร้อยละ
<u>จำนวนผู้ร่วมเดินทาง<sup>1</sup></u>		
ต่ำกว่า 4 คน	91	23.3
4-6 คน	46	11.8
7-9 คน	73	18.7
10-12 คน	72	18.5
12 คนขึ้นไป	108	27.7
<u>ยานพาหนะที่ใช้ในการเดินทาง</u>		
รถยนต์ส่วนตัว	313	78.8
รถยนต์เช่า	78	19.6
มอเตอร์ไซด์	5	1.3
ไม่ได้ใช้ยานพาหนะ - เดิน	1	0.3

<sup>1</sup> กลุ่มนักท่องเที่ยวมีผู้ร่วมเดินทางน้อยที่สุด 2 คน มากที่สุด 200 คน เฉลี่ยกลุ่มนักท่องเที่ยว 13.99 คน

ตอนที่ 2 การใช้บริการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศและบริการต่างๆ ของนักท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า

แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่นักท่องเที่ยวใช้บริการในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า พบว่าแหล่งท่องเที่ยวด้านธรรมชาติ นักท่องเที่ยวได้ไปเที่ยวลานหินปุ่มมากที่สุด ร้อยละ 81.6 รองลงมาคือผาชูธง ร้อยละ 77.8 ลานหินแตกร้อยละ 74.8 จุดชมวิวย่านม้งร่องกล้า 25.7 น้ำตกกรมเกล้าภราดร ร้อยละ 23.2 น้ำตกหมันแดง ร้อยละ 14.6 จุดชมวิวยารพายุ ร้อยละ 14.1 จุดชมวิวกุหลาบ ร้อยละ 13.9 น้ำตกผาลาดและตาดีฟ้า ร้อยละ 12.8 น้ำตกห้วยชะมื่นน้อย ร้อยละ 9.1 น้ำตกศรีพัชรินทร์ ร้อยละ 7.8 และพบว่าน้ำตกร่องกล้าเป็นแหล่งท่องเที่ยวด้านธรรมชาติมีนักท่องเที่ยวไปท่องเที่ยวเพียง ร้อยละ 7.6 ส่วนแหล่งท่องเที่ยวด้านประวัติศาสตร์นักท่องเที่ยวไปเที่ยวโรงเรียนการเมืองการทหาร ร้อยละ 67.5 ลานอเนกประสงค์ ร้อยละ 64.7 สำนักอำนาจรัฐ ร้อยละ 61.5 สุสานนักรบ ร้อยละ 57.7 ที่หลบภัยทางอากาศ ร้อยละ 56.7 กังหันน้ำ ร้อยละ 52.9 และสะพานมรณะหรือประตูวัวเป็นแหล่งท่องเที่ยวด้านประวัติศาสตร์มีนักท่องเที่ยวไปท่องเที่ยวเพียง ร้อยละ 26.2 ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยวจำแนกตามการใช้บริการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า

แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ <sup>1</sup>	นักท่องเที่ยวที่ใช้บริการ		นักท่องเที่ยวที่ไม่ใช้บริการ	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
n = 397				
<u>แหล่งท่องเที่ยวด้านธรรมชาติ</u>				
น้ำตกหมันแดง	58	14.6	339	85.4
ลานหินปุ่ม	324	81.6	73	18.4
ผาชูธง	309	77.8	88	22.2
ลานหินแตก	297	74.8	100	25.2
น้ำตกर्मเกล้าภราดร	92	23.2	305	76.8
น้ำตกศรีพัชรินทร์	31	7.8	366	92.2
น้ำตกผาลาดและตาดีฟ้า	51	12.8	346	87.2
น้ำตกห้วยชะมיןน้อย	36	9.1	361	90.9
น้ำตกร่องกล้า	30	7.6	367	92.4
จุดชมวิวย่านม้งร่องกล้า	102	25.7	295	74.3
จุดชมวิวกุหลาบ	55	13.9	342	86.1
จุดชมวิวดงธารพายุ	56	14.1	341	85.9
<u>แหล่งท่องเที่ยวด้านประวัติศาสตร์</u>				
โรงเรียนการเมืองการทหาร	268	67.5	129	32.5
กึ่งหินน้ำ	210	52.9	187	47.1
สำนักอานาจรรัฐ	244	61.5	153	38.5
สุสานนักรบ	229	57.7	168	42.3
ลานอเนกประสงค์	257	64.7	140	35.3
ที่หลบภัยทางอากาศ	225	56.7	172	43.3
สะพานมรณะหรือประตูวิ้ว	104	26.2	293	73.8

<sup>1</sup> นักท่องเที่ยวใช้บริการแหล่งท่องเที่ยวมากกว่า 1 แห่ง

ด้านการบริการต่าง ๆ ที่อุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้ามีไว้บริการให้นักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พบว่านักท่องเที่ยวใช้บริการสถานที่จอดยานพาหนะมากที่สุด ร้อยละ 88.4 รองลงมาใช้บริการจากเจ้าหน้าที่ศูนย์บริการของอุทยานฯ ร้อยละ 88.2 ใช้บริการห้องน้ำ-สุขา ร้อยละ 87.7 เท่ากับการใช้บริการน้ำใช้ ใช้บริการที่พัก ร้อยละ 86.4 เท่ากับการใช้บริการกำจัดขยะและความสะอาด ใช้บริการรักษาความปลอดภัย เท่ากับการใช้น้ำดื่ม ร้อยละ 85.6 ใช้บริการสื่อและข้อมูลร้อยละ 85.4 ใช้บริการเกี่ยวกับอาหารร้อยละ 84.4 และใช้บริการของร้านสหกรณ์ร้อยละ 75.8

ตารางที่ 4 จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า จำแนกตามการใช้บริการด้านต่างๆ

การบริการด้านต่าง ๆ <sup>1</sup>	n = 397			
	ใช้บริการ		ไม่ใช้บริการ	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เจ้าหน้าที่ศูนย์บริการ	350	88.2	47	11.8
บริการเกี่ยวกับสื่อและข้อมูล	339	85.4	58	14.6
บริการที่พัก	343	86.4	54	13.6
บริการที่จอดรถ	351	88.4	46	11.6
บริการห้องน้ำและสุขา	348	87.7	49	12.3
บริการเกี่ยวกับอาหาร	335	84.4	62	15.6
บริการของร้านสหกรณ์	301	75.8	96	24.2
การกำจัดขยะและความสะอาด	343	86.4	54	13.6
การรักษาความปลอดภัย	340	85.6	57	14.4

<sup>1</sup> นักท่องเที่ยวใช้บริการได้มากกว่า 1 อย่าง

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บริการต่าง ๆ และสภาพแวดล้อมในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า

การศึกษาด้านความพร้อม ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า จากตารางที่ 5 พบว่าแหล่งท่องเที่ยวด้านธรรมชาติ นักท่องเที่ยวมีความเห็นว่ามีความพร้อมมาก 2 แหล่ง คือผาชูธง (3.54 คะแนน) และลานหินปุ่ม (3.52 คะแนน) ส่วนแหล่งท่องเที่ยวด้านธรรมชาติอื่นๆ นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นว่ามีความพร้อมปานกลางทุกแหล่ง เรียงตามลำดับดังนี้ ลานหินแตก (3.44 คะแนน) น้ำตกห้วยขมิ้นน้อย (3.25 คะแนน) จุดชมวิวย่านม้งร่องกล้า (3.19 คะแนน) น้ำตกศรีพัชรินทร์ (3.06 คะแนน) จุดชมวิวยารพายุ (3.04 คะแนน) น้ำตกร่องกล้า (3.00 คะแนน) จุดชมวิวกุหลาบ (2.96 คะแนน) และน้ำตกร่มเกล้าภราดร (2.87 คะแนน)

แหล่งท่องเที่ยวด้านประวัติศาสตร์ นักท่องเที่ยวมีความเห็นว่ามีความพร้อมปานกลางทั้งหมด โดยเรียงตามลำดับ ดังนี้ กังหันน้ำ (3.49 คะแนน) ลานอเนกประสงค์ (3.48 คะแนน) โรงเรียนการเมืองการทหาร (3.46 คะแนน) สำนักอำนวยการ (3.41 คะแนน) สุสานนักรบ (3.36 คะแนน) ที่หลบภัยทางอากาศ (3.37 คะแนน) และสะพานมรณะหรือประตูวิ้ว (3.27 คะแนน)



ตารางที่ 5 คะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นเกี่ยวกับความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า

แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ		ระดับความคิดเห็น				คะแนน	
		พร้อมมาก	พร้อมปานกลาง	พร้อมน้อย	ไม่พร้อม	รวม	เฉลี่ย
<b>แหล่งท่องเที่ยวด้านธรรมชาติ</b>							
น้ำตกหมันแดง	(n=58)	16	35	5	2	736	3.12
ลานหินปุ่ม	(n=324)	173	146	5	-	470	3.52
ผาชูธง	(n=309)	170	136	3	-	485	3.54
ลานหินแตก	(n=297)	146	137	12	2	497	3.44
น้ำตกกรมเกล้าภราดร	(n=92)	18	52	14	8	702	2.87
น้ำตกศรีพัชรินทร์	(n=31)	7	20	3	1	763	3.06
น้ำตกผาลาดและตาดฟ้า	(n=51)	13	31	5	2	743	3.08
น้ำตกห้วยชะมיןน้อย	(n=36)	11	23	2	-	758	3.25
น้ำตกร่องกล้า	(n=30)	4	23	2	1	764	3.00
จุดชมวิวน้ำมั่งร่องกล้า	(n=102)	30	61	11	-	692	3.19
จุดชมวิวกุหลาบโล	(n=55)	13	30	9	3	739	2.96
จุดชมวิวยุทธาอายุ	(n=56)	16	30	6	4	738	3.04
<b>แหล่งท่องเที่ยวด้านประวัติศาสตร์</b>							
โรงเรียนการเมืองการทหาร	(n=268)	134	123	11	-	526	3.46
กึ่งหันน้ำ	(n=210)	113	88	8	1	584	3.49
สำนักอำนจรัฐ	(n=244)	111	121	12	-	550	3.41
สุสานนักรบ	(n=229)	100	114	13	2	565	3.36
ลานอเนกประสงค์	(n=257)	130	121	5	1	537	3.48
ที่หลบภัยทางอากาศ	(n=225)	99	113	11	2	569	3.37
สะพานมรณะหรือประตูวิ้ว	(n=104)	38	57	8	1	690	3.27

ด้านความพร้อมของการบริการต่างๆ ในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า พบว่า นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นว่าการบริการที่มีความพร้อมมากที่สุดคือ ที่พัก (3.54 คะแนน) และสถานที่จอดยานพาหนะ (3.52 คะแนน) ส่วนการบริการอื่น ๆ นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นว่ามีความพร้อมปานกลางในเรื่องของการบริการของเจ้าหน้าที่ ศูนย์บริการ (3.46 คะแนน) การบริการห้องน้ำ-สุขา มีความพร้อมปานกลาง เท่ากับการกำจัดขยะและความสะอาด (3.38 คะแนน) การบริการเกี่ยวกับสื่อและ

ข้อมูล (3.33 คะแนน) การบริการอาหาร (3.24 คะแนน) การรักษาความปลอดภัย (3.22 คะแนน) และการบริการร้านสหกรณ์ของอุทยาน (3.21 คะแนน) ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 คะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับความพร้อมของบริการต่าง ๆ ในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า

บริการต่างๆ ในอุทยานแห่งชาติ ภูหินร่องกล้า		ระดับความคิดเห็น				คะแนน	
		พร้อมมาก	พร้อมปานกลาง	พร้อมน้อย	ไม่พร้อม	รวม	เฉลี่ย
บริการศูนย์บริการนักท่องเที่ยว	(n= 350)	178	157	14	1	1212	3.46
บริการเกี่ยวกับสื่อและข้อมูล	(n= 339)	153	152	28	6	1130	3.33
บริการที่พัก	(n= 343)	196	137	9	1	1214	3.54
บริการที่จอดรถ	(n= 351)	198	140	11	2	1236	3.52
บริการห้องน้ำและสุขา	(n= 348)	171	144	28	5	1177	3.38
บริการเกี่ยวกับอาหาร	(n= 335)	121	178	31	5	1085	3.24
บริการร้านสหกรณ์ของอุทยานฯ	(n= 301)	95	177	27	2	967	3.21
การกำจัดขยะและความสะอาด	(n= 343)	159	159	21	4	1159	3.38
การรักษาความปลอดภัย	(n= 340)	118	183	36	3	1096	3.22

ด้านความพร้อมของสภาพแวดล้อมในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า ผลการศึกษา พบว่านักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นว่าสภาพและคุณภาพอากาศ มีความพร้อมมาก(3.64 คะแนน) และมีความพร้อมปานกลางในเรื่อง สภาพและคุณภาพน้ำใช้ (3.39 คะแนน) สภาพและคุณภาพน้ำตก (3.34 คะแนน) และสภาพและคุณภาพน้ำดื่ม (3.21 คะแนน) ดังตารางที่ 7

ตารางที่ 7 คะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับความพร้อมของสภาพแวดล้อมในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า

สภาพแวดล้อมในอุทยานแห่งชาติ ภูหินร่องกล้า		ระดับความคิดเห็น				คะแนน	
		พร้อมมาก	พร้อมปานกลาง	พร้อมน้อย	ไม่พร้อม	รวม	เฉลี่ย
สภาพและคุณภาพน้ำดื่ม	(n= 343)	107	202	32	2	1100	3.21
สภาพและคุณภาพน้ำใช้	(n= 348)	152	179	17	-	1179	3.39
สภาพและคุณภาพน้ำตก	(n= 301)	114	174	13	-	1004	3.34
สภาพและคุณภาพอากาศ	(n= 350)	234	107	9	-	1275	3.64

ด้านเสียงรบกวนของเสียงในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า ผลการศึกษาพบว่านักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นว่ารบกวนน้อย เรียงตามลำดับดังนี้ เสียงธรรมชาติ (1.58 คะแนน) เสียงร้องเพลง (2.31 คะแนน) เสียงมอเตอร์ไซค์ (2.33 คะแนน) และเสียงรถยนต์ (2.36 คะแนน) ดังตารางที่ 8

ตารางที่ 8 คะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการรบกวนของเสียงต่าง ๆ ในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า

เสียงรบกวนในอุทยานแห่งชาติ ภูหินร่องกล้า		ระดับความคิดเห็น				คะแนน	
		รบกวนมาก	รบกวนปานกลาง	รบกวนน้อย	ไม่รบกวน	รวม	เฉลี่ย
เสียงรถยนต์	(n= 353)	33	126	129	65	353	2.36
เสียงมอเตอร์ไซค์	(n= 349)	44	109	115	81	349	2.33
เสียงร้องเพลง	(n= 353)	48	104	113	88	353	2.31
เสียงธรรมชาติ	(n= 346)	12	57	51	226	346	1.58

ตอนที่ 4 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศและบริการต่าง ๆ ในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า

จากผลการศึกษาความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่อุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า ได้พบปัญหาและมีข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุง แก้ไข เพื่อให้พื้นที่แห่งนี้มีความพร้อมและเหมาะสมที่จะเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีดังนี้

### ปัญหา

ด้านสถานที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ผลการศึกษาปัญหาของนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า พบว่านักท่องเที่ยวไม่มีปัญหาในด้านสถานที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ร้อยละ 83.4 มีปัญหา ร้อยละ 16.6 โดยมีปัญหาเรื่องไม่มีป้ายตามทางและระบุระยะทาง ร้อยละ 8.6 ระยะทางเดินไกลจากที่พักมาก ร้อยละ 4.5 ไม่มีผู้นำทางจะต้องเดินไปตามลำพัง ร้อยละ 1.5 ซึ่งเท่ากับมีขยะตามทาง และไม่มีจักรยานให้เช่า ร้อยละ 0.5 (ตารางที่ 9)

ด้านที่พัก ผลการศึกษาปัญหาด้านที่พักของนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า พบว่า นักท่องเที่ยวไม่มีปัญหา ร้อยละ 88.9 มีปัญหา ร้อยละ 11.1 โดยที่มีปัญหาเรื่องบ้านพักและห้องน้ำในบ้านพักไม่สะอาด ร้อยละ 4.5 จำนวนบ้านพักมีน้อย ร้อยละ 4.3 ไม่มีอุปกรณ์ไฟฟ้าเพื่ออำนวยความสะดวก ร้อยละ 1.3 ไฟฟ้าในบ้านพักไม่ค่อยติด ร้อยละ 0.5 และพบว่ายังมีปัญหาด้านการส่งเสียงดังของนักท่องเที่ยวที่มาพัก ร้อยละ 0.3 ซึ่งเท่ากับภายในบ้านพักไม่มีที่ตากเสื้อผ้า (ตารางที่ 9)

ด้านการบริโภคอาหาร ผลการศึกษาปัญหาด้านการบริโภคอาหารของนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่อุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า พบว่านักท่องเที่ยวไม่มีปัญหา ร้อยละ 96.0 มีปัญหา ร้อยละ 4.0 โดยมีปัญหาว่าราคาอาหารแพงมากเกินไป (ตารางที่ 9)

ด้านบุคลากร ผลการศึกษาปัญหาด้านบุคลากรของนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่อุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า พบว่านักท่องเที่ยวไม่มีปัญหา ร้อยละ 99.7 มีปัญหาที่บุคลากรหน้าตาไม่สดชื่นแจ่มใสเพียง ร้อยละ 0.3 (ตารางที่ 9)

ตารางที่ 9 จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่อุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า จำแนกตามปัญหาด้านต่าง ๆ

n = 397		
ปัญหา	จำนวน (คน)	ร้อยละ
<u>ด้านสถานที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ</u>		
ไม่มีปัญหา	331	83.4
มีปัญหา	66	16.6
ไม่มีป้ายตามทางและบอกระยะทาง	34	8.6
ระยะทางสถานที่ท่องเที่ยวไกลจากที่พักมาก	18	4.5
ไม่มีคนนำทางสถานที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	6	1.5
ตามทางขะมีมาก	6	1.5
ไม่มีจักรยานให้เช่า	2	0.5

## ตารางที่ 9 (ต่อ)

ปัญหา	จำนวน (คน)	ร้อยละ
<u>ด้านที่พัก</u>		
ไม่มีปัญหา	353	88.9
มีปัญหา	44	11.1
ความสะอาดที่พัก/ห้องน้ำ	18	4.5
จำนวนที่พักน้อย	17	4.3
ขาดอุปกรณ์ไฟฟ้าอำนวยความสะดวก เช่น พัดลม	5	1.3
ไฟฟ้าในบ้านพักไม่ค่อยติด	2	0.5
มีการส่งเสียงดังของนักท่องเที่ยวที่มาพัก	1	0.3
ไม่มีที่ตากเสื้อผ้า	1	0.3
<u>ด้านการบริโภคอาหาร</u>		
ไม่มีปัญหา	381	96.0
มีปัญหา – ราคาแพง	16	4.0
<u>ด้านบุคลากร</u>		
ไม่มีปัญหา	396	99.7
มีปัญหา – หน้าตาไม่สดชื่นแจ่มใส	1	0.3

ข้อเสนอแนะ

ด้านแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ผลการศึกษาความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า พบว่า นักท่องเที่ยวไม่มีข้อเสนอแนะ ร้อยละ 86.1 มีข้อเสนอแนะ ร้อยละ 13.9 โดยเสนอให้ติดตั้งป้ายบอกระยะทาง ร้อยละ 6.5 เพิ่มการประชาสัมพันธ์ให้มากขึ้น ร้อยละ 3.3 จัดให้มีมัคคุเทศน์ ร้อยละ 2.3 จัดตั้งถังขยะตามจุดเพิ่มขึ้น ร้อยละ 1.3 จัดให้มีรถไว้บริการ ร้อยละ 0.3 ซึ่งเท่ากับให้ปรับปรุงสถานที่จอดรถ (ตารางที่ 10)

ด้านที่พัก ผลการศึกษาข้อเสนอแนะด้านที่พักของนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า พบว่า นักท่องเที่ยวไม่มีข้อเสนอแนะ ร้อยละ 95.5 มีข้อเสนอแนะ

ร้อยละ 4.5 โดยเสนอแนะให้เพิ่มจำนวนที่พัก ร้อยละ 4.0 และให้กำหนดเวลาการทำกิจกรรมของนักท่องเที่ยวร้อยละ 0.5 (ตารางที่ 10)

ด้านการบริโภคอาหาร ผลการศึกษาข้อเสนอแนะด้านการบริโภคอาหารของนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า พบว่า นักท่องเที่ยวไม่มีข้อเสนอแนะ ร้อยละ 95.0 มีข้อเสนอแนะ ร้อยละ 5.0 โดยเสนอแนะให้เพิ่มจำนวนร้านอาหาร ร้อยละ 3.8 ให้มีการควบคุมปรับราคาอาหารลดลง ร้อยละ 1.2 (ตารางที่ 10)

ด้านบุคลากร ผลการศึกษาข้อเสนอแนะด้านบุคลากรของนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า พบว่า นักท่องเที่ยวไม่มีข้อเสนอแนะทั้งหมด ร้อยละ 100.0 (ตารางที่ 10)

ตารางที่ 10 จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่อุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า จำแนกตามข้อเสนอแนะด้านต่าง ๆ

n = 397		
ข้อเสนอแนะด้านต่าง ๆ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
<u>ด้านแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ</u>		
ไม่มี	342	86.1
มี	55	13.9
ติดตั้งป้ายบอกระยะทาง	26	6.5
เพิ่มการประชาสัมพันธ์	13	3.3
จัดให้มีไกด์นำทาง	9	2.3
จัดตั้งขยะตามจุดเพิ่มขึ้น	5	1.3
จัดรถไว้บริการ	1	0.3
ปรับปรุงที่จอดรถ	1	0.3
<u>ด้านที่พัก</u>		
ไม่มี	379	95.5
มี	18	4.5
เพิ่มปริมาณที่พัก	16	4.0
ควรถูกกำหนดเวลาทำกิจกรรม	2	0.5

## ตารางที่ 10 (ต่อ)

ข้อเสนอแนะด้านต่าง ๆ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
<u>ด้านการบริโภคอาหาร</u>		
ไม่มี	377	95.0
มี	20	5.0
เพิ่มจำนวนร้านอาหาร	15	3.8
ควบคุม/ปรับราคาลดลง	5	1.2
<u>ด้านบุคลากร</u>		
ไม่มี	397	100.0

## ตอนที่ 5 ทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานที่ 1 นักท่องเที่ยวที่มีเพศแตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การบริการต่าง ๆ และสภาพแวดล้อมในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้าแตกต่างกันจากผลการศึกษาพบว่า

1.1 นักท่องเที่ยวที่มีเพศแตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 3 แหล่ง คือ น้ำตกร่องกล้า โดยมีค่า  $t = -2.375$  จุดชมวิวกุลมโล ( $t = -2.038$ ) และสะพานมรณะหรือประตูลีว ( $t = -2.163$ ) (ตารางที่ 11)

1.2 นักท่องเที่ยวที่มีเพศแตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความพร้อมของการบริการต่าง ๆ ในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (ตารางที่ 12)

1.3 นักท่องเที่ยวที่มีเพศแตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความพร้อมของสภาพแวดล้อมในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้าไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (ตารางที่ 13)

1.4 นักท่องเที่ยวที่มีเพศแตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 1 ประเด็น คือ เสียงธรรมชาติ โดยมีค่า  $t = 2.023$  (ตารางที่ 14)

**ตารางที่ 11** เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นเกี่ยวกับความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้าของนักท่องเที่ยว ที่มีเพศแตกต่างกัน

แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	ระดับความคิดเห็น				คะแนนเฉลี่ย	t	df	sig
	พร้อมมาก	พร้อมปานกลาง	พร้อมน้อย	ไม่พร้อม				
<b>แหล่งท่องเที่ยวด้านธรรมชาติ</b>								
<b>น้ำตกหมันแดง (n=58)</b>								
ชาย (n=21)	7	12	1	1	3.20	0.566	56	0.573
หญิง (n=37)	9	23	4	1	3.08			
<b>ลานหินปุ่ม (n=324)</b>								
ชาย (n=128)	63	63	2	-	3.48	-1.151	322	0.251
หญิง (n=196)	110	83	3	-	3.55			
<b>ผาชูธง (n=309)</b>								
ชาย (n=124)	62	60	2	-	3.48	-1.575	307	0.116
หญิง (n=185)	108	76	1	-	3.58			
<b>ลานหินแตก(n=297)</b>								
ชาย (n=119)	55	56	7	1	3.39	-1.188	295	0.236
หญิง (n=178)	91	81	5	1	3.47			
<b>น้ำตกกรมเกล้าภราดร (n=92)</b>								
ชาย (n=39)	4	24	8	3	2.74	-1.255	90	0.213
หญิง (n=53)	14	28	6	5	2.96			
<b>น้ำตกศรีพัชรินทร์ (n=31)</b>								
ชาย (n=8)	1	4	3	-	2.75	-1.554	29	0.131
หญิง (n=23)	6	16	-	1	3.17			



ตารางที่ 11 (ต่อ)

แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	ระดับความคิดเห็น				คะแนนเฉลี่ย	t	df	sig
	พร้อมมาก	พร้อมปานกลาง	พร้อมน้อย	ไม่พร้อม				
น้ำตกผาลาดและน้ำตกตาดฟ้า (n=51)								
ชาย (n=19)	5	10	3	1	3.00	-0.598	49	0.552
หญิง (n=32)	8	21	2	1	3.13			
น้ำตกห้วยชะมือน้อย (n=36)								
ชาย (n=10)	2	6	2	-	3.00	-1.725	34	0.094
หญิง (n=26)	9	17	-	-	3.35			
น้ำตกร่องกล้า (n=30)								
ชาย (n=7)	-	5	1	1	2.57	-2.375	28	0.025*
หญิง (n=23)	4	18	1	-	3.13			
จุดชมวิวน้ำร้อนร่องกล้า (n=102)								
ชาย (n=40)	11	21	8	-	3.08	-1.491	100	0.139
หญิง (n=62)	19	40	3	-	2.26			
จุดชมวิวกุหลาบ (n=55)								
ชาย (n=17)	1	9	7	-	2.65	-2.038	53	0.047*
หญิง (n=38)	12	21	2	3	3.11			
จุดชมวิวยารพายุ (n=56)								
ชาย (n=20)	3	11	5	1	2.80	-1.606	54	0.114
หญิง (n=36)	13	19	1	3	3.17			
แหล่งท่องเที่ยวด้านประวัติศาสตร์								
โรงเรียนการเมืองการทหาร (n=268)								
ชาย (n=114)	51	57	6	-	3.39	-1.575	266	0.116
หญิง (n=154)	83	66	5	-	3.51			
กึ่งหน้า (n=210)								
ชาย (n=87)	43	39	4	1	3.43	-1.333	208	0.184
หญิง (n=123)	70	49	4	-	3.54			

ตารางที่ 11 (ต่อ)

แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	ระดับความคิดเห็น				คะแนนเฉลี่ย	t	df	sig
	พร้อมมาก	พร้อมปานกลาง	พร้อมน้อย	ไม่พร้อม				
สำนักอำนวยการ (n=244)								
ชาย (n=103)	44	48	11	-	3.32	-1.963	242	0.051
หญิง (n=141)	67	73	1	-	3.47			
สุสานนักรบ (n=229)								
ชาย (n=98)	37	52	8	1	3.28	-1.811	227	0.071
หญิง (n=131)	63	62	5	1	3.43			
ลานอเนกประสงค์ (n=257)								
ชาย (n=109)	53	52	4	-	3.45	-0.714	255	0.476
หญิง (n=148)	77	69	1	1	3.50			
ที่หลบภัยทางอากาศ (n=225)								
ชาย (n=99)	40	51	7	1	3.31	-1.289	223	0.199
หญิง (n=126)	59	62	4	1	3.42			
สะพานมรณะหรือประตูสวรรค์ (n=104)								
ชาย (n=40)	11	23	5	1	3.10	-2.163	102	0.033*
หญิง (n=64)	27	34	3	-	3.38			

ตารางที่ 12 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นเกี่ยวกับความพร้อมของบริการต่าง ๆ ใน  
อุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้าของนักท่องเที่ยว ที่มีเพศแตกต่างกัน

บริการต่างๆ	ระดับความคิดเห็น				คะแนน เฉลี่ย	t	Df	sig
	พร้อม มาก	พร้อม ปานกลาง	พร้อม น้อย	ไม่ พร้อม				
บริการศูนย์บริการนักท่องเที่ยว (n=350)								
ชาย (n=139)	67	67	4	1	3.44	-0.619	348	0.537
หญิง (n=211)	111	90	10	-	3.48			
บริการเกี่ยวกับสื่อและข้อมูล (n=339)								
ชาย (n=137)	56	69	10	2	3.31	-0.576	337	0.565
หญิง (n=202)	97	83	18	4	3.35			
บริการที่พัก (n=343)								
ชาย (n=134)	74	55	4	1	3.51	-0.837	341	0.403
หญิง (n=209)	122	82	5	-	3.56			
สถานที่จอดรถ (n=351)								
ชาย (n=142)	73	65	3	1	3.48	-1.114	349	0.266
หญิง (n=209)	125	75	8	1	3.55			
ห้องน้ำ-สุขา (n=348)								
ชาย (n=139)	70	57	9	3	3.40	0.295	346	0.768
หญิง (n=209)	101	87	19	2	3.37			
สถานที่รับประทานอาหาร (n=335)								
ชาย (n=138)	46	74	13	5	3.17	-1.637	333	0.102
หญิง (n=197)	75	104	18	-	3.29			
บริการของร้านสหกรณ์ (n=301)								
ชาย (n=124)	36	76	12	-	3.19	-0.444	299	0.657
หญิง (n=177)	59	101	15	2	3.23			
การกำจัดขยะและความสะอาด (n=343)								
ชาย (n=140)	63	68	6	3	3.36	-0.345	341	0.730
หญิง (n=203)	96	91	15	1	3.39			
การรักษาความปลอดภัย (n=340)								
ชาย (n=138)	47	77	12	2	3.23	0.025	338	0.980
หญิง (n=202)	71	106	24	1	3.22			

ตารางที่ 13 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นเกี่ยวกับความพร้อมของสภาพแวดล้อมใน  
อุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้าของนักท่องเที่ยวที่มีเพศต่างกัน

สภาพแวดล้อม	ระดับความคิดเห็น				คะแนน เฉลี่ย	t	Df	sig
	พร้อม มาก	พร้อมปาน กลาง	พร้อม น้อย	ไม่ พร้อม				
สภาพคุณภาพของน้ำดื่ม (n=343)								
ชาย (n=139)	45	81	13	-	3.23	0.570	341	0.569
หญิง (n=204)	62	121	19	2	3.19			
สภาพคุณภาพของน้ำใช้ (n=348)								
ชาย (n=143)	63	71	9	-	3.38	-0.277	346	0.782
หญิง (n=205)	89	108	8	-	3.40			
สภาพคุณภาพของน้ำตก (n=301)								
ชาย (n=123)	42	78	3	-	3.32	-0.478	299	0.633
หญิง (n=178)	72	96	10	-	3.35			
สภาพคุณภาพของอากาศ (n=350)								
ชาย (n=143)	88	52	3	-	3.59	-1.421	348	0.156
หญิง (n=207)	146	55	6	-	3.68			

ตารางที่ 14 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นเกี่ยวกับการรบกวนของเสียงต่าง ๆ ในอุทยาน  
แห่งชาติภูหินร่องกล้าของนักท่องเที่ยว ที่มีเพศแตกต่างกัน

เสียงรบกวนในอุทยานแห่ง ชาติภูหินร่องกล้า	ระดับความคิดเห็น				คะแนน เฉลี่ย	t	df	sig
	รบกวน มาก	รบกวนปาน กลาง	รบกวน น้อย	ไม่ รบกวน				
เสียงรถยนต์ (n=353)								
ชาย (n=142)	11	47	56	28	2.29	-1.235	351	0.218
หญิง (n=211)	22	79	73	37	2.41			
เสียงมอเตอร์ไซด์ (n=349)								
ชาย (n=141)	19	36	51	35	2.28	-0.884	347	0.377
หญิง (n=208)	25	73	64	46	2.37			

ตารางที่ 14 (ต่อ)

เสียงรบกวนในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า	ระดับความคิดเห็น				คะแนนเฉลี่ย	t	df	sig
	รบกวนมาก	รบกวนปานกลาง	รบกวนน้อย	ไม่รบกวน				
เสียงร้องเพลง(n=353)								
ชาย (n=143)	16	39	52	36	2.24	-1.131	351	0.259
หญิง (n=210)	32	65	61	52	2.37			
เสียงธรรมชาติ(n=346)								
ชาย (n=139)	6	26	27	80	1.70	2.023	344	0.044*
หญิง (n=207)	6	31	24	146	1.50			

สมมติฐานที่ 2 นักท่องเที่ยวที่มีอายุแตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การบริการต่าง ๆ และสภาพแวดล้อมในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้าแตกต่างกันจากการศึกษาพบว่า

2.1 นักท่องเที่ยวที่มีอายุแตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 1 แหล่ง คือจุดชมวิวย่านม้งร่องกล้า โดยมีค่า  $t = 2.186$  (ตารางที่ 15)

2.2 นักท่องเที่ยวที่มีอายุแตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความพร้อมของการบริการต่าง ๆ ในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้าไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (ตารางที่ 16)

2.3 นักท่องเที่ยวที่มีอายุแตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 1 อย่าง คือ สภาพและคุณภาพน้ำดื่ม โดยมีค่า  $t = -2.117$  (ตารางที่ 17)

2.4 นักท่องเที่ยวที่มีอายุแตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับเสียงรบกวนในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 1 อย่าง คือ เสียงร้องเพลง โดยมีค่า  $t = -2.021$  (ตารางที่ 18)

ตารางที่ 15 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นเกี่ยวกับความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ  
ในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้าของนักท่องเที่ยวที่มีอายุแตกต่างกัน

เสียงรบกวนในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า	ระดับความคิดเห็น				คะแนนเฉลี่ย	t	df	sig
	รบกวนมาก	รบกวนปานกลาง	รบกวนน้อย	ไม่รบกวน				
แหล่งท่องเที่ยวด้านธรรมชาติ								
น้ำตกหมันแดง (n=58)								
อายุน้อย (n=32)	5	24	2	1	3.03	-1.077	56	0.286
อายุมาก (n=26)	11	11	3	1	3.23			
ลานหินปุ่ม (n=324)								
อายุน้อย (n=187)	105	77	5	-	3.53	0.643	322	0.521
อายุมาก (n=137)	68	69	-	-	3.50			
ผาซุง (n=309)								
อายุน้อย (n=173)	101	69	3	-	3.57	0.995	307	0.320
อายุมาก (n=136)	69	67	-	-	3.51			
ลานหินแตก (n=297)								
อายุน้อย (n=167)	87	70	8	2	3.45	0.366	295	0.715
อายุมาก (n=130)	59	67	4	-	3.42			
น้ำตกर्मเกล้าภราดร (n=92)								
อายุน้อย (n=55)	10	28	10	7	2.75	-1.773	90	0.080
อายุมาก (n=37)	8	24	4	1	3.05			
น้ำตกศรีพัชรินทร์ (n=31)								
อายุน้อย (n=14)	3	10	-	1	3.07	0.051	29	0.960
อายุมาก (n=17)	4	10	3	-	3.06			
น้ำตกผาลาดและน้ำตกตาดฟ้า (n=51)								
อายุน้อย (n=28)	8	17	3	-	3.18	1.103	49	0.275
อายุมาก (n=23)	5	14	2	2	2.96			
น้ำตกห้วยชะมือน้อย (n=36)								
อายุน้อย (n=18)	5	12	1	-	3.22	-0.297	34	0.768
อายุมาก (n=18)	6	11	1	-	3.28			

ตารางที่ 15 (ต่อ)

เสียงรบกวนในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า	ระดับความคิดเห็น				คะแนนเฉลี่ย	t	df	sig
	รบกวนมาก	รบกวนปานกลาง	รบกวนน้อย	ไม่รบกวน				
น้ำตกร่องกล้า (n=30)								
อายุน้อย (n=15)	1	13	1	-	3.00	0.000	28	1.000
อายุมาก (n=15)	3	10	1	1	3.00			
จุดชมวิวน้ำตกร่องกล้า (n=102)								
อายุน้อย (n=56)	20	33	3	-	3.30	2.186	100	0.031*
อายุมาก (n=46)	10	28	8	-	3.04			
จุดชมวิวกุหลาบ (n=55)								
อายุน้อย (n=28)	7	17	3	1	3.07	1.028	53	0.309
อายุมาก (n=27)	6	13	6	2	2.85			
จุดชมวิวยอดเขา (n=56)								
อายุน้อย (n=29)	7	18	2	2	3.03	-0.011	54	0.991
อายุมาก (n=27)	9	12	4	2	3.04			
แหล่งท่องเที่ยวด้านประวัติศาสตร์								
โรงเรียนการเมืองการทหาร (n=268)								
อายุน้อย (n=147)	70	71	6	-	3.44	-0.738	266	0.461
อายุมาก (n=121)	64	52	5	-	3.48			
กึ่งหินน้ำ (n=210)								
อายุน้อย (n=112)	63	45	4	-	3.53	0.942	208	0.347
อายุมาก (n=98)	50	43	4	1	3.45			
สำนักอำนวยการ (n=244)								
อายุน้อย (n=137)	64	66	7	-	3.42	0.312	242	0.755
อายุมาก (n=107)	47	55	5	-	3.39			
สุสานนักรบ (n=229)								
อายุน้อย (n=127)	55	63	7	2	3.35	-0.427	227	0.670
อายุมาก (n=102)	45	51	6	-	3.38			

ตารางที่ 15 (ต่อ)

เสียงรบกวนในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า	ระดับความคิดเห็น				คะแนนเฉลี่ย	t	df	sig
	รบกวนมาก	รบกวนปานกลาง	รบกวนน้อย	ไม่รบกวน				
ลานอเนกประสงค์ (n=257)								
อายุน้อย (n=142)	72	67	2	1	3.47	0.009	255	0.993
อายุมาก (n=115)	58	54	3	-	3.48			
ที่หลบภัยทางอากาศ (n=225)								
อายุน้อย (n=124)	56	60	6	2	3.37	-0.063	223	0.950
อายุมาก (n=101)	43	53	5	-	3.38			
สะพานมรณะหรือประตูสวรรค์ (n=104)								
อายุน้อย (n=52)	22	29	-	1	3.38	1.854	102	0.067
อายุมาก (n=52)	16	28	8	-	3.15			

ตารางที่ 16 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นเกี่ยวกับความพร้อมของบริการต่าง ๆ ในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้าของนักท่องเที่ยวที่มีอายุแตกต่างกัน

บริการต่างๆ	ระดับความคิดเห็น				คะแนนเฉลี่ย	t	df	sig
	พร้อมมาก	พร้อมปานกลาง	พร้อมน้อย	ไม่พร้อม				
บริการศูนย์บริการนักท่องเที่ยว (n=350)								
อายุน้อย (n=198)	106	82	10	-	3.48	0.797	348	0.426
อายุมาก (n=152)	72	75	4	1	3.43			
บริการเกี่ยวกับสื่อและข้อมูล (n=339)								
อายุน้อย (n=195)	94	80	18	3	3.36	0.780	337	0.436
อายุมาก (n=144)	59	72	10	3	3.30			
บริการที่พัก (n=343)								
อายุน้อย (n=196)	114	76	5	1	3.55	0.248	341	0.804
อายุมาก (n=147)	82	61	4	-	3.53			
บริการสถานที่จอดรถ (n=351)								
อายุน้อย (n=201)	115	79	6	1	3.53	0.403	349	0.687
อายุมาก (n=150)	83	61	5	1	3.51			



ตารางที่ 16 (ต่อ)

บริการต่างๆ	ระดับความคิดเห็น				คะแนนเฉลี่ย	t	df	sig
	พร้อมมาก	พร้อมปานกลาง	พร้อมน้อย	ไม่พร้อม				
บริการห้องน้ำ-สุขา (n=348)								
อายุน้อย (n=198)	100	80	16	2	3.40	0.672	346	0.502
อายุมาก (n=150)	71	64	12	3	3.35			
บริการสถานที่รับประทานอาหาร (n=335)								
อายุน้อย (n=194)	73	101	18	2	3.26	0.764	333	0.446
อายุมาก (n=141)	48	77	13	3	3.21			
บริการของร้านสหกรณ์ (n=301)								
อายุน้อย (n=176)	56	103	15	2	3.21	-0.079	299	0.937
อายุมาก (n=125)	39	74	12	-	3.22			
บริการการกำจัดขยะและความสะอาด (n=343)								
อายุน้อย (n=196)	90	88	16	2	3.36	-0.713	341	0.476
อายุมาก (n=147)	69	71	5	2	3.41			
การรักษาความปลอดภัย (n=340)								
อายุน้อย (n=194)	67	96	30	1	3.18	-1.384	338	0.167
อายุมาก (n=146)	51	87	6	2	3.28			

ตารางที่ 17 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นเกี่ยวกับความพร้อมของสภาพแวดล้อมในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้าของนักท่องเที่ยวที่มีอายุแตกต่างกัน

สภาพแวดล้อม	ระดับความคิดเห็น				คะแนนเฉลี่ย	t	df	sig
	พร้อมมาก	พร้อมปานกลาง	พร้อมน้อย	ไม่พร้อม				
สภาพคุณภาพของน้ำดื่ม (n=343)								
อายุน้อย (n=198)	53	123	20	2	3.15	-2.117	341	0.035*
อายุมาก (n=145)	54	79	12	-	3.29			
สภาพคุณภาพของน้ำใช้ (n=348)								
อายุน้อย (n=201)	88	101	12	-	3.38	-0.369	346	0.712
อายุมาก (n=147)	64	78	5	-	3.40			
สภาพคุณภาพของน้ำตก (n=301)								
อายุน้อย (n=182)	75	98	9	-	3.36	1.043	299	0.298
อายุมาก (n=119)	39	76	4	-	3.29			
สภาพคุณภาพของอากาศ (n=350)								
อายุน้อย (n=200)	135	61	4	-	3.66	0.494	348	0.622
อายุมาก (n=150)	99	46	5	-	3.63			

ตารางที่ 18 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นเกี่ยวกับการรบกวนของเสียงต่าง ๆ ในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้าของนักท่องเที่ยว ที่มีอายุแตกต่างกัน

เสียงรบกวนในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า	ระดับความคิดเห็น				คะแนนเฉลี่ย	t	df	sig
	รบกวนมาก	รบกวนปานกลาง	รบกวนน้อย	ไม่รบกวน				
เสียงรถยนต์ (n=353)								
อายุน้อย (n=202)	20	78	69	35	2.41	-1.253	351	0.211
อายุมาก (n=151)	13	48	60	30	2.29			
เสียงมอเตอร์ไซด์ (n=349)								
อายุน้อย (n=200)	26	68	63	43	2.39	-1.175	347	0.241
อายุมาก (n=149)	18	41	52	38	2.26			

ตารางที่ 18 (ต่อ)

เสียงรบกวนในอุทยาน แห่งชาติภูหินร่องกล้า	ระดับความคิดเห็น				คะแนน เฉลี่ย	t	df	sig
	รบกวน มาก	รบกวน ปานกลาง	รบกวน น้อย	ไม่รบกวน				
เสียงร้องเพลง(n=353)								
อายุน้อย (n=203)	28	73	56	46	2.41	-2.021	351	0.044*
อายุมาก (n=150)	20	31	57	42	2.19			
เสียงธรรมชาติ(n=346)								
อายุน้อย (n=199)	8	37	26	128	1.62	-1.032	344	0.303
อายุมาก (n=147)	4	20	25	98	1.52			

สมมติฐานที่ 3 นักท่องเที่ยวที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บริการต่าง ๆ และสภาพแวดล้อมในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้าแตกต่างกัน จากการศึกษพบว่า

3.1 นักท่องเที่ยวที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 2 แหล่ง คือ ผาซุง โดยมีค่า  $t = 2.091$  และน้ำตกห้วยชะมื่นน้อย ( $t = 2.788$ ) (ตารางที่ 19)

3.2 นักท่องเที่ยวที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริการต่าง ๆ ในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 1 ประเด็น คือ การกำจัดขยะและความสะอาด โดยมีค่า  $t = 2.254$  (ตารางที่ 20)

3.3 นักท่องเที่ยวที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความพร้อมของสภาพแวดล้อมในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้าไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (ตารางที่ 21)

3.4 นักท่องเที่ยวที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาของเสียงในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้าไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (ตารางที่ 22)

ตารางที่ 19 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นเกี่ยวกับความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ  
ในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้าของนักท่องเที่ยว ที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน

แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	ระดับความคิดเห็น				คะแนน เฉลี่ย	t	df	sig
	พร้อม มาก	พร้อม ปานกลาง	พร้อม น้อย	ไม่ พร้อม				
แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ								
น้ำตกหมันแดง (n=58)								
การศึกษาน้อย (n=15)	5	8	1	1	3.13	0.080	56	0.936
การศึกษามาก (n=43)	11	27	4	1	3.12			
ลานหินปุ่ม (n=324)								
การศึกษาน้อย (n=51)	33	18	-	-	3.65	1.893	322	0.059
การศึกษามาก (n=273)	140	128	5	-	3.49			
ผาสูง (n=309)								
การศึกษาน้อย (n=50)	34	16	-	-	3.68	2.091	307	0.037*
การศึกษามาก (n=259)	136	120	3	-	3.51			
ลานหินแตก(n=297)								
การศึกษาน้อย (n=44)	24	18	2	-	3.50	0.737	295	0.462
การศึกษามาก (n=253)	122	119	10	2	3.43			
น้ำตกร่มเกล้าภราดร (n=92)								
การศึกษาน้อย (n=15)	6	6	2	1	3.13	1.354	90	0.179
การศึกษามาก (n=77)	12	46	12	7	2.82			
น้ำตกศรีพัชรินทร์ (n=31)								
การศึกษาน้อย (n=6)	3	3	-	-	3.50	1.812	29	0.080
การศึกษามาก (n=25)	4	17	3	1	2.96			
น้ำตกผาลาดและน้ำตกตาดฟ้า (n=51)								
การศึกษาน้อย (n=15)	5	9	-	1	3.20	0.779	49	0.440
การศึกษามาก (n=36)	8	22	5	1	3.03			
น้ำตกห้วยชะมือน้อย (n=36)								
การศึกษาน้อย (n=12)	7	5	-	-	3.58	2.788	34	0.009*
การศึกษามาก (n=24)	4	18	2	-	3.08			
น้ำตกร่องกล้า (n=30)								
การศึกษาน้อย (n=6)	1	4	1	-	3.00	0.000	28	1.000
การศึกษามาก (n=24)	3	19	1	1	3.00			

ตารางที่ 19 (ต่อ)

แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	ระดับความคิดเห็น				คะแนนเฉลี่ย	t	df	sig
	พร้อมมาก	พร้อมปานกลาง	พร้อมน้อย	ไม่พร้อม				
จุดชมวิวย่านม้งร่องกล้า (n=102)								
การศึกษาน้อย (n=18)	4	12	2	-	3.11	-0.575	100	0.567
การศึกษามาก (n=84)	26	49	9	-	3.20			
จุดชมวิวกุหลาบโม (n=55)								
การศึกษาน้อย (n=13)	2	9	1	1	2.92	-0.209	53	0.835
การศึกษามาก (n=42)	11	21	8	2	2.98			
จุดชมวิวยารพายุ (n=56)								
การศึกษาน้อย (n=12)	3	7	-	2	2.92	-0.557	54	0.580
การศึกษามาก (n=44)	13	23	6	2	3.07			
แหล่งท่องเที่ยวด้านประวัติศาสตร์								
โรงเรียนการเมืองการทหาร (n=268)								
การศึกษาน้อย (n=41)	23	16	2	-	3.51	0.642	266	0.521
การศึกษามาก (n=227)	111	107	9	-	3.45			
กึ่งหินน้ำ (n=210)								
การศึกษาน้อย (n=32)	22	8	2	-	3.63	1.388	208	0.167
การศึกษามาก (n=178)	91	80	6	1	3.47			
สำนักอำนวยการรัฐ (n=244)								
การศึกษาน้อย (n=37)	14	21	2	-	3.32	-0.921	242	0.358
การศึกษามาก (n=207)	97	100	10	-	3.42			
สุสานนักรบ (n=229)								
การศึกษาน้อย (n=44)	16	23	5	-	3.25	-1.316	227	0.189
การศึกษามาก (n=185)	84	91	8	2	3.39			
ลานอเนกประสงค์ (n=257)								
การศึกษาน้อย (n=43)	19	23	1	-	3.42	-0.770	255	0.442
การศึกษามาก (n=214)	111	97	4	1	3.49			

ตารางที่ 19 (ต่อ)

แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	ระดับความคิดเห็น				คะแนนเฉลี่ย	t	df	sig
	พร้อมมาก	พร้อมปานกลาง	พร้อมน้อย	ไม่พร้อม				
ที่หลบภัยทางอากาศ (n=225)								
การศึกษาน้อย (n=38)	14	21	3	-	3.29	-0.911	223	0.363
การศึกษามาก (n=187)	85	92	8	2	3.39			
สะพานมรณะหรือประตูสวรรค์ (n=104)								
การศึกษาน้อย (n=25)	7	15	3	-	3.16	-0.976	102	0.331
การศึกษามาก (n=79)	31	42	5	1	3.30			

ตารางที่ 20 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นเกี่ยวกับความพร้อมของบริการต่าง ๆ ในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้าของนักท่องเที่ยว ที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน

บริการต่างๆ	ระดับความคิดเห็น				คะแนนเฉลี่ย	t	df	sig
	พร้อมมาก	พร้อมปานกลาง	พร้อมน้อย	ไม่พร้อม				
เจ้าหน้าที่ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว (n=350)								
การศึกษาน้อย (n=53)	31	21	1	-	3.57	1.387	348	0.166
การศึกษามาก (n=297)	147	136	13	1	3.44			
บริการเกี่ยวกับสื่อและข้อมูล (n=339)								
การศึกษาน้อย (n=50)	27	19	4	-	3.46	1.381	337	0.168
การศึกษามาก (n=289)	126	133	24	6	3.31			
บริการที่พัก (n=343)								
การศึกษาน้อย (n=49)	27	22	-	-	3.55	0.156	341	0.876
การศึกษามาก (n=294)	169	115	9	1	3.54			
สถานที่จอดรถ (n=351)								
การศึกษาน้อย (n=54)	33	19	2	-	3.57	0.714	349	0.476
การศึกษามาก (n=297)	165	121	9	2	3.51			
ห้องน้ำ-สุขา (n=348)								
การศึกษาน้อย (n=55)	32	16	7	-	3.45	0.840	346	0.402
การศึกษามาก (n=293)	139	128	21	5	3.37			

ตารางที่ 20 (ต่อ)

บริการต่างๆ	ระดับความคิดเห็น				คะแนนเฉลี่ย	t	df	sig
	พร้อมมาก	พร้อมปานกลาง	พร้อมน้อย	ไม่พร้อม				
สถานที่รับประทานอาหาร (n=335)								
การศึกษาน้อย (n=49)	16	28	4	1	3.20	-0.388	333	0.698
การศึกษามาก (n=286)	105	150	27	4	3.24			
บริการของร้านสหกรณ์ (n=301)								
การศึกษาน้อย (n=46)	16	25	5	-	3.24	0.313	299	0.754
การศึกษามาก (n=255)	79	152	22	2	3.21			
การกำจัดขยะและความสะอาด (n=343)								
การศึกษาน้อย (n=51)	32	16	3	-	3.57	2.254	341	0.025*
การศึกษามาก (n=292)	127	143	18	4	3.35			
การรักษาความปลอดภัย (n=340)								
การศึกษาน้อย (n=50)	21	23	6	-	3.30	0.883	338	0.378
การศึกษามาก (n=290)	97	160	30	3	3.21			

ตารางที่ 21 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นเกี่ยวกับความพร้อมของสภาพแวดล้อมในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้าของนักท่องเที่ยว ที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน

สภาพแวดล้อม	ระดับความคิดเห็น				คะแนนเฉลี่ย	t	df	sig
	พร้อมมาก	พร้อมปานกลาง	พร้อมน้อย	ไม่พร้อม				
สภาพคุณภาพของน้ำดื่ม (n=343)								
การศึกษาน้อย (n=54)	15	31	8	-	3.13	-0.996	341	0.320
การศึกษามาก (n=289)	92	171	24	2	3.22			
สภาพคุณภาพของน้ำใช้ (n=348)								
การศึกษาน้อย (n=54)	22	29	3	-	3.35	-0.497	346	0.620
การศึกษามาก (n=294)	130	150	14	-	3.39			

ตารางที่ 21 (ต่อ)

สภาพแวดล้อม	ระดับความคิดเห็น				คะแนนเฉลี่ย	t	df	sig
	พร้อมมาก	พร้อมปานกลาง	พร้อมน้อย	ไม่พร้อม				
สภาพคุณภาพของน้ำตก(n=301)								
การศึกษาน้อย (n=48)	21	27	-	-	3.44	1.385	299	0.167
การศึกษามาก (n=253)	93	147	13	-	3.32			
สภาพคุณภาพของอากาศ(n=350)								
การศึกษาน้อย (n=54)	36	17	1	-	3.65	0.080	348	0.937
การศึกษามาก (n=296)	198	90	8	-	3.64			

ตารางที่ 22 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นเกี่ยวกับการรบกวนของเสียงต่าง ๆ ในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้าของนักท่องเที่ยว ที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน

เสียงรบกวนในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า	ระดับความคิดเห็น				คะแนนเฉลี่ย	t	df	sig
	รบกวนมาก	รบกวนปานกลาง	รบกวนน้อย	ไม่รบกวน				
เสียงรถยนต์ (n=353)								
การศึกษาน้อย (n=55)	5	20	19	11	2.35	0.130	351	0.897
การศึกษามาก (n=298)	28	106	110	54	2.36			
เสียงมอเตอร์ไซด์ (n=349)								
การศึกษาน้อย (n=54)	5	20	12	17	2.24	0.755	347	0.451
การศึกษามาก (n=295)	39	89	103	64	2.35			
เสียงร้องเพลง(n=353)								
การศึกษาน้อย (n=54)	8	14	19	13	2.31	0.020	351	0.984
การศึกษามาก (n=299)	40	90	94	75	2.32			
เสียงธรรมชาติ(n=346)								
การศึกษาน้อย (n=54)	-	9	7	38	1.46	1.066	344	0.287
การศึกษามาก (n=292)	12	48	44	188	1.60			



สมมติฐานที่ 4 นักท่องเที่ยวที่มีอาชีพแตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บริการต่าง ๆ และสภาพแวดล้อมในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้าแตกต่างกัน จากผลการศึกษาพบว่า

4.1 นักท่องเที่ยวที่มีอาชีพแตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้าทุกแหล่งไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (ตารางที่ 23)

4.2 นักท่องเที่ยวที่มีอาชีพแตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความพร้อมของการบริการต่าง ๆ ในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้าไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (ตารางที่ 24)

4.3 นักท่องเที่ยวที่มีอาชีพแตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับความพร้อมของสภาพแวดล้อมในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 1 ประเด็น คือ สภาพคุณภาพของอากาศ โดยมีค่า  $t = -2.222$  (ตารางที่ 25)

4.4 นักท่องเที่ยวที่มีอาชีพแตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาเรื่องเสียงในอุทยานแห่งชาติ ภูหินร่องกล้าไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (ตารางที่ 26)

ตารางที่ 23 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นเกี่ยวกับความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ  
ในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้าของนักท่องเที่ยวที่มีอาชีพแตกต่างกัน

แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	ระดับความคิดเห็น				คะแนน เฉลี่ย	t	df	sig
	พร้อม มาก	พร้อม ปานกลาง	พร้อม น้อย	ไม่ พร้อม				
แหล่งท่องเที่ยวด้านธรรมชาติ								
น้ำตกหมันแดง (n=58)								
อยู่ในหน่วยงานภาครัฐ/ รัฐวิสาหกิจ (n=18)	6	8	3	1	3.06	-0.470	56	0.640
ไม่อยู่ในหน่วยงานภาครัฐ/ รัฐวิสาหกิจ (n=40)	10	27	2	1	3.15			
ลานหินปูน (n=324)								
อยู่ในหน่วยงานภาครัฐ/ รัฐวิสาหกิจ (n=104)	53	49	2	-	3.49	-0.656	322	0.512
ไม่อยู่ในหน่วยงานภาครัฐ/ รัฐวิสาหกิจ (n=220)	120	97	3	-	3.53			
ผาชูธง (n=309)								
อยู่ในหน่วยงานภาครัฐ/ รัฐวิสาหกิจ (n=95)	52	43	-	-	3.55	0.156	307	0.876
ไม่อยู่ในหน่วยงานภาครัฐ/ รัฐวิสาหกิจ (n=214)	118	93	3	-	3.54			
ลานหินแตก(n=297)								
อยู่ในหน่วยงานภาครัฐ/ รัฐวิสาหกิจ (n=100)	46	53	1	-	3.45	0.248	295	0.804
ไม่อยู่ในหน่วยงานภาครัฐ/ รัฐวิสาหกิจ (n=197)	100	84	11	2	3.43			
น้ำตกर्मเกล้าภราดร (n=92)								
อยู่ในหน่วยงานภาครัฐ/ รัฐวิสาหกิจ (n=19)	2	13	3	1	2.84	-0.161	90	0.872
ไม่อยู่ในหน่วยงานภาครัฐ/ รัฐวิสาหกิจ (n=73)	16	39	11	7	2.88			

ตารางที่ 23 (ต่อ)

แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	ระดับความคิดเห็น				คะแนนเฉลี่ย	t	df	sig
	พร้อมมาก	พร้อมปานกลาง	พร้อมน้อย	ไม่พร้อม				
น้ำตกศรีพัชรินทร์ (n=31)								
อยู่ในหน่วยงานภาครัฐ/ รัฐวิสาหกิจ (n=14)	2	9	3	-	2.93	-1.011	29	0.321
ไม่อยู่ในหน่วยงานภาครัฐ/ รัฐวิสาหกิจ (n=17)	5	11	-	1	3.18			
น้ำตกผาลาดและน้ำตกตาดฟ้า (n=51)								
อยู่ในหน่วยงานภาครัฐ/ รัฐวิสาหกิจ (n=16)	4	8	3	1	2.94	-0.948	49	0.348
ไม่อยู่ในหน่วยงานภาครัฐ/ รัฐวิสาหกิจ (n=35)	9	23	2	1	3.14			
น้ำตกห้วยชะมיןน้อย (n=36)								
อยู่ในหน่วยงานภาครัฐ/ รัฐวิสาหกิจ (n=10)	2	7	1	-	3.10	-1.007	34	0.321
ไม่อยู่ในหน่วยงานภาครัฐ/ รัฐวิสาหกิจ (n=26)	9	16	1	-	3.31			
น้ำตกร่องกล้า (n=30)								
อยู่ในหน่วยงานภาครัฐ/ รัฐวิสาหกิจ (n=8)	1	5	1	1	2.75	-1.431	28	0.163
ไม่อยู่ในหน่วยงานภาครัฐ/ รัฐวิสาหกิจ (n=22)	3	18	1	-	3.09			
จุดชมวิวย่านม้งร่องกล้า (n=102)								
อยู่ในหน่วยงานภาครัฐ/ รัฐวิสาหกิจ (n=32)	7	19	6	-	3.03	-1.756	100	0.082
ไม่อยู่ในหน่วยงานภาครัฐ/ รัฐวิสาหกิจ (n=70)	23	42	5	-	3.26			
จุดชมวิวกุหลาบ (n=55)								
อยู่ในหน่วยงานภาครัฐ/ รัฐวิสาหกิจ (n=16)	2	9	5	-	2.81	-0.904	53	0.370
ไม่อยู่ในหน่วยงานภาครัฐ/ รัฐวิสาหกิจ (n=39)	11	21	4	3	3.03			

ตารางที่ 23 (ต่อ)

แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	ระดับความคิดเห็น				คะแนนเฉลี่ย	t	df	sig
	พร้อมมาก	พร้อมปานกลาง	พร้อมน้อย	ไม่พร้อม				
จุดชมวิวยารพายุ (n=56)								
อยู่ในหน่วยงานภาครัฐ/								
รัฐวิสาหกิจ (n=15)	2	9	4	-	2.87	-0.920	54	0.362
ไม่อยู่ในหน่วยงานภาครัฐ/								
รัฐวิสาหกิจ (n=41)	14	21	2	4	3.10			
แหล่งท่องเที่ยวด้านประวัติศาสตร์								
โรงเรียนการเมืองการทหาร (n=268)								
อยู่ในหน่วยงานภาครัฐ/								
รัฐวิสาหกิจ (n=93)	45	45	3	-	3.45	-0.152	266	0.879
ไม่อยู่ในหน่วยงานภาครัฐ/								
รัฐวิสาหกิจ (n=175)	89	78	8	-	3.46			
กึ่งหน้า (n=210)								
อยู่ในหน่วยงานภาครัฐ/								
รัฐวิสาหกิจ (n=70)	37	31	1	1	3.48	-0.082	208	0.935
ไม่อยู่ในหน่วยงานภาครัฐ/								
รัฐวิสาหกิจ (n=140)	76	57	7	-	3.49			
สำนักอำนาจรัฐ (n=244)								
อยู่ในหน่วยงานภาครัฐ/								
รัฐวิสาหกิจ (n=81)	34	44	3	-	3.38	-0.433	242	0.665
ไม่อยู่ในหน่วยงานภาครัฐ/								
รัฐวิสาหกิจ (n=163)	77	77	-	-	3.42			
สุสานนักรบ (n=229)								
อยู่ในหน่วยงานภาครัฐ/								
รัฐวิสาหกิจ (n=77)	27	46	3	1	3.29	-1.311	227	0.191
ไม่อยู่ในหน่วยงานภาครัฐ/								
รัฐวิสาหกิจ (n=152)	73	68	10	1	3.40			

ตารางที่ 23 (ต่อ)

แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	ระดับความคิดเห็น				คะแนนเฉลี่ย	t	df	sig
	พร้อมมาก	พร้อมปานกลาง	พร้อมน้อย	ไม่พร้อม				
ลานอเนกประสงค์ (n=257)								
อยู่ในหน่วยงานภาครัฐ/ รัฐวิสาหกิจ (n=72)	36	34	2	-	3.47	-0.114	255	0.910
ไม่อยู่ในหน่วยงานภาครัฐ/ รัฐวิสาหกิจ (n=185)	94	87	3	1	3.48			
ที่หลบภัยทางอากาศ (n=225)								
อยู่ในหน่วยงานภาครัฐ/ รัฐวิสาหกิจ (n=71)	29	37	4	1	3.32	-0.808	223	0.420
ไม่อยู่ในหน่วยงานภาครัฐ/ รัฐวิสาหกิจ (n=154)	70	76	7	1	3.40			
สะพานมรณะหรือประตูวัว (n=104)								
อยู่ในหน่วยงานภาครัฐ/ รัฐวิสาหกิจ (n=35)	12	19	3	1	3.20	-0.782	102	0.436
ไม่อยู่ในหน่วยงานภาครัฐ/ รัฐวิสาหกิจ (n=69)	26	38	5	-	3.30			

ตารางที่ 24 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นเกี่ยวกับความพร้อมของบริการต่าง ๆ ในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้าของนักท่องเที่ยว ที่มีอาชีพแตกต่างกัน

บริการต่างๆ	ระดับความคิดเห็น				คะแนนเฉลี่ย	t	df	sig
	พร้อมมาก	พร้อมปานกลาง	พร้อมน้อย	ไม่พร้อม				
เจ้าหน้าที่ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว (n=350)								
อยู่ในหน่วยงานภาครัฐ/ รัฐวิสาหกิจ (n=114)	56	57	1	-	3.48	0.432	348	0.666
ไม่อยู่ในหน่วยงานภาครัฐ/ รัฐวิสาหกิจ (n=236)	122	100	13	1	3.45			
บริการเกี่ยวกับสื่อและข้อมูล (n=339)								
อยู่ในหน่วยงานภาครัฐ/ รัฐวิสาหกิจ (n=108)	49	49	8	2	3.34	0.165	337	0.869
ไม่อยู่ในหน่วยงานภาครัฐ/ รัฐวิสาหกิจ (n=231)	104	103	20	4	3.33			
บริการที่พัก (n=343)								
อยู่ในหน่วยงานภาครัฐ/ รัฐวิสาหกิจ (n=114)	70	43	1	-	3.61	1.527	341	0.128
ไม่อยู่ในหน่วยงานภาครัฐ/ รัฐวิสาหกิจ (n=229)	126	94	8	1	3.51			
สถานที่จอดรถ (n=351)								
อยู่ในหน่วยงานภาครัฐ/ รัฐวิสาหกิจ (n=114)	66	43	4	1	3.53	0.109	349	0.913
ไม่อยู่ในหน่วยงานภาครัฐ/ รัฐวิสาหกิจ (n=237)	132	97	7	1	3.52			
ห้องน้ำ-สุขา (n=348)								
อยู่ในหน่วยงานภาครัฐ/ รัฐวิสาหกิจ (n=115)	55	49	9	2	3.37	-0.319	346	0.750
ไม่อยู่ในหน่วยงานภาครัฐ/ รัฐวิสาหกิจ (n=233)	116	95	19	3	3.39			

ตารางที่ 24 (ต่อ)

บริการต่างๆ	ระดับความคิดเห็น				คะแนนเฉลี่ย	t	df	sig
	พร้อมมาก	พร้อมปานกลาง	พร้อมน้อย	ไม่พร้อม				
สถานที่รับประทานอาหาร (n=335)								
อยู่ในหน่วยงานภาครัฐ/ รัฐวิสาหกิจ (n=108)	43	54	11	-	3.30	1.073	333	0.284
ไม่อยู่ในหน่วยงานภาครัฐ/ รัฐวิสาหกิจ (n=227)	78	124	20	5	3.21			
บริการของร้านสหกรณ์ (n=301)								
อยู่ในหน่วยงานภาครัฐ/ รัฐวิสาหกิจ (n=95)	29	59	7	-	3.23	0.358	299	0.721
ไม่อยู่ในหน่วยงานภาครัฐ/ รัฐวิสาหกิจ (n=206)	66	118	20	2	3.20			
การกำจัดขยะและความสะอาด (n=343)								
อยู่ในหน่วยงานภาครัฐ/ รัฐวิสาหกิจ (n=112)	47	54	10	1	3.31	-1.311	341	0.191
ไม่อยู่ในหน่วยงานภาครัฐ/ รัฐวิสาหกิจ (n=231)	112	105	11	3	3.41			
การรักษาความปลอดภัย (n=340)								
อยู่ในหน่วยงานภาครัฐ/ รัฐวิสาหกิจ (n=112)	35	68	8	1	3.22	-0.006	338	0.995
ไม่อยู่ในหน่วยงานภาครัฐ/ รัฐวิสาหกิจ (n=228)	83	115	28	2	3.21			

ตารางที่ 25 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นเกี่ยวกับความพร้อมของสภาพแวดล้อมใน  
อุทยาน แห่งชาติภูหินร่องกล้าของนักท่องเที่ยว ที่มีอาชีพแตกต่างกัน

สภาพแวดล้อม	ระดับความคิดเห็น				คะแนน เฉลี่ย	t	df	sig
	พร้อม มาก	พร้อม ปานกลาง	พร้อม น้อย	ไม่ พร้อม				
สภาพคุณภาพของน้ำดื่ม (n=343)								
อยู่ในหน่วยงานภาครัฐ/ รัฐวิสาหกิจ (n=110)	34	64	10	2	3.18	-0.515	341	0.607
ไม่อยู่ในหน่วยงานภาครัฐ/ รัฐวิสาหกิจ (n=233)	73	138	22	-	3.22			
สภาพคุณภาพของน้ำใช้ (n=348)								
อยู่ในหน่วยงานภาครัฐ/ รัฐวิสาหกิจ (n=114)	53	57	4	-	3.43	0.941	346	0.347
ไม่อยู่ในหน่วยงานภาครัฐ/ รัฐวิสาหกิจ (n=234)	99	122	13	-	3.37			
สภาพคุณภาพของน้ำตก (n=301)								
อยู่ในหน่วยงานภาครัฐ/ รัฐวิสาหกิจ (n=113)	33	51	6	-	3.30	-0.722	299	0.471
ไม่อยู่ในหน่วยงานภาครัฐ/ รัฐวิสาหกิจ (n=240)	81	123	7	-	3.35			
สภาพคุณภาพของอากาศ (n=350)								
อยู่ในหน่วยงานภาครัฐ/ รัฐวิสาหกิจ (n=112)	68	41	5	-	3.55	-2.222	348	0.027*
ไม่อยู่ในหน่วยงานภาครัฐ/ รัฐวิสาหกิจ (n=237)	166	66	4	-	3.69			



ตารางที่ 26 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นเกี่ยวกับการรบกวนของเสียงต่าง ๆ ในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้าของนักท่องเที่ยวที่มีอาชีพแตกต่างกัน

เสียงรบกวนในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า	ระดับความคิดเห็น				คะแนนเฉลี่ย	t	df	sig
	รบกวนมาก	รบกวนปานกลาง	รบกวนน้อย	ไม่รบกวน				
เสียงรถยนต์ (n=353)								
อยู่ในหน่วยงานภาครัฐ/รัฐวิสาหกิจ (n=113)	11	32	48	22	2.28	1.113	351	0.267
ไม่อยู่ในหน่วยงานภาครัฐ/รัฐวิสาหกิจ (n=240)	22	94	81	43	2.40			
เสียงมอเตอร์ไซค์ (n=349)								
อยู่ในหน่วยงานภาครัฐ/รัฐวิสาหกิจ (n=112)	14	27	43	28	2.24	1.210	347	0.227
ไม่อยู่ในหน่วยงานภาครัฐ/รัฐวิสาหกิจ (n=237)	30	82	72	53	2.38			
เสียงร้องเพลง (n=353)								
อยู่ในหน่วยงานภาครัฐ/รัฐวิสาหกิจ (n=113)	13	28	37	35	2.17	1.940	351	0.053
ไม่อยู่ในหน่วยงานภาครัฐ/รัฐวิสาหกิจ (n=240)	35	76	76	53	2.39			
เสียงธรรมชาติ (n=346)								
อยู่ในหน่วยงานภาครัฐ/รัฐวิสาหกิจ (n=111)	4	13	22	72	1.54	0.583	344	0.560
ไม่อยู่ในหน่วยงานภาครัฐ/รัฐวิสาหกิจ (n=235)	8	44	29	154	1.60			

สมมติฐานที่ 5 นักท่องเที่ยวที่มีประสบการณ์การท่องเที่ยวแตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การบริการต่าง ๆ และสภาพแวดล้อมในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้าแตกต่างกัน จากผลการศึกษาพบว่า

5.1 นักท่องเที่ยวที่มีประสบการณ์ในการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า ต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า

แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 6 แห่ง คือ ลานหินปุ่ม โดยมีค่า  $t = -2.783$  ผาซุง ( $t = -2.506$ ) น้ำตกศรีพัชรินทร์ ( $t = -2.200$ ) โรงเรียนการเมืองการทหาร ( $t = -2.040$ ) กังหันน้ำ ( $t = -3.057$ ) สำนักอำนาจรัฐ ( $t = -2.747$ ) และ ลานอเนกประสงค์ ( $t = -2.338$ ) (ตารางที่ 27)

5.2 นักท่องเที่ยวที่มีประสบการณ์ในการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้าแตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริการต่าง ๆ ในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 1 อย่าง คือ การบริการศูนย์บริการนักท่องเที่ยว โดยมีค่า  $t = -2.315$  (ตารางที่ 28)

5.3 นักท่องเที่ยวที่มีประสบการณ์การท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้าแตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับความพร้อมของสภาพแวดล้อมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (ตารางที่ 29)

5.4 นักท่องเที่ยวที่มีประสบการณ์ในการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้าแตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 1 ประเด็นคือ เสียงร้องเพลง โดยมีค่า  $t = -2.061$  (ตารางที่ 30)

ตารางที่ 27 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นเกี่ยวกับความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้าของนักท่องเที่ยวที่มีประสบการณ์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้าแตกต่างกัน

แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	ระดับความคิดเห็น				คะแนนเฉลี่ย	t	df	sig
	พร้อมมาก	พร้อมปานกลาง	พร้อมน้อย	ไม่พร้อม				
แหล่งท่องเที่ยวด้านธรรมชาติ								
น้ำตกหมันแดง (n=58)								
ไม่มีประสบการณ์ (n=28)	5	22	-	1	3.11	-0.141	56	0.889
มีประสบการณ์ (n=30)	11	13	5	1	3.13			
ลานหินปูน (n=324)								
ไม่มีประสบการณ์ (n=202)	96	102	4	-	3.46	-2.783	322	0.006*
มีประสบการณ์ (n=122)	77	44	1	-	3.62			
ผาชูธง (n=309)								
ไม่มีประสบการณ์ (n=187)	92	93	2	-	3.48	-2.506	307	0.013*
มีประสบการณ์ (n=122)	78	43	1	-	3.63			
ลานหินแตก (n=297)								
ไม่มีประสบการณ์ (n=191)	86	95	9	1	3.39	-1.722	295	0.086
มีประสบการณ์ (n=106)	60	42	3	1	3.52			
น้ำตกร่มเกล้าภราดร (n=92)								
ไม่มีประสบการณ์ (n=50)	11	25	9	5	2.84	-0.372	90	0.711
มีประสบการณ์ (n=42)	7	27	5	3	2.90			
น้ำตกศรีพัชรินทร์ (n=31)								
ไม่มีประสบการณ์ (n=14)	1	10	2	1	2.79	-2.200	29	0.036*
มีประสบการณ์ (n=17)	6	10	1	-	3.29			
น้ำตกผาลาดและน้ำตกตาดฟ้า (n=51)								
ไม่มีประสบการณ์ (n=23)	5	15	3	-	3.09	0.076	49	0.940
มีประสบการณ์ (n=28)	8	16	2	2	3.07			
น้ำตกห้วยชะมือน้อย (n=36)								
ไม่มีประสบการณ์ (n=19)	5	12	2	-	3.16	-1.056	34	0.298
มีประสบการณ์ (n=17)	6	11	-	-	3.35			

ตารางที่ 27 (ต่อ)

แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	ระดับความคิดเห็น				คะแนนเฉลี่ย	t	df	sig
	พร้อมมาก	พร้อมปานกลาง	พร้อมน้อย	ไม่พร้อม				
น้ำตกร่องกล้า (n=30)								
ไม่มีประสบการณ์ (n=14)	1	10	2	1	2.79	-1.959	28	0.060
มีประสบการณ์ (n=16)	3	13	-	-	3.19			
จุดชมวิวน้ำร้อนร่องกล้า (n=102)								
ไม่มีประสบการณ์ (n=56)	15	36	5	-	3.18	-0.140	100	0.889
มีประสบการณ์ (n=46)	15	25	6	-	3.20			
จุดชมวิวกุหลาบ (n=55)								
ไม่มีประสบการณ์ (n=27)	10	11	4	2	3.07	1.015	53	0.315
มีประสบการณ์ (n=28)	3	19	5	1	2.86			
จุดชมวิวยารพายุ (n=56)								
ไม่มีประสบการณ์ (n=29)	9	15	3	2	3.07	0.308	54	0.759
มีประสบการณ์ (n=27)	7	15	3	2	3.00			
แหล่งท่องเที่ยวด้านประวัติศาสตร์								
โรงเรียนการเมืองการทหาร (n=268)								
ไม่มีประสบการณ์ (n=162)	74	79	9	-	3.40	-2.040	266	0.042*
มีประสบการณ์ (n=106)	60	44	2	-	3.55			
กึ่งหินน้ำ (n=210)								
ไม่มีประสบการณ์ (n=116)	53	55	7	1	3.38	-3.057	208	0.003*
มีประสบการณ์ (n=94)	60	33	1	-	3.63			
สำนักอำนาจรัฐ (n=244)								
ไม่มีประสบการณ์ (n=141)	55	76	10	-	3.32	-2.747	242	0.006*
มีประสบการณ์ (n=103)	56	45	2	-	3.52			
สุสานนักรบ (n=229)								
ไม่มีประสบการณ์ (n=136)	53	73	8	2	3.30	-1.775	227	0.077
มีประสบการณ์ (n=93)	47	41	5	-	3.45			

ตารางที่ 27 (ต่อ)

แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	ระดับความคิดเห็น				คะแนนเฉลี่ย	t	df	sig
	พร้อมมาก	พร้อมปานกลาง	พร้อมน้อย	ไม่พร้อม				
ลานอเนกประสงค์ (n=257)								
ไม่มีประสบการณ์ (n=159)	72	82	4	1	3.42	-2.338	255	0.020*
มีประสบการณ์ (n=98)	58	39	1	-	3.58			
ที่หลบภัยทางอากาศ (n=225)								
ไม่มีประสบการณ์ (n=133)	53	70	8	2	3.31	-1.898	223	0.059
มีประสบการณ์ (n=92)	46	43	3	-	3.47			
สะพานมรณะหรือประตูวิ้ว (n=104)								
ไม่มีประสบการณ์ (n=54)	17	32	4	1	3.20	-1.083	102	0.282
มีประสบการณ์ (n=50)	21	25	4	-	3.34			

ตารางที่ 28 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นเกี่ยวกับความพร้อมของบริการต่าง ๆ ในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้าของนักท่องเที่ยว ที่มีประสบการณ์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้าแตกต่างกัน

บริการต่างๆ	ระดับความคิดเห็น				คะแนนเฉลี่ย	t	df	sig
	พร้อมมาก	พร้อมปานกลาง	พร้อมน้อย	ไม่พร้อม				
บริการศูนย์บริการนักท่องเที่ยว (n=350)								
ไม่มีประสบการณ์ (n=225)	105	108	11	1	3.41	-2.315	348	0.021*
มีประสบการณ์ (n=125)	73	49	3	-	3.56			
บริการเกี่ยวกับสื่อและข้อมูล (n=339)								
ไม่มีประสบการณ์ (n=218)	101	96	16	5	3.34	0.375	337	0.708
มีประสบการณ์ (n=121)	52	56	12	1	3.31			
บริการที่พัก (n=343)								
ไม่มีประสบการณ์ (n=225)	131	89	4	1	3.56	0.732	341	0.464
มีประสบการณ์ (n=118)	65	48	5	-	3.51			
สถานที่จอดรถ (n=351)								
ไม่มีประสบการณ์ (n=226)	125	94	6	1	3.52	-0.157	349	0.876
มีประสบการณ์ (n=125)	73	46	5	1	3.53			

ตารางที่ 28 (ต่อ)

บริการต่างๆ	ระดับความคิดเห็น				คะแนนเฉลี่ย	t	df	sig
	พร้อมมาก	พร้อมปานกลาง	พร้อมน้อย	ไม่พร้อม				
ห้องน้ำ-สุขา (n=348)								
ไม่มีประสบการณ์(n=224)	103	101	15	5	3.35	-1.224	346	0.222
มีประสบการณ์ (n=124)	68	43	13	-	3.44			
สถานที่รับประทานอาหาร (n=335)								
ไม่มีประสบการณ์(n=214)	79	110	21	4	3.23	-0.185	333	0.853
มีประสบการณ์ (n=121)	42	68	10	1	3.25			
บริการของร้านสหกรณ์ (n=301)								
ไม่มีประสบการณ์(n=194)	62	113	17	2	3.21	-0.048	299	0.962
มีประสบการณ์ (n=107)	33	64	10	-	3.22			
การกำจัดขยะและความสะอาด (n=343)								
ไม่มีประสบการณ์(n=222)	103	103	13	3	3.37	0.024	341	0.981
มีประสบการณ์ (n=121)	56	56	8	1	3.38			
การรักษาความปลอดภัย (n=340)								
ไม่มีประสบการณ์(n=221)	75	116	28	2	3.19	-1.098	338	0.273
มีประสบการณ์ (n=119)	43	67	8	1	3.28			

ตารางที่ 29 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นเกี่ยวกับความพร้อมของสภาพแวดล้อมใน  
อุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้าของนักท่องเที่ยว ที่มีประสบการณ์การท่องเที่ยวเชิง  
นิเวศในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า แตกต่างกัน

สภาพแวดล้อม	ระดับความคิดเห็น				คะแนน เฉลี่ย	t	df	sig
	พร้อม มาก	พร้อม ปานกลาง	พร้อม น้อย	ไม่ พร้อม				
สภาพคุณภาพของน้ำดื่ม (n=343)								
ไม่มีประสบการณ์ (n=217)	69	128	20	-	3.23			
มีประสบการณ์ (n=126)	37	74	12	2	3.17	0.735	341	0.463
สภาพคุณภาพของน้ำใช้ (n=348)								
ไม่มีประสบการณ์ (n=222)	100	111	11	-	3.40			
มีประสบการณ์ (n=126)	52	68	6	-	3.37	0.553	346	0.580
สภาพคุณภาพของน้ำตก (n=301)								
ไม่มีประสบการณ์ (n=190)	77	106	7	-	3.37			
มีประสบการณ์ (n=111)	37	68	6	-	3.28	1.341	299	0.181
สภาพคุณภาพของอากาศ (n=350)								
ไม่มีประสบการณ์ (n=224)	148	71	5	-	3.64			
มีประสบการณ์ (n=126)	86	36	4	-	3.65	-0.209	348	0.834

ตารางที่ 30 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นเกี่ยวกับการรบกวนของเสียงต่าง ๆ ในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้าของนักท่องเที่ยว ที่มีประสบการณ์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้าแตกต่างกัน

ปัญหา	ระดับความคิดเห็น				คะแนนเฉลี่ย	t	df	sig
	รบกวนมาก	รบกวนปานกลาง	รบกวนน้อย	ไม่รบกวน				
เสียงรถยนต์ (n=353)								
ไม่มีประสบการณ์ (n=229)	22	73	90	44	2.32	-1.180	351	0.239
มีประสบการณ์ (n=124)	11	53	39	21	2.44			
เสียงมอเตอร์ไซค์ (n=349)								
ไม่มีประสบการณ์ (n=225)	29	60	81	55	2.28	-1.360	347	0.175
มีประสบการณ์ (n=124)	15	49	34	26	2.43			
เสียงร้องเพลง (n=353)								
ไม่มีประสบการณ์ (n=228)	32	58	70	68	2.24	-2.061	351	0.040*
มีประสบการณ์ (n=125)	16	46	43	20	2.46			
เสียงธรรมชาติ (n=346)								
ไม่มีประสบการณ์ (n=223)	7	36	31	149	1.56	-0.703	344	0.482
มีประสบการณ์ (n=123)	5	21	20	77	1.63			



## วิจารณ์

ในการศึกษาความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อความพร้อมด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า จังหวัดพิษณุโลก ได้ศึกษาในรายละเอียด คือ แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศมี 2 ประเภท คือ แหล่งท่องเที่ยวด้านธรรมชาติมี 12 แห่ง และ แหล่งท่องเที่ยวด้านประวัติศาสตร์มี 7 แห่ง อีกทั้งได้ศึกษาเกี่ยวกับบริการต่าง ๆ ในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้าอีก 9 บริการ สภาพแวดล้อม 4 อย่าง และ เสียงรบกวนอีก 4 อย่าง ปรากฏผลที่สามารถพิจารณาได้ดังต่อไปนี้

1. จากการศึกษาความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีเพศแตกต่างกันเกี่ยวกับความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศพบว่า แหล่งท่องเที่ยวด้านธรรมชาติที่มีนักท่องเที่ยวไปเที่ยวมากที่สุดคือ ลานหินปุ่ม จำนวน 324 คน เป็นหญิง 196 คน เป็นชาย 128 คน รองลงมาคือ ผาซุง มีผู้ไปเที่ยว 309 คน เป็นหญิง 185 คน เป็นชาย 124 คน และลานหินแตกมีผู้ไปเที่ยว 297 คน เป็นหญิง 178 คน เป็นชาย 119 คน เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวทั้งสามแห่งเป็นจุดเด่น ของอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้าที่นักท่องเที่ยวต้องการมาเที่ยวชม และแหล่งท่องเที่ยวด้านธรรมชาติอีก 9 แห่งก็มีนักท่องเที่ยวหญิงไปเที่ยวมากกว่านักท่องเที่ยวชายทุกแห่ง แสดงให้เห็นว่า แหล่งท่องเที่ยวด้านธรรมชาติมีนักท่องเที่ยวที่เป็นหญิงมากกว่าชาย ส่วนความคิดเห็นที่มีต่อความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยว พบว่านักท่องเที่ยวหญิงมีความคิดเห็นว่าแหล่งท่องเที่ยวด้านธรรมชาติ 11 แห่ง มีความพร้อมมากกว่านักท่องเที่ยวชาย แต่มีความคิดเห็นแตกต่างกัน เพียง 2 แห่ง คือจุด ชมวิว ภูลมโล และน้ำตกร่องกล้าเท่านั้น ซึ่งที่จุดชมวิวกูลมโลมีนักท่องเที่ยวไปเที่ยวเพียง 55 คน เป็นหญิง 38 คน มีความคิดเห็นว่า แหล่งท่องเที่ยวมีความพร้อมปานกลาง (3.11 คะแนน) และมีนักท่องเที่ยวเป็นชาย 171 คน มีความคิดเห็นว่าแหล่งท่องเที่ยวมีความพร้อมปานกลาง (2.65 คะแนน) แต่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ( $t = -2.038$ ) ซึ่งอาจเป็นเพราะจุดชมวิวกูลมโลเป็นจุดที่สูงทำให้มองเห็นทิวทัศน์ที่กว้างขวางและสวยงามเป็นที่ถูกใจนักท่องเที่ยวหญิงมากกว่า สำหรับน้ำตกร่องกล้าได้มีนักท่องเที่ยวไปเที่ยวเพียง 30 คน เป็นหญิง 23 คน มีความคิดเห็นว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความพร้อม (3.13 คะแนน) และเป็นชาย 7 คน ซึ่งมีความคิดเห็นว่ามีความพร้อมปานกลาง (2.57 คะแนน) ซึ่งมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ( $t = -2.375$ ) ซึ่งอาจเป็นเพราะน้ำตกร่องกล้าเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ต้องไปโดยการเดินเท้าและต้องติดต่อกับเจ้าหน้าที่พาไป เพราะมีสภาพเป็นป่าดิบเขาผสมป่าเบญจพรรณ จากการศึกษาด้วยความยากลำบากและไม่สะดวก ซึ่งมีนักท่องเที่ยวไปเที่ยวน้ำตกร่องกล้าจำนวนจำกัดแต่นักท่องเที่ยว

หญิงที่ได้เดินทางไปชมมีความคิดเห็นว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความพร้อมมากกว่า นักท่องเที่ยวชาย เพราะเล็งเห็นว่าเป็นน้ำตกที่มีสภาพแวดล้อมน่าท่องเที่ยวและมีพันธุ์ไม้แปลก ๆ มากมาย เช่น มะยมแคะ เป็นต้น

ส่วนแหล่งท่องเที่ยวด้านประวัติศาสตร์ 7 แหล่ง ได้มีนักท่องเที่ยวไปเที่ยวมากที่สุดคือโรงเรียนการเมืองการทหารมีผู้ไปเที่ยว 268 คน เป็นหญิง 154 คน เป็นชาย 114 คน รองลงมาคือลานอเนกประสงค์มีผู้ไปเที่ยว 257 คน เป็นหญิง 148 คน เป็นชาย 109 คน และสำนักอำนาจรัฐมีผู้ไปเที่ยว 244 คน เป็นหญิง 141 คน เป็นชาย 103 คน และที่อื่น ๆ ก็พบว่า เป็นนักท่องเที่ยวหญิงมากกว่าชายจะเห็นได้ว่า แหล่งท่องเที่ยวประวัติศาสตร์มีนักท่องเที่ยวนิยมไปเที่ยวโดยรวมมากกว่าแหล่งท่องเที่ยวด้านธรรมชาติ ซึ่งอาจเป็นเพราะแหล่งท่องเที่ยวด้านประวัติศาสตร์มีความเป็นมาที่น่าสนใจ และประทับใจ เพราะเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเมื่อไม่นานนัก อีกทั้งเป็นการต่อสู้ของคนไทยด้วยกัน แต่มีอุดมการณ์แตกต่างกันในขณะนั้น สำหรับความคิดเห็นที่มีต่อความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยว ด้านประวัติศาสตร์ พบว่า นักท่องเที่ยวหญิงมีความคิดเห็นว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความพร้อมมากกว่าความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวชายทั้ง 7 แหล่ง แต่มีความคิดเห็นแตกต่างกันเพียง 1 แหล่ง คือ สะพานมรณะหรือประตูว้าว ซึ่งมีนักท่องเที่ยวไปเที่ยวน้อยที่สุดคือ 104 คน เป็นหญิง 64 คน มีความคิดเห็นว่าเป็นปานกลาง (3.38 คะแนน) เป็นชาย 40 คน มีความคิดเห็นว่าเป็นปานกลาง (3.10 คะแนน) แต่มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ( $t = -2.163$ ) ซึ่งอาจเป็นเพราะแหล่งท่องเที่ยวนี้เป็นสถานที่ที่บรรดาเหล่าทหารไทยได้เสียชีวิตและบาดเจ็บ จำนวนมาก จากการถูกโจมตีจากผู้ที่ฝักใฝ่ในลัทธิคอมมิวนิสต์ในขณะนั้น ได้ชุ่มโจมตีจากภูมิประเทศที่อยู่เหนือกว่า แหล่งท่องเที่ยวนี้สามารถเดินทางไปเที่ยวได้ไม่ยากนักซึ่งเป็นสถานที่ที่มีความพร้อมพอสมควร

สำหรับความพร้อมเกี่ยวกับบริการต่าง ๆ ในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า 9 บริการ ปรากฏว่า บริการที่นักท่องเที่ยวใช้มากที่สุดคือ สถานที่จอดรถมีผู้ใช้บริการ 351 คน เป็นหญิง 209 คน เป็นชาย 142 คน รองลงมาคือ บริการศูนย์บริการนักท่องเที่ยว จำนวน 350 คน เป็นหญิง 211 คน เป็นชาย 139 คน และบริการห้องน้ำ-สุขา มีผู้ใช้บริการ 348 คน เป็นหญิง 209 คน เป็นชาย 139 คน และแหล่งบริการอื่น ๆ ก็มีนักท่องเที่ยวใช้บริการเป็นหญิงมากกว่าชาย แต่จากการศึกษาความคิดเห็น เกี่ยวกับความพร้อมของบริการดังกล่าว พบว่า นักท่องเที่ยวหญิงมีความคิดเห็นว่าเป็นแหล่งบริการมีความพร้อมมากกว่านักท่องเที่ยวชาย 8 บริการ แต่ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวทั้งหญิงและชายไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งจากเป็นเพราะบริการต่าง ๆ ในอุทยาน

แห่งชาติภูหินร่องกล้า ได้ให้บริการอย่างดี จึงทำให้นักท่องเที่ยวหญิง เห็นว่าบริการมีความพร้อมปานกลางถึงมาก (3.22 – 3.56 คะแนน) เช่นเดียวกับ ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่เห็นว่าการบริการมีความพร้อมปานกลางถึงมาก (3.17 – 3.51 คะแนน)

ส่วนความคิดเห็นเกี่ยวกับความพร้อมของสภาพแวดล้อมในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า 4 อย่าง พบว่า นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม คือ สภาพคุณภาพอากาศนักท่องเที่ยว จำนวน 350 คน เป็นหญิง 207 คน มีความคิดเห็นว่ามีพร้อมมาก (3.68 คะแนน) เป็นชาย 143 คน ก็มีความคิดเห็นว่ามีพร้อมมาก (3.59 คะแนน) เช่นเดียวกัน นอกจากนี้นักท่องเที่ยวก็มีความคิดเห็นต่อความพร้อมของสภาพแวดล้อม คือ สภาพคุณภาพของน้ำที่ใช้ สภาพคุณภาพของน้ำดื่ม และสภาพคุณภาพของน้ำตก ซึ่งนักท่องเที่ยวทั้งหญิงและชายมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งอาจเป็นเพราะที่อุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้ามีอากาศที่สะอาด ปราศจากมลพิษ จึงเห็นว่ามีพร้อมมาก ส่วนน้ำใช้ น้ำดื่ม และน้ำตก นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นว่ามีพร้อมปานกลาง ซึ่งอาจเป็นเพราะอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้าแห่งนี้เป็นแหล่งต้นน้ำ สภาพน้ำจึงยังไม่มีสารปนเปื้อนจากมนุษย์มากนัก

นอกจากนี้ยังได้มีการศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับเสียงต่าง ๆ ในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้าของนักท่องเที่ยวที่มีเพศแตกต่างกัน พบว่า ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว 353 คน เกี่ยวกับเสียงร้องเพลง นักท่องเที่ยวหญิง 210 คน มีความคิดเห็นว่าเป็นเสียงรบกวนน้อย (2.37 คะแนน) ส่วน นักท่องเที่ยวชาย 143 คน มีความคิดเห็นว่าเป็นเสียงรบกวนน้อย (2.24 คะแนน) เช่นกันแต่ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนเสียงรถยนต์ และเสียงมอเตอร์ไซค์ นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นว่าเป็นเสียงรบกวนน้อย ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติหากแต่นักท่องเที่ยวหญิงที่มีความคิดเห็นว่าเป็นเสียงรบกวนน้อย แต่มีคะแนนเฉลี่ยมากกว่า ส่วนเสียงธรรมชาติตามความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว 346 คน เป็นหญิง 207 คน มีความคิดเห็นว่าเป็นเสียงรบกวนน้อย (1.50 คะแนน) เป็นชาย 139 คน มีความคิดเห็นว่าเป็นเสียงรบกวนน้อย (1.70 คะแนน) แต่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ( $t = 2.023$ ) ซึ่งอาจเป็นเพราะนักท่องเที่ยวหญิงมีความคิดเห็นว่าการมาพักในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า ควรมีเสียงรบกวน เช่น เสียง นก เสียงจักจั่น และเสียงสัตว์ต่าง ๆ ซึ่งจะทำให้เป็นการพักผ่อนที่เป็นธรรมชาติมากกว่านักท่องเที่ยวชาย แต่เสียงรบกวนสภาพแวดล้อมนั้นก็คือ เสียงรบกวนต่าง ๆ และเสียงของคนมากกว่า

2. สำหรับความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีอายุแตกต่างกัน ในความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวด้านธรรมชาติ พบว่า ลานหินปุ่ม เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีนักท่องเที่ยวไปเที่ยวมากที่สุด 324 คน เป็น ผู้ที่มีอายุน้อย (ต่ำกว่า 30.32 ปี) 187 คน มีอายุมาก (ตั้งแต่ 30.32 ปีขึ้นไป) 137 คน รองลงมาคือ ผาสูงมีผู้ไปเที่ยว 309 คน มีอายุน้อย 173 คน มีอายุมาก 136 คน และลานหินแตกมีผู้ไปเที่ยว 297 คน มีอายุน้อย 167 คน มีอายุมาก 130 คน ส่วนแหล่งท่องเที่ยวด้านธรรมชาติอื่น ๆ ได้แก่ จุดชมวิวย่านม้งร่องกล้า น้ำตกมรกต-ภราดร และจุดชมวิวยารพายุ ก็มีนักท่องเที่ยวที่มีอายุน้อยไปเที่ยวมากกว่าผู้ที่มีอายุมากทุก ๆ แหล่ง จากผลการศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวด้านธรรมชาติ 12 แหล่ง นักท่องเที่ยวที่มีอายุน้อย และอายุมากมีความคิดเห็นแตกต่างกันเพียง 1 แหล่ง คือ จุดชมวิวย่านม้งร่องกล้า ซึ่งมีนักท่องเที่ยวไปเที่ยว 102 คน เป็นผู้มีอายุน้อย 56 คน มีความคิดเห็นว่ามีความพร้อมปานกลาง (3.30 คะแนน) ส่วนผู้ที่มีอายุมากจำนวน 46 คน มีความคิดเห็นว่ามีความพร้อมปานกลาง (3.04 คะแนน) แต่มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ( $t = 2.186$ ) ซึ่งอาจเป็นเพราะจุดชมวิวนี้นี้ เป็นสถานที่ที่มีความสวยงาม โดยเฉพาะในฤดูหนาวที่มีหมอกปกคลุม โดยทั่วไป อีกทั้งมีการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของชาวม้งประเภท พืชผัก ผลไม้ และไม้ดอกจากเมืองหนาวอีกทั้งหัตถกรรมต่าง ๆ จึงทำให้นักท่องเที่ยวที่มีอายุน้อยมีความคิดเห็นว่าคุณค่าของจุดชมวิวนี้นี้พร้อมที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวด้านธรรมชาติมากกว่าผู้ที่มีอายุมาก

ส่วนแหล่งท่องเที่ยวด้านประวัติศาสตร์ทั้ง 7 แหล่ง พบว่า นักท่องเที่ยวที่มีอายุน้อย ไปเที่ยวทุกแหล่งมีจำนวนมากกว่าผู้ที่มีอายุมาก ส่วนความคิดเห็นเกี่ยวกับความพร้อม นักท่องเที่ยวที่มีอายุน้อยมีความคิดเห็นว่างังหน้ำมีความพร้อมมาก (3.53 คะแนน) นอกจากนั้นมีความพร้อมปานกลางคือ ลานอเนกประสงค์ (3.47 คะแนน) โรงเรียนการเมืองการทหาร (2.44 คะแนน) สำนักอำนาจรัฐ (3.42 คะแนน) สะพานมรณะหรือประตูวิ้ว (3.32 คะแนน) ที่หลบภัยทางอากาศ (3.37 คะแนน) และสุสานนักรบ (3.35 คะแนน) แต่ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีอายุน้อย และอายุมาก เกี่ยวกับความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวด้านประวัติศาสตร์ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งอาจเป็นเพราะแหล่งท่องเที่ยวด้านประวัติศาสตร์มีความพร้อมในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้อย่างชัดเจน เป็นที่ประทับใจของนักท่องเที่ยวได้ทั้งผู้ที่มีอายุน้อย และอายุมาก

จากผลการศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับความพร้อมของบริการต่าง ๆ ในอุทยานอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า พบว่า นักท่องเที่ยวที่มีอายุน้อยมีจำนวนผู้ใช้บริการทุกบริการ มากกว่าผู้ที่มีอายุมาก ซึ่งนักท่องเที่ยวที่มีอายุน้อยมีความคิดเห็นว่าคุณค่าของบริการที่มีความพร้อมมาก คือ บริการที่พัก (3.53 คะแนน) บริการสถานที่จอดรถ (3.53 คะแนน) ส่วนอีก 7 บริการมีความคิดเห็นว่ามี

ความพร้อมปานกลาง ได้แก่ บริการศูนย์บริการนักท่องเที่ยว (3.48 คะแนน) บริการห้องน้ำ – สุขา (3.40 คะแนน) บริการเกี่ยวกับสื่อและข้อมูล (3.36 คะแนน) และบริการกำจัดขยะและความสะอาด (3.36 คะแนน) เป็นต้น แต่เมื่อเปรียบเทียบคะแนนความคิดเห็นเกี่ยวกับความพร้อมของบริการต่าง ๆ ของนักท่องเที่ยวที่มีอายุน้อยและอายุมาก ปรากฏว่า ไม่มีความเห็นที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเลย ซึ่งอาจเป็นเพราะบริการต่าง ๆ ในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้าได้มีการจัดการอย่างถูกต้องและเหมาะสมระดับหนึ่ง นักท่องเที่ยวที่ได้รับบริการ จึงมีความคิดเห็นคล้ายคลึงกัน

สำหรับความคิดเห็นเกี่ยวกับความพร้อมของสภาพแวดล้อมในอุทยานอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า 4 อย่างของนักท่องเที่ยวที่มีอายุแตกต่างกัน ปรากฏว่านักท่องเที่ยวที่มีอายุน้อยมีการใช้บริการมากกว่าผู้ที่มีอายุมากทุกอย่าง และนักท่องเที่ยวที่มีอายุน้อยมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความพร้อมของสภาพแวดล้อม เกี่ยวกับสภาพคุณภาพของอากาศมาก (3.66 คะแนน) ส่วนสภาพแวดล้อมอีก 3 อย่าง มีความคิดเห็นว่ามีความพร้อมปานกลาง คือ สภาพคุณภาพของน้ำใช้ (3.38 คะแนน) สภาพคุณภาพของน้ำตก (3.36 คะแนน) และสภาพคุณภาพของน้ำดื่ม (3.15 คะแนน) ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีอายุแตกต่างกัน แล้วปรากฏว่า มีความแตกต่างกันเพียง 1 ประเด็น คือสภาพคุณภาพของน้ำดื่ม โดยนักท่องเที่ยวที่มีอายุน้อยมีความคิดเห็นว่ามีความพร้อมปานกลาง (3.15 คะแนน) และผู้ที่มีอายุมากมีความคิดเห็นแก่ความพร้อมปานกลาง (3.29 คะแนน) แต่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ( $t = -2.117$ ) ซึ่งอาจเป็นเพราะผู้ที่มีอายุมากสามารถหาน้ำดื่มที่มีคุณภาพได้จากที่ให้บริการ และ/หรือได้มีการเตรียมการดีกว่า

ผลการศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับเสียงรบกวนต่าง ๆ ในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้าของนักท่องเที่ยวที่มีอายุแตกต่างกัน พบว่า นักท่องเที่ยวที่มีอายุน้อยมีความคิดเห็นว่า เสียงที่รบกวนน้อย คือเสียงรถยนต์ (2.41 คะแนน) เสียงร้องเพลง (2.41 คะแนน) เสียงมอเตอร์ไซค์ (2.39 คะแนน) และเสียงธรรมชาติ (1.62 คะแนน) และความคิดเห็นเกี่ยวกับเสียงรบกวนของผู้ที่มีอายุ ปรากฏว่า รบกวนน้อยทุกอย่างเช่นกัน แต่มีความแตกต่างเพียงอย่างเดียวคือเสียงร้องเพลง ซึ่งผู้ที่มีอายุน้อยมีความคิดเห็นว่า รบกวนน้อย (2.41 คะแนน) แต่ผู้ที่มีอายุมากมีความคิดเห็นว่ารบกวนน้อยเช่นกัน (2.19 คะแนน) แต่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ( $t = 2.021$ ) แสดงให้เห็นว่านักท่องเที่ยวที่มีอายุน้อยมีความรู้สึกกลัวเสียง ร้องเพลงรบกวนมากกว่าผู้ที่มีอายุมาก ซึ่งอาจเป็นเพราะผู้ที่มีอายุน้อยมีความรู้สึกเกี่ยวกับเสียงต่าง ๆ มากกว่าผู้ที่มีอายุมาก และเสียงร้องเพลงในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า อาจมีอยู่เป็นเวลานาน โดยเฉพาะเวลากลางคืน จึงทำให้นักท่องเที่ยวที่ต้องการพักผ่อนมีความรำคาญ จึงมีความคิดเห็นแตกต่างกับผู้ที่มีอายุมาก

3. จากการศึกษาความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันเกี่ยวกับความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวด้านธรรมชาติ ปรากฏว่า นักท่องเที่ยวที่ไปเที่ยวอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า เป็นผู้ที่มีการศึกษา (ตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 ขึ้นไป) จำนวนมากกว่าผู้มีการศึกษาน้อย (ต่ำกว่าระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6) ได้แก่ ลานหินปุ่ม เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีนักท่องเที่ยวไปเที่ยวมากที่สุด 324 คน เป็นผู้มีการศึกษามาก 273 คน มีการศึกษาน้อย 51 คน รองลงมาคือ ผาซุง เป็นผู้ที่มีการศึกษามาก 259 คน มีการศึกษาน้อย 50 คน และลานหินแตกเป็นผู้ที่มีการศึกษามาก 253 คน และมีการศึกษาน้อย 44 คน เป็นต้น จากผลการศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวด้านธรรมชาติของนักท่องเที่ยวที่มีการศึกษาแตกต่างกันปรากฏว่า นักท่องเที่ยวที่มีการศึกษาน้อยมีความคิดเห็นว่ามีความพร้อมมาก 2 แหล่ง คือ ผาซุง ผู้มีการศึกษาน้อยมีความคิดเห็นว่ามีความพร้อมมาก (3.68 คะแนน) ผู้มีการศึกษามากมีความคิดเห็นว่ามีความพร้อมมากเช่นกัน (3.51 คะแนน) แต่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ( $t = 2.091$ ) และน้ำตกห้วยชะมיןน้อย ผู้มีการศึกษาน้อยมีความคิดเห็นว่ามีความพร้อมมาก (3.58 คะแนน) ผู้มีการศึกษามากมีความคิดเห็นว่ามีพร้อมปานกลาง (3.08 คะแนน) ซึ่งแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ( $t = 2.788$ ) ซึ่งอาจเป็นเพราะผู้มีการศึกษาน้อย มีความประทับใจในพื้นที่ผาซุง ที่มองเห็นทิวทัศน์ของเทือกเขาที่สลับซับซ้อนและมีพุ่มไม้ต่าง ๆ ที่สามารถจะศึกษาได้ รวมทั้งประวัติศาสตร์ของการต่อสู้ในอดีต ส่วนน้ำตกห้วยชะมיןน้อยก็เป็นน้ำตกที่เดินเข้าไปได้สะดวก มีแอ่งน้ำสามารถเล่นน้ำได้ การเดินทางก็สะดวกสบายเหมาะสำหรับเป็นที่พักผ่อน

ส่วนแหล่งท่องเที่ยวด้านประวัติศาสตร์ทั้ง 7 แหล่ง ปรากฏว่า นักท่องเที่ยวที่มีการศึกษาแตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความพร้อม ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่นักท่องเที่ยวที่มีการศึกษาน้อย มีความคิดเห็นว่แหล่งท่องเที่ยวด้านประวัติศาสตร์มีความพร้อมมาก 2 แหล่ง คือ กังหันน้ำ (3.63 คะแนน) และโรงเรียนการเมืองการทหาร (3.51 คะแนน) ซึ่งอาจเป็นเพราะนักท่องเที่ยวที่มีการศึกษาน้อย มีความประทับใจในกังหันน้ำที่ทำด้วยไม้ขนาดใหญ่ เส้นผ่าศูนย์กลาง 1.5 เมตร สร้างโดยฝีมือนิสิต คณะวิศวกรรมศาสตร์จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่เคยเป็นแนวร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์ในอดีต สร้างขึ้นเพื่อใช้ดำข้าว เพื่อทุนเวลาและแรงงาน ส่วน โรงเรียนการทหารก็อาจประทับใจ เพราะเป็นสถานที่ซึ่งใช้จัดการเพื่อการต่อสู้อย่างเป็นทางการ

ส่วนความคิดเห็นเกี่ยวกับความพร้อมของบริการต่าง ๆ ในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า พบว่านักท่องเที่ยวที่มีการศึกษาแตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความพร้อมของบริการต่าง ๆ 9 บริการ แตกต่างกันเพียง 1 ประเด็น คือ การกำจัดขยะและความสะอาด ซึ่งนักท่องเที่ยวที่มีการ

ศึกษาน้อยมีความคิดเห็นว่ามีความพร้อมมาก (3.57 คะแนน) แต่นักท่องเที่ยวที่มีการศึกษามาก มีความคิดเห็นว่ามีความพร้อมปานกลาง (3.35 คะแนน) ซึ่งมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ( $t = 2.254$ ) ซึ่งอาจเป็นเพราะผู้มีการศึกษาน้อยเห็นว่าในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า ได้มีการกำจัดขยะและความสะอาดดีแล้ว แต่นักท่องเที่ยวที่มีการศึกษามากมีความคิดเห็นว่าเป็นพื้นที่อุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า ควรมีการกำจัดขยะและความสะอาดที่ดีกว่าที่เป็น สำหรับการบริการอื่น ๆ ที่นักท่องเที่ยวที่มีการศึกษาแตกต่างกันมีความเห็นว่าพร้อมมาก คือ สถานที่จอดรถและบริการที่พัก

สำหรับความคิดเห็นเกี่ยวกับความพร้อมของสภาพแวดล้อมในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า พบว่า นักท่องเที่ยวที่มีการศึกษาแตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพคุณภาพของอากาศว่าพร้อมมาก คือ นักท่องเที่ยวที่มีการศึกษาน้อย มีความคิดเห็นว่ามีความพร้อมมาก (3.65 คะแนน) และผู้ที่มีการศึกษามากก็เห็นว่ามีความพร้อมมาก (3.64 คะแนน) เช่นกัน นอกจากนี้ นักท่องเที่ยวที่มีการศึกษาแตกต่างกันมีความคิดเห็นว่าคุณภาพแวดล้อมมีความพร้อมปานกลางไม่แตกต่างกัน คือ สภาพคุณภาพของน้ำตก สภาพคุณภาพของน้ำใช้ และสภาพคุณภาพของน้ำดื่ม ซึ่งจะเห็นได้ว่าสภาพอากาศในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้าดีมาก เหมาะที่จะเป็นแหล่งท่องเที่ยว

ส่วนเสียงรบกวนที่ได้ทำการศึกษา พบว่า นักท่องเที่ยวที่มีการศึกษาแตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับเสียงรบกวนไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทั้งเสียงรถยนต์ มอเตอร์ไซค์ เสียงร้องเพลง และเสียงธรรมชาติ ซึ่งอาจเป็นเพราะนักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นว่าเป็นเสียงเหล่านี้มีได้ดังอยู่ตลอดเวลา และพื้นที่กว้างขวาง เสียงจึงไม่รบกวนเหมือนเสียงที่เคยมีประสบการณ์ในเมืองใหญ่

4. สำหรับผลการศึกษาคำคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีอาชีพแตกต่างกันพบว่า นักท่องเที่ยวที่ไปเที่ยวเป็นผู้ที่ไม่อยู่ในหน่วยงานภาครัฐ/รัฐวิสาหกิจ ตามความคิดเห็นเกี่ยวกับความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยว ปรากฏว่า นักท่องเที่ยวที่มีอาชีพแตกต่างกัน มีความคิดเห็นว่าคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยวด้านธรรมชาติที่มีความพร้อมมาก คือ ผู้ที่มีอาชีพอยู่ในหน่วยงานภาครัฐ รัฐวิสาหกิจ มีความคิดเห็นว่ามีพร้อมมาก (3.55 คะแนน) และผู้ที่มีอาชีพไม่อยู่ในหน่วยงานของภาครัฐ รัฐวิสาหกิจ ก็มีความคิดเห็นว่ามีพร้อมมาก (3.54) ส่วนแหล่งท่องเที่ยวด้านธรรมชาติอีก 11 แหล่ง ก็มีความคิดเห็นว่ามีความพร้อมปานกลาง แต่ความคิดเห็นของผู้ที่มีอาชีพแตกต่างกัน เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวด้านธรรมชาติก็ไม่มี ความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว

ที่มีอาชีพแตกต่างกัน เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวด้านประวัติศาสตร์ก็ไม่มี ความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเหมือนกัน

ส่วนความคิดเห็นเกี่ยวกับความพร้อมของบริการต่าง ๆ ในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า ปรากฏว่า นักท่องเที่ยวที่มีอาชีพแตกต่างกันมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่มีบริการที่ผู้มีอาชีพแตกต่างกันมีความคิดเห็นว่าพร้อมมากเช่นเดียวกัน คือ บริการที่พัก และสถานที่จอดรถ แสดงให้เห็นว่าอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า แห่งนี้มีการจัดการเกี่ยวกับบริการที่พักรวมและสถานที่จอดรถเป็นอย่างดี เป็นที่ประทับใจของนักท่องเที่ยวอย่างมาก

จากผลการศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับความพร้อมของสภาพแวดล้อมในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า พบว่านักท่องเที่ยวที่มีอาชีพแตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพคุณภาพของอากาศแตกต่างกัน คือ ผู้ที่มีอาชีพไม่อยู่ในหน่วยของภาครัฐ/รัฐวิสาหกิจ มีความคิดเห็นว่า สภาพคุณภาพของอากาศพร้อมมาก (3.69 คะแนน) และผู้ที่มีอาชีพอยู่ในหน่วยงานภาครัฐ/วิสาหกิจมีความคิดเห็นว่าพร้อมมาก (3.55 คะแนน) แต่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ( $t = -2.222$ ) ซึ่งอาจเป็นเพราะผู้มีอาชีพไม่อยู่ในหน่วยงานภาครัฐ/รัฐวิสาหกิจ เป็นผู้ปฏิบัติงานอยู่ในพื้นที่ที่มีอากาศไม่ธรรมดา ซึ่งอาจเป็นในห้องปรับอากาศหรือในรถยนต์ที่มีเครื่องปรับอากาศ แต่อยู่ในพื้นที่ ซึ่งเต็มไปด้วยหมอกควันพิษ เมื่อได้มีโอกาสมาใช้เวลาในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า ซึ่งมีอากาศที่ปลอดโปร่ง และบริสุทธิ์ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าคุณภาพของอากาศมีความพร้อมมาก ส่วนสภาพแวดล้อมอื่น ๆ นักท่องเที่ยวก็มีความคิดเห็นว่ามีความพร้อมปานกลาง และไม่มีความแตกต่างกัน

ส่วนเสียงรบกวนที่ได้ทำการศึกษา ปรากฏว่านักท่องเที่ยวที่มีอาชีพแตกต่างกันก็มีความคิดเห็นเกี่ยวกับเสียงรบกวนไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งเสียงรถยนต์ มอเตอร์ไซค์ เสียงร้องเพลง และเสียงธรรมชาติ จึงอาจเป็นเพราะเสียงเหล่านี้มิได้มีตลอดเวลา นักท่องเที่ยวที่มีอาชีพแตกต่างกัน ซึ่งเห็นเป็นเสียงรบกวนเล็กน้อยเท่านั้น

5. สำหรับความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีประสบการณ์แตกต่างกันเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวด้านธรรมชาติ 12 แหล่ง พบว่า ที่ลานหินปุ่มมีนักท่องเที่ยว 324 คน เป็นผู้ที่ไม่ม่ประสบการณ์ 202 คน มีความคิดเห็นว่ามีความพร้อมปานกลาง (3.46 คะแนน) แต่นักท่องเที่ยวที่มีประสบการณ์ 122 คน มีความคิดเห็นว่ามีความพร้อมมาก (3.62 คะแนน) ซึ่งแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ( $t = -2.783$ ) เช่นเดียวกับที่ผาชูธง ซึ่งมีนักท่องเที่ยว 309 คน เป็นผู้ไม่มี



ประสบการณ์ 187 คน มีความคิดเห็นว่ามีความพร้อมปานกลาง (3.48 คะแนน) และผู้มีประสบการณ์ 122 คน มีความคิดเห็นว่ามีความพร้อมมาก (3.63 คะแนน) ซึ่งแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05 ( $t = -2.506$ ) จะเห็นได้ว่า แหล่งท่องเที่ยวทั้งสองนี้มีนักท่องเที่ยวที่มีประสบการณ์มีความคิดเห็นว่ามีความพร้อมมาก ซึ่งอาจเป็นเพราะนักท่องเที่ยวได้เปรียบเทียบกับสถานที่ที่เคยพบครั้งก่อน แต่การมาครั้งนี้อาจมีการพัฒนาดีขึ้น จึงทำให้มีความคิดเห็นว่ามีความพร้อมมาก ส่วนนักท่องเที่ยวที่ใหม่ที่มีประสบการณ์แตกต่างกัน มีความคิดเห็นว่ามีความพร้อมแตกต่างกัน โดยผู้มีประสบการณ์มีความคิดเห็นว่ามีความพร้อมปานกลาง (3.29 คะแนน) ส่วนผู้ที่ไม่มีประสบการณ์มีความคิดเห็นว่ามีความพร้อมปานกลาง (2.79 คะแนน) แต่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ( $t = -2.200$ ) ซึ่งอาจเป็นเพราะแหล่งท่องเที่ยวนี้ได้มีการพัฒนาให้มีสภาพที่ดีขึ้นสามารถใช้เป็นที่เล่นน้ำได้ดี ส่วนแหล่งท่องเที่ยวด้านธรรมชาติอีก 10 แหล่ง นักท่องเที่ยวที่มีประสบการณ์แตกต่างกัน มีความคิดเห็นว่ามีพร้อมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ส่วนความคิดเห็นเกี่ยวกับความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวด้านประวัติศาสตร์ 7 แหล่ง พบว่า ที่โรงเรียนการเมืองการทหาร มีนักท่องเที่ยว 268 คน เป็นผู้ที่ไม่มีประสบการณ์ 162 คน มีความคิดเห็นว่ามีความพร้อมปานกลาง (3.40 คะแนน) นักท่องเที่ยวที่มีประสบการณ์ 106 คน มีความคิดเห็นว่ามีความพร้อมมาก (3.55 คะแนน) ซึ่งแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ( $t = 2.040$ ) กันหันน้ำ มีนักท่องเที่ยว 210 คน เป็นผู้ที่ไม่มีประสบการณ์ 116 คน มีความคิดเห็นว่ามีความพร้อมปานกลาง (3.38 คะแนน) แต่นักท่องเที่ยวที่มีประสบการณ์ 94 คน มีความคิดเห็นว่ามีความพร้อมมาก (3.63 คะแนน) ซึ่งแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ( $t = 3.057$ ) สำนักอานาจรฐ มีนักท่องเที่ยว 244 คน เป็นนักท่องเที่ยวที่ไม่มีประสบการณ์ 141 คน มีความคิดเห็นว่ามีความพร้อมปานกลาง (3.32 คะแนน) เป็นนักท่องเที่ยวที่มีประสบการณ์ 103 คน มีความคิดเห็นว่ามีความพร้อมมาก (3.52 คะแนน) ซึ่งมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ( $t = -2.747$ ) และลานอเนกประสงค์ มีนักท่องเที่ยว 257 คน เป็นนักท่องเที่ยวที่ไม่มีประสบการณ์ 159 คน มีความคิดเห็นว่ามีความพร้อมปานกลาง (3.42 คะแนน) แต่นักท่องเที่ยวที่มีประสบการณ์ 98 คน มีความคิดเห็นว่ามีความพร้อมมาก (3.58 คะแนน) ซึ่งมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ( $t = -2.338$ ) ซึ่งอาจเป็นเพราะผู้มีประสบการณ์มีความเข้าใจในเรื่องราวต่าง ๆ ดีมากขึ้น ทำให้เกิดความซาบซึ้งในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีต จากการที่ได้มาเยี่ยมชมพื้นที่อีกครั้ง นอกจากนั้นยังเห็นได้ว่าความคิดเห็นเกี่ยวกับความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวด้านประวัติศาสตร์ ในความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีประสบการณ์จะมีมากกว่าผู้ที่ไม่มีประสบการณ์ทุกแหล่ง

สำหรับความคิดเห็นเกี่ยวกับความพร้อมของบริการต่าง ๆ ในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า พบว่า นักท่องเที่ยวที่มีประสบการณ์แตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบริการ 9 บริการ แตกต่างกัน เพียง 1 ประเด็น คือ บริการศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ที่นักท่องเที่ยวได้ใช้บริการ 350 คน เป็นผู้ที่ไม่มีความพร้อม 225 คน มีความคิดเห็นว่ามีความพร้อมปานกลาง (3.41 คะแนน) เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ 125 คน มีความคิดเห็นว่ามีพร้อมมาก (3.53 คะแนน) ซึ่งแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ( $t = 2.315$ ) ซึ่งอาจเป็นเพราะนักท่องเที่ยวที่มีประสบการณ์สามารถติดต่อกับศูนย์บริการนักท่องเที่ยวได้โดยสะดวก และเข้าใจในข้อมูลที่ได้ดีกว่าผู้ที่ไม่มีความพร้อม นอกจากนี้ยังพบว่า นักท่องเที่ยวที่มีประสบการณ์แตกต่างกันมีความคิดเห็นว่าการบริการของอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า มีความพร้อมมาก คือ บริการที่พัก และสถานที่จอดรถ จะเห็นได้ว่าอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้ามีบริการที่พักรถและที่จอดรถเป็นที่ประทับใจของนักท่องเที่ยวที่ได้ใช้บริการส่วนบริการอื่น ๆ ก็มีความคิดเห็นว่ามีพร้อมปานกลาง ไม่มีผลแตกต่างกันได้แก่ บริการเกี่ยวกับหนังสือและข้อมูล ห้องน้ำ-สุขา การกำจัดน้ำขยะและความสะอาด เป็นต้น

ผลการศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับความพร้อมของสภาพแวดล้อมในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า ปรากฏว่านักท่องเที่ยวที่มี ประสบการณ์แตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความพร้อมของสภาพแวดล้อมในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า ไม่แตกต่างกันทั้ง 4 อย่าง แต่นักท่องเที่ยวที่มีประสบการณ์แตกต่างกันมีความคิดเห็นว่างสภาพคุณภาพของอากาศมีความพร้อมมากไม่แตกต่างกัน คือ ผู้ที่มีประสบการณ์มีความคิดเห็นว่ามีพร้อมมาก (3.65 คะแนน) และผู้ที่ไม่มีความพร้อมมีความคิดเห็นว่ามีพร้อมมาก (3.64 คะแนน) แสดงให้เห็นว่า อากาศที่อุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้าแห่งนี้เหมาะสมมากสำหรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการอากาศที่ดี ส่วนสภาพอย่างอื่นก็มีความพร้อมปานกลาง คือ สภาพคุณภาพน้ำใช้ สภาพคุณภาพน้ำตก และ สภาพคุณภาพน้ำดื่ม

ส่วนเสียงรบกวนที่ทำการศึกษา พบว่า นักท่องเที่ยวที่มีประสบการณ์แตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับเสียงรบกวนแตกต่างกันเพียง 1 ประเด็น คือเสียงเพลง ซึ่งนักท่องเที่ยวที่มีประสบการณ์มีความคิดเห็นที่เสียงเพลงรบกวนปานกลาง (2.46 คะแนน) ผู้ที่ไม่มีความพร้อมมีความคิดเห็นว่าเป็นเสียงรบกวนปานกลาง (2.24 คะแนน) ซึ่งแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ( $t = 2.061$ ) ซึ่งอาจเป็นเพราะผู้ที่มีประสบการณ์มีความคิดเห็นว่าการไปท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า ควรจะมีความสงบมากกว่าเสียงอึกทึก เพราะทำให้ไม่สามารถพักผ่อนได้เต็มที่ตามที่ต้องการ

## สรุปและข้อเสนอแนะ

### สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมของนักท่องเที่ยว ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การบริการต่าง ๆ และสภาพแวดล้อมในอุทยานฯ รวมทั้งความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยใช้แบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว จำนวน 397 คน และนำมาวิเคราะห์ทางสถิติเพื่อหาค่าร้อยละคะแนนเฉลี่ย และหาค่าความแตกต่างระหว่างปัจจัยกับความคิดเห็นด้วยวิธี t-test สรุปผลการศึกษาดังต่อไปนี้

#### สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมของนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า

นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 59.7 อายุเฉลี่ย 30.32 ปี มีระดับการศึกษาปริญญาตรีมากที่สุด ร้อยละ 58.5 มีอาชีพเป็นพนักงานบริษัทเอกชนมากที่สุด ร้อยละ 26.7 มีรายได้เฉลี่ยคนละ 15,106.80 บาท ต่อเดือน และมีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดกรุงเทพมหานครมากที่สุด ร้อยละ 25.4 โดยทราบแหล่งข่าวจากโทรทัศน์ ร้อยละ 76.8

และยังพบว่าส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยวที่เพิ่งเคยมาเที่ยวเป็นครั้งแรก ร้อยละ 66.0 โดยเดินทางเป็นกลุ่มเพื่อนมากที่สุด ร้อยละ 56.4 มีผู้ร่วมเดินทางเฉลี่ยกลุ่มละ 13.99 คน และส่วนใหญ่เดินทางโดยใช้รถยนต์ส่วนตัวมากที่สุด ร้อยละ 78.8

#### การใช้บริการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศและบริการต่างๆ ของนักท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า

ลานหินปุ่มเป็นแหล่งท่องเที่ยวด้านธรรมชาติที่นักท่องเที่ยวใช้บริการมากที่สุด ร้อยละ 81.6 และนักท่องเที่ยวใช้บริการแหล่งท่องเที่ยวด้านประวัติศาสตร์มากที่สุดคือ โรงเรียนการเมืองการทหาร ร้อยละ 67.5 ส่วนการบริการต่างๆ ที่อุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้ามีไว้บริการ พบว่านักท่องเที่ยวใช้บริการสถานที่จอดยานพาหนะมากที่สุด ร้อยละ 88.4

ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บริการต่างๆ และสภาพแวดล้อมในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า

นักท่องเที่ยวเห็นว่าผาชูธง (3.54 คะแนน) และลานหินปุ่ม (3.52 คะแนน) เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีความพร้อมมาก ส่วนด้านการบริการนักท่องเที่ยวเห็นว่ามีความพร้อมมาก คือ การบริการที่พัก (3.54 คะแนน) และสถานที่จอดยานพาหนะ (3.52 คะแนน) และยังเห็นว่าสภาพและคุณภาพของอากาศมีความพร้อมมาก (3.64 คะแนน) ส่วนการรบกวนของเสียงนักท่องเที่ยวเห็นว่าเสียงของธรรมชาติรบกวนน้อย (1.58 คะแนน)

ปัญหาและข้อเสนอแนะของนักท่องเที่ยวที่มีต่ออุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า มีปัญหาด้านสถานที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศมากที่สุด ร้อยละ 16.6 โดยมีปัญหา ไม่มีป้ายบอกทาง มีปัญหาด้านที่พัก ร้อยละ 11.1 คือปัญหาบ้านพักมีน้อย และไม่สะอาด นอกจากนี้มีปัญหาคืออาหารมีราคาแพง และบุคลากรไม่ยิ้มแย้ม

ข้อเสนอแนะให้ทำป้ายบอกระยะมากที่สุด ร้อยละ 8.6 นอกจากนี้เสนอแนะให้เพิ่มบ้านพัก ร้านอาหาร จัดตั้งถังขยะตามจุดท่องเที่ยว และควรกำหนด เวลาทำกิจกรรม

ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของนักท่องเที่ยวที่มีความคิดเห็นต่อความพร้อมของสถานที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บริการต่างๆ และสภาพแวดล้อมในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า พบว่าเพศของนักท่องเที่ยวที่แตกต่างกันมีผลต่อความคิดเห็นในเรื่องความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 3 แหล่ง คือ น้ำตกร่องกล้า จุดชมวิวกุหลาบและสะพานมรณะหรือประตูสวรรค์ นอกจากนี้มีผลต่อเสียงรบกวนที่เป็นเสียงธรรมชาติ อายุของนักท่องเที่ยวที่แตกต่างกันมีผลต่อความคิดเห็นในเรื่องความพร้อมของจุดชมวิบบ้านมิ่งร่องกล้า สภาพของน้ำดื่มและเสียงเพลง การศึกษาของนักท่องเที่ยวที่แตกต่างกันมีผลต่อความคิดเห็นในเรื่องความพร้อมของ ผาชูธง น้ำตกห้วยชะมื่นน้อย และการกำจัดขยะ ส่วนอาชีพมีเพียง 1 ประเด็นคือด้านสภาพอากาศมีผลต่อความคิดเห็นในเรื่องความพร้อม และประสบการณ์ ในการท่องเที่ยว พบว่ามีผลต่อความคิดเห็นต่อความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศถึง 7 แหล่ง ได้แก่ ลานหินปุ่ม ผาชูธง น้ำตกศรีพัชรินทร์ โรงเรียนการเมืองการทหาร กังหันน้ำ สำนักอำนาจรัฐ และลานอเนกประสงค์ และยังมีผลต่อความคิดเห็นในเรื่องของการบริการของศูนย์บริการนักท่องเที่ยว และเสียงรบกวน

### ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุง และพัฒนาการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า เพื่อเกิดประโยชน์และเพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการต่าง ๆ แก่นักท่องเที่ยว มีดังนี้

1. จัดนิทรรศการเพื่อประชาสัมพันธ์เผยแพร่ ให้ข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวด้านธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวด้านประวัติศาสตร์ โดยให้วิทยากรที่เคยมีส่วนร่วมเกี่ยวกับประวัติศาสตร์การสู้รบในอดีตมาบรรยายเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนแก่นักท่องเที่ยวรวมทั้งเป็นผู้นำทางในการท่องเที่ยวด้วย
2. ให้บริการโดยการตั้งป้ายบอกตามทางเดินและระยะทางเป็นจุด ๆ เพื่อป้องกันการพลัดหลง และเพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถคำนวณเวลาเดินทางไป - กลับ โดยไม่กินเวลาที่ทางอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้ากำหนดไว้
3. จัดให้มีโครงการท่องเที่ยวที่รักษาสภาพแวดล้อม เช่น โครงการ “ภูหินร่องกล้ากับดาวพิเศษ” เพื่อรณรงค์ให้นักท่องเที่ยวทิ้งขยะให้เป็นที่ ไม่นำวัสดุที่ไม่ย่อยสลายเข้าไปในบริเวณที่เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศทั้งด้านธรรมชาติและด้านประวัติศาสตร์
4. กำหนดเวลาในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่รับกวนบรรยากาศในการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวด้วยกันเอง ซึ่งมีมากมายหลายกลุ่ม

### ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว ต่อความพร้อมของการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า โดยใช้ปัจจัยอื่น ๆ เช่น ภูมิสำเนา รายได้ ลักษณะกลุ่มของนักท่องเที่ยว ลักษณะการเดินทางของนักท่องเที่ยว และวัตถุประสงค์
2. ควรมีการศึกษาความคิดเห็นต่อความพร้อมของการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า ในกลุ่ม ๆ อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า อาทิ กลุ่มผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยว ประชาชนที่อยู่บริเวณรอบ ๆ อุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า และเจ้าหน้าที่ - ลูกจ้างของอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า

## เอกสารและสิ่งอ้างอิง

- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2543. **ทุ่งแสงหลวง ภูหินร่องกล้า บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), กรุงเทพฯ.**
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2544. **แผนปฏิบัติการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแห่งชาติ. บริษัท อัลซา จำกัด, กรุงเทพฯ.**
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2544. **รายงานสถิติประจำปี 2544. การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, กรุงเทพฯ.**
- คณะวนศาสตร์. 2534. **แผนแม่บทการจัดการพื้นที่อุทยานแห่งชาติภูกระดึง จังหวัดเลย. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.**
- จรรยา แววุฒินันท์. 2525. **รวมกฎหมายป่าไม้. บริษัทบพิตรการพิมพ์จำกัด, กรุงเทพฯ.**
- ฉลอง น้อยฉิม. 2542. **การพัฒนาคู่มือสื่อความหมายธรรมชาติและประวัติศาสตร์เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยมหิดล.**
- ช่อเพชร ทิณพรรณ. 2541. **สภาพเศรษฐกิจสังคมของนักท่องเที่ยวที่มีความสัมพันธ์กับการประกอบกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.**
- เดโช สวานานนท์. 2542. **ปทานุกรมจิตวิทยา. อักษรบริการ, กรุงเทพฯ.**
- ดร.ชนิ เอมพันธ์ และ สุรเชษฐ์ เศรษฐ์มาส. 2539. **อุทยานแห่งชาติกับการอนุรักษ์. ภาควิชาอนุรักษ์วิทยา, คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.**
- ดวงตา จตุพร. 2543. **ประสิทธิผลของการนำนโยบายไปปฏิบัติ : ศึกษาเฉพาะกรณีปีการท่องเที่ยวไทย 2541-2542. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.**

- ทวี ท่อแก้ว และ อบรม สันภิบาล. 2517. **จิตวิทยาการศึกษา**. สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, กรุงเทพฯ.
- นิตร เกลี้ยงพิบูลย์. 2544. **ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการพัฒนาสวนพฤกษศาสตร์พรรค จังหวัดสระบุรี**, วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ประภาเพ็ญ สุวรรณ. 2520. **ทัศนคติ. การวัดความเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรมอนามัย**. ไทยวัฒนาพานิช, กรุงเทพฯ.
- ปรียาพร พรหมพิทักษ์. 2527. **ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อแผนการพัฒนาลำปาง ความสะดวกบริเวณอุทยานแห่งชาติภูกระดึง จังหวัดเลย**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พันทิพา โฉมประดิษฐ์. 2530. **ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อแผนพัฒนาลำปาง ความสะดวกบริเวณอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ราชบัณฑิตยสถาน. 2538. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2535**. อักษรเจริญทัศน์, กรุงเทพฯ.
- สงวน สุทธิเลิศอรุณ, จำรัส คิ้วสุวรรณ และ จิตติพงษ์ ธรรมนุสรณ์. 2522. **จิตวิทยาสังคม**. ชัยศิริการพิมพ์, กรุงเทพฯ.
- สุชา จันท์เอม. 2544. **จิตวิทยาสังคม**. โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, กรุงเทพฯ.
- สถัญญ์ แสงอรัญญา. 2541. **ศักยภาพและแนวทางการจัดการ อุทยานแห่งชาติ เพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ : กรณีศึกษาอุทยานแห่งชาติ อ่าวพังงา จังหวัดพังงา**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สุโท เจริญสุข. 2519. **จิตวิทยาการศึกษา**. แพร่วิทยา, กรุงเทพฯ.

- สำนักอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ. 2539. แผนแม่บทการจัดพื้นที่อุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า จังหวัดพิษณุโลก จังหวัดเลย. ส่วนทรัพยากรที่ดินและป่าไม้. กรมป่าไม้, กรุงเทพฯ.
- เสรี เวชชบุษกร. 2530. อุทยานแห่งชาติ. ในโครงการฝึกอบรมเยาวชนเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ (ยช.ป.) ประจำปี 2530. กรมป่าไม้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ.
- ส่วนอุทยานแห่งชาติ. 2544. สถิตินักท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติ. สำนักอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ. กรมป่าไม้, กรุงเทพฯ.
- ส่วนอุทยานแห่งชาติ. 2545. อุทยานแห่งชาติภาคเหนือ. สำนักอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ. กรมป่าไม้, กรุงเทพฯ.
- อาทร เขาวปราณี. 2520. คู่มือการเรียนจิตวิทยาการศึกษา. โรงพิมพ์บำรุงนุกุลกิจ, กรุงเทพฯ.
- อภิวรรณ เกียงขวา. 2534. ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการปรับปรุงและพัฒนาสถานที่พักผ่อน อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- Foster, C.R. 1952. **Psychology for Life Adjustment**. America Technical Society, Chicaco.
- Hilgard, ER. 1962. **Introduction to Psychology**. Harcourt Brase World, Inc, New York.
- International Union for Conservation of Nature and Natural Resources. 1990. **United Nation List of National Park and Areas**. International Union for Conservation of Nature and Natural Resources, Switzerland.
- \_\_\_\_\_. 1994. **Guideline for Protected Area Management Catagories**. International Union for Conservation of Nature and Natural Resources, Switzerland.
- Kolesnik, W.L. 1970. **Education Psychology**. (2d ed.,) Mc Graw-Hill Book Company, New York.



Morgan, T. and R.A. King. 1975. **Introduction to Psychology**. 5<sup>th</sup> ed, McGraw-Hill, New York.

Oskamp, S. 1977. **Attitude and Opinion**. Prentice-Hall., New Jersey.

Remmers, H.H., H.L. Gage and J.F. Rummel. 1965. **Practical Introduction to Measurement and Evaluation**. 2<sup>nd</sup> ed., Harper & Row, New York.

Webster, M. 1966. **New World Dictionary**. Compact School World Publishing, New York.

Yamane, T. 1973. **Statistics : An Introduction Analysis**. International edition, Tokyo.

**ภาคผนวก**

**ภาคผนวก ก**

**แบบสอบถาม**

--	--	--

วัน เดือน ปี

--	--	--

หมายเลขแบบสอบถาม

### แบบสอบถาม

เรื่อง ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อความพร้อมด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติ  
ภูหินร่องกล้าจังหวัดพิษณุโลก

#### คำแนะนำการตอบแบบสอบถาม

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ( ) และกรอกข้อความในช่องว่างตามความคิดเห็นของท่าน และความเป็นจริง และขอความกรุณาได้โปรดตอบคำถามทุกข้อ จึงใคร่ขอขอบพระคุณในความกรุณาของท่านไว้ ณ ที่นี้

#### ตอนที่ 1 สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจสังคมของนักท่องเที่ยว

1. เพศ ( ) ชาย ( ) หญิง
2. อายุ.....ปี
3. ระดับการศึกษา
 

( ) ประถมศึกษา	( ) มัธยมศึกษาตอนต้น	( ) มัธยมศึกษาตอนปลาย
( ) ปวช.	( ) ปวส.	( ) อนุปริญญาหรือเทียบเท่า
( ) ปริญญาตรี	( ) ปริญญาโท	( ) อื่น ๆ โปรดระบุ.....
4. อาชีพ
 

( ) ข้าราชการ	( ) ข้าราชการบำนาญ	( ) พนักงานรัฐวิสาหกิจ
( ) พนักงานบริษัทเอกชน	( ) พ่อค้า/นักธุรกิจ	( ) ทำกิจการส่วนตัว
( ) เกษตรกร	( ) นักเรียน นักศึกษา	( ) อื่น ๆ โปรดระบุ.....

5. รายได้ต่อเดือน.....(บาท)

6. ภูมิลำเนา

( ) จังหวัดพิษณุโลก

( ) จังหวัดอื่น โปรดระบุ..... ภาค โปรดระบุ.....

7. ท่านเคยเดินทางมาท่องเที่ยวและพักผ่อนที่อุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้าหรือไม่ ?

( ) ไม่เคย

( ) เคย จำนวน .....ครั้ง (ไม่รวมครั้งนี้)

8. แหล่งข่าวและข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า (ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)

( ) หนังสือพิมพ์ โปรดระบุ.....

( ) วารสาร โปรดระบุ.....

( ) วิทยุ รายการ.....หรือคลื่น.....

( ) โทรทัศน์ ช่อง.....

( ) เพื่อน

( ) ญาติ

( ) อื่นๆ โปรดระบุ.....

9. กลุ่มการเดินทางของท่าน

( ) เดินทางมาคนเดียว

( ) มีกลุ่มรวมจำนวน (รวมทั้งท่านด้วย) .....คน

( ) ผู้ร่วมเดินทางเป็นกลุ่มเพื่อน

( ) ผู้ร่วมเดินทางเป็นกลุ่มครอบครัว

( ) ผู้ร่วมเดินทางเป็นกลุ่มผสมระหว่างเพื่อนและครอบครัว

( ) ผู้ร่วมเดินทางเป็นสมาชิกของกลุ่มท่องเที่ยว โปรดระบุ.....

( ) อื่นๆ

โปรดระบุ.....

10. การท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้าครั้งนี้ท่านใช้ยานพาหนะอะไร

- ( ) ใช้ยานพาหนะส่วนตัว คือ
- ( ) รถยนต์ตู้
  - ( ) รถยนต์เก๋ง
  - ( ) รถยนต์ปิกอัพ
  - ( ) รถมอเตอร์ไซด์
- ( ) ใช้ยานพาหนะเช่า
- ( ) รถยนต์ตู้
  - ( ) รถยนต์เก๋ง
  - ( ) รถยนต์ปิกอัพ
  - ( ) รถมอเตอร์ไซด์
  - ( ) อื่นๆ โปรดระบุ.....
- ( ) ใช้ยานพาหนะส่วนตัวและเช่า
- ( ) .....
  - ( ) .....

## ตอนที่ 2 สถานที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า

### 1. ในการท่องเที่ยวครั้งนี้ท่านได้เที่ยวที่ใดบ้าง ?

(โปรดกาเครื่องหมาย ✓ ใน ( ) สถานที่ที่ท่านได้ไปเที่ยวและทำเครื่องหมาย ✕ ใน ( ) สถานที่ที่ท่านไม่ได้ไป และกรุณาตอบทุกข้อ)

#### 1.1 แหล่งท่องเที่ยวด้านธรรมชาติ

- ( ) น้ำตกหมันแดง
- ( ) ลานหินปุ่ม
- ( ) ผาสูงธง
- ( ) ลานหินแตก
- ( ) น้ำตกร่มเกล้าภราดร
- ( ) น้ำตกศรีพัชรินทร์
- ( ) น้ำตกผาลาดและน้ำตกตาดฟ้า
- ( ) น้ำตกห้วยชะมือน้อย
- ( ) น้ำตกร่องกล้า
- ( ) จุดชมวิvb้านม้งร่องกล้า
- ( ) จุดชมวิวกุหลาบโกล
- ( ) จุดชมวิวธารพายุ

#### 1.2 แหล่งท่องเที่ยวด้านประวัติศาสตร์

- ( ) โรงเรียนการเมืองการทหาร
- ( ) กังหันน้ำ
- ( ) สำนักอำนจรัฐ
- ( ) สุสานนักรบ
- ( ) ลานอเนกประสงค์
- ( ) ที่หลบภัยทางอากาศ
- ( ) สะพานมรณะหรือประตูวิ้ว

2. ในการท่องเที่ยวครั้งนี้ท่านได้ใช้บริการของอุทยานใดบ้าง ?

โปรดกาเครื่องหมาย ✓ ใน ( ) บริการของอุทยานฯ ที่ท่านใช้และทำเครื่องหมาย ✗ ใน

- ( ) บริการของอุทยานฯ ที่ท่านไม่ได้ใช้และกรุณาตอบทุกข้อ)
- ( ) บริการศูนย์บริการนักท่องเที่ยว
- ( ) บริการเกี่ยวกับสื่อและข้อมูล
- ( ) บริการที่พัก
- ( ) บริการที่จอดรถ
- ( ) บริการห้องน้ำ – ห้องสุขา
- ( ) บริการเกี่ยวกับอาหาร
- ( ) บริการร้านสหกรณ์ ของอุทยานฯ
- ( ) การกำจัดขยะและความสะอาด
- ( ) การรักษาความปลอดภัย

3. การบริโภคอาหารของท่าน

- ( ) ประกอบอาหารเอง
- ( ) ซื้ออาหารจากร้านที่ให้บริการ
- ( ) อื่น ๆ โปรดระบุ.....

4. ในการท่องเที่ยวครั้งนี้ท่านได้รับบริการจากแหล่งดังกล่าวหรือไม่

4.1 ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว

- ( ) ได้รับบริการ

โปรดระบุ.....

- ( ) ไม่ได้รับบริการ

4.2 ร้านสหกรณ์ของอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า

- ( ) ได้รับบริการ

โปรดระบุ.....

- ( ) ไม่ได้รับบริการ

5. การกำจัดขยะของท่าน

โปรดระบุ.....



ตอนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติ  
ภูหินร่องกล้า

1. ท่านคิดว่าแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้ามีเส้นทางไปถึงและสามารถ  
เดินทางท่องเที่ยวได้สะดวก ปลอดภัย และมีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม พร้อมทั้งจะเป็นแหล่ง  
ท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้มากน้อยเพียงใด

	พร้อมมาก	พร้อมปานกลาง	พร้อมน้อย	ไม่พร้อม
<u>แหล่งท่องเที่ยวด้านธรรมชาติ</u>				
1. น้ำตกหมันแดง	( )	( )	( )	( )
2. ลานหินปุ่ม	( )	( )	( )	( )
3. ผาซุง	( )	( )	( )	( )
4. ลานหินแตก	( )	( )	( )	( )
5. น้ำตกกรมเกล้าภราดร	( )	( )	( )	( )
6. น้ำตกศรีพัชรินทร์	( )	( )	( )	( )
7. น้ำตกผาลาดและน้ำตกตาดฟ้า	( )	( )	( )	( )
8. น้ำตกห้วยชะมื่นน้อย	( )	( )	( )	( )
9. น้ำตกร่องกล้า	( )	( )	( )	( )
10. จุดชมวิวย่านม้งร่องกล้า	( )	( )	( )	( )
11. จุดชมวิวกุหลาบโล	( )	( )	( )	( )
12. จุดชมวิวารพายุ	( )	( )	( )	( )
<u>แหล่งท่องเที่ยวทางด้านประวัติศาสตร์</u>				
1. โรงเรียนการเมืองการทหาร	( )	( )	( )	( )
2. กังหันน้ำ	( )	( )	( )	( )
3. สำนักอำนจรัฐ	( )	( )	( )	( )
4. สุสานนักรบ	( )	( )	( )	( )
5. ลานอนุสาวรีย์	( )	( )	( )	( )
6. ที่หลบภัยทางอากาศ	( )	( )	( )	( )
7. สะพานมรณะหรือประตูวิ้ว	( )	( )	( )	( )

2. ท่านคิดว่าทำให้บริการต่างๆ ในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า สะดวก รวดเร็ว เรียบร้อย และเหมาะสม พร้อมทั้งจะเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้มากน้อยเพียงใด

	พร้อมมาก	พร้อมปานกลาง	พร้อมน้อย	ไม่พร้อม
2.1 เจ้าหน้าที่ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว	( )	( )	( )	( )
2.2 บริการเกี่ยวกับสื่อและข้อมูล (เช่น ป้ายบอกทาง.....)	( )	( )	( )	( )
2.3 บริการที่พัก	( )	( )	( )	( )
2.4 บริการที่จอดรถ	( )	( )	( )	( )
2.5 บริการห้องน้ำ และ สุขา	( )	( )	( )	( )
2.6 บริการเกี่ยวกับอาหาร	( )	( )	( )	( )
2.7 บริการของร้านสหกรณ์อุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า	( )	( )	( )	( )
2.8 การกำจัดขยะและความสะอาดโดยรวม	( )	( )	( )	( )
2.9 การรักษาความปลอดภัย	( )	( )	( )	( )

3. ท่านคิดว่าสภาพ และคุณภาพของน้ำ, อากาศ เหมาะสมพร้อมจะเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศมากน้อยเพียงใด

	พร้อมมาก	พร้อมปานกลาง	พร้อมน้อย	ไม่พร้อม
3.1 สภาพและคุณภาพน้ำดื่ม	( )	( )	( )	( )
3.2 สภาพและคุณภาพน้ำใช้	( )	( )	( )	( )
3.3 สภาพและคุณภาพน้ำตก	( )	( )	( )	( )
3.4 สภาพและคุณภาพอากาศ	( )	( )	( )	( )

4. ท่านคิดว่าสภาพของเสียงต่าง ๆ รบกวนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมากน้อยเพียงใด

	รบกวนมาก	ปานกลาง	รบกวนน้อย	ไม่รบกวน
4.1 เสียงรถยนต์	( )	( )	( )	( )
4.2 เสียงมอเตอร์ไซค์	( )	( )	( )	( )
4.3 เสียงร้องเพลง	( )	( )	( )	( )
4.4 เสียงธรรมชาติ	( )	( )	( )	( )

#### ตอนที่ 4 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของนักท่องเที่ยว

- 4.1 ปัญหาเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว.....  
 .....  
 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว.....  
 .....
- 4.2 ปัญหาเกี่ยวกับที่พัก.....  
 .....  
 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับที่พัก.....  
 .....
- 4.3 ปัญหาเกี่ยวกับการบริโภคอาหาร.....  
 .....  
 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริโภคอาหาร.....  
 .....
- 4.4 ปัญหาเกี่ยวกับบุคลากรที่เกี่ยวข้อง.....  
 .....  
 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบุคลากรที่เกี่ยวข้อง.....  
 .....  
 .....  
 .....  
 .....  
 .....

**ภาคผนวก ข**

**ตารางผนวก**

ตารางผนวกที่ 1 จำนวนร้อยละของนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า  
จำแนกตามรายจังหวัด

ภูมิภาค	ภูมิลำเนา	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ภาคกลาง		71	17.9
		3	0.8
		6	1.5
		11	2.8
		12	3.0
		3	0.8
		1	0.3
		5	1.3
		2	0.5
		3	0.8
		9	2.3
		3	0.8
		7	1.8
		1	0.3
		4	1.0
		1	0.3
	ภาคเหนือ		38
		4	1.0
		1	0.3
		1	0.3
		4	1.0
		1	0.3
		3	0.8
		3	0.8
		1	0.3

ตารางผนวกที่ 1 (ต่อ)

ภูมิสำเนา	จำนวนคน (คน)	ร้อยละ
สุโขทัย	16	4.0
อุตรดิตถ์	4	1.0
<b>ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ</b>	<b>74</b>	<b>18.9</b>
กาฬสินธุ์	1	0.3
ขอนแก่น	9	2.3
ชัยภูมิ	2	0.5
นครพนม	5	1.3
นครราชสีมา	26	6.5
มหาสารคาม	3	0.8
ร้อยเอ็ด	1	0.3
ศรีสะเกษ	7	1.8
สกลนคร	4	1.0
หนองคาย	1	0.3
หนองบัวลำภู	7	1.8
อุดรธานี	5	1.3
อุบลราชธานี	3	0.8
อำนาจเจริญ	1	0.3
<b>ภาคตะวันออก</b>	<b>19</b>	<b>4.8</b>
ชลบุรี	6	1.5
ระยอง	13	3.3
<b>ภาคใต้</b>	<b>36</b>	<b>9.0</b>
ชุมพร	5	1.3
ตรัง	7	1.8
นครศรีธรรมราช	6	1.5
นราธิวาส	2	0.5
พังงา	1	0.3

ตารางผนวกที่ 1 (ต่อ)

ภูมิสำเนา	จำนวนคน (คน)	ร้อยละ
พัทลุง	1	0.3
ยะลา	3	0.8
สงขลา	7	1.8
สตูล	1	0.3
สุราษฎร์ธานี	3	0.8

ตารางผนวกที่ 2 ค่า t เปรียบเทียบตัวแปรอิสระ คือ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ ประสบการณ์ใน การท่องเที่ยวที่มีต่อความคิดเห็นเกี่ยวกับความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศใน อุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า

ความคิดเห็นเกี่ยวกับความพร้อม	เพศ	อายุ	การศึกษา	อาชีพ	ประสบการณ์ใน การท่องเที่ยว
<b><u>แหล่งท่องเที่ยวด้านธรรมชาติ</u></b>					
1. ลานหินปูน	-	-	-	-	t = -2.783
2. ผาซุง	-	-	t = 2.091	-	t = -2.506
3. น้ำตกศรีพัชรินทร์	-	-	-	-	t = -2.200
4. น้ำตกห้วยชะมื่นน้อย	-	-	t = 2.788	-	-
5. น้ำตกร่องกล้า	t = -2.375	-	-	-	-
6. จุดชมวิวน้ำมั่งร่องกล้า	-	t = 2.186	-	-	-
7. จุดชมวิวกุหลาบโล	t = -2.038	-	-	-	-
<b><u>แหล่งท่องเที่ยวด้านประวัติศาสตร์</u></b>					
1. โรงเรียนการเมืองการทหาร	-	-	-	-	t = -2.040
2. กังหันน้ำ	-	-	-	-	t = -3.057
3. สำนักอำนาจรัฐ	-	-	-	-	t = -2.747
4. ลานอเนกประสงค์	-	-	-	-	t = -2.338
5. สะพานมรณะหรือประตูวิ้ว	t = -2.163	-	-	-	-
<b><u>การบริการต่างๆ</u></b>					
1. บริการศูนย์บริการนักท่องเที่ยว	-	-	-	-	t = -2.315
2. การกำจัดขยะ และความสะอาด โดยรวม	-	-	t = 2.254	-	-
<b><u>คุณภาพสภาพแวดล้อม</u></b>					
1. สภาพของน้ำดื่ม	-	t = -2.117	-	-	-
2. สภาพของอากาศ	-	-	-	t = -2.222	-
<b><u>เสียงรบกวนต่างๆ</u></b>					
1. เสียงร้องเพลง	-	t = -2.021	-	-	t = -2.061
2. เสียงธรรมชาติ	t = 2.023	-	-	-	-



ตารางผนวกที่ 3 สถิติจำนวนรายได้ของประเทศไทยจากการท่องเที่ยวในช่วงปี 2535 – 2544

ปี พ.ศ.	รายได้ (ล้านบาท)
2535	123,135
2536	127,802
2537	145,211
2538	190,765
2539	219,364
2540	220,754
2541	242,177
2542	253,018
2543	285,272
2544	299,047
รวม	2,106,545

ที่มา : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2545)

ตารางผนวกที่ 4 สถิติจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า  
ในช่วงปี 2535 – 2544

ปี พ.ศ.	จำนวนนักท่องเที่ยว (คน)
2535	59,509
2536	66,109
2537	68,905
2538	92,913
2539	74,542
2540	53,346
2541	70,992
2542	80,234
2543	84,127
2544	73,689
รวม	724,366

ที่มา : สำนักอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ (2535)